

"Dinosauruserhosen hullut päivät" - Päiväkodin arkea lasten näkökulmasta

Helminen, Jenna

Tommiska, Minna

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

"Dinosauruserhosen hullut päivät"
- Päiväkodin arkea lasten näkökulmasta

Helminen Jenna
Tommiska Minna
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu 2009

Jenna Helminen ja Minna Tommiska

”Dinosauruserhosen hullut päivät” - Päiväkodin arkea lasten näkökulmasta

Vuosi 2009 Sivumäärä 65 + 19

Opinnäytetyömme on toiminnallinen projekti, joka keskittyy leikki-ikäisten lasten mielipiteiden, ajatusten ja kokemusten esille tuomiseen. Rajasimme käsiteltäväksi aiheeksi päivähoiton, mutta sen puitteissa lapset saivat vapaasti tuottaa mitä halusivat. Näkemyksemme mukaan lapsella päivähoiton ensisijaisena asiakkaana on oikeus saada äänensä kuuluviin päivähoitokeskusteluissa. Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehysenä on Leena Kurjen sosiokulttuurinen innostaminen, jossa painottuu yksilön oma aktiivisuus yhteisönsä toiminnassa. Innostamisen teoriaan perustuu myös toimintamme taustalla oleva lapsilähtöinen ajattelu.

Opinnäytetyömme ensimmäisenä tavoitteena oli lasten ajatusten ja mielipiteiden esille tuominen ja huomioiminen lasten osallisuutta tukevan toiminnan avulla. Opinnäytetyömme toinen tavoite oli lasten maailman esille tuominen lasten kuvakirjan kautta. Käytimme toiminnassa työmenetelminämme sovellettua sadutusta, kuvallista ilmaisua ja leikkiä, mitkä tukevat lasten mielikuvitusta ja luovuutta. Kuvakirja antaa mahdollisuuden päivähoitotoiminnan kehittämiseen, kun lasten mielipiteet voidaan ottaa huomioon päivähoitoa suunniteltaessa.

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnan päiväkotikiertokäynnillä neljä - viisivuotiaiden kanssa. Lapset pääsivät kertomaan omista päivähoitokokemuksistaan omalle ikä- ja kehitysvaiheelleen ominaisella tavalla: sadun kerronnan, maalaamisen, muovailun, piirtämisen ja leikkimisen kautta. Kuvakirjan teksteinä ovat lasten omat sadut, ja lasten dokumentoidusta leikistä poimitut keskustelut on koostettu tarinoiden muotoon. Kirjan kuvat ovat valokuvia lasten maalauksista, piirroksista ja muovailuhahmoista sekä lasten aidoista leikki-tilanteista. Kuvakirja on kirjoitettu lasten kielellä, me kirjan kokoajat olemme kirjoittaneet ainoastaan esipuheen. Oivalsimme, että lasten kuvakirjan paras asiantuntija on lapsi itse ja että lasten kirjoittama kirja voi koskettaa lapsilukijoita tai -kuulijoita lähemmin. Kuvakirjaa lukeva aikuinen saa myös mahdollisuuden kurkistaa lapsen maailmaan uudella tavalla. ”Dinosauruserhosen hullut päivät ja muita kertomuksia päiväkodista” - kirjassa lapset kertovat päiväkodista, siellä olevista ihmisistä ja muista hahmoista sekä päiväkodin arjen tilanteista. Kirjan kautta voi ymmärtää lasten ajatuksia, tunteita, kokemuksia, toiveita ja odotuksia päivähoitosta. Kuvakirjan raakaversio on osa opinnäytetyötämme.

Opinnäytetyöprosessin aikana pääsimme käytännössä toteuttamaan lapsilähtöistä päivähoitotoimintaa. Saamamme palautteen perusteella toiminta oli lapsille mielekäästä ja merkityksellistä. Tällaisen luovan projektin kautta on mahdollista antaa lasten äänen kuuluu laajemmin ja ottaa heidät mukaan päätöksentekoon aikuisten rinnalle.

Avainsanat: sosiokulttuurinen innostaminen, lapsilähtöisyys, päivähoito, lapsen aito kohtaaminen ja kuuleminen, sadutus, kuvallinen ilmaisu, leikki, lapsen ääni, lapsen maailma

Jenna Helminen and Minna Tommiska

“Dinobutterfly’s Crazy Days” - Everyday life at a day-care centre from children’s perspective

Year	2009	Pages	65 + 19
------	------	-------	---------

This thesis was an activity-oriented project that focused on making visible the viewpoints, thoughts and experiences of pre-school children concerning day care. The children were given the freedom to express themselves freely in terms of this subject matter. The thesis was based on the belief that as the key client of the day care system, the child has the right to be heard on matters regarding day care. The theoretical frame of reference of the thesis project was based on Leena Kurki’s sociocultural animation whereby a functioning society is based on an individual’s personal initiative. As a part of such sociocultural animation, the thesis project placed emphasis on child-oriented philosophy.

The main purpose of the thesis was to make visible and acknowledge the opinions and thoughts of the children with the help of such activities that promote children’s participation. Our secondary objective was to reveal the “child’s world” with the aid of a picture book the children themselves had made. In practice, this meant applying storycrafting, visual expression, and play - all of which support and promote child’s imagination and creativity. The picture book provides an opportunity to develop day care services, as it provides a chance to take into consideration children’s perspectives when planning a day care system.

The project took place at the day care centre Meripirtti, with 4- to 5-year-old children. The children had the opportunity to recall their own day care experiences with methods based on their specific age and developmental phase, namely by means of storytelling, painting, clay-modeling, drawing, and play. The stories written in the picture book are by the children themselves. The book also contains documented dialogues of the children at play that have then been compiled into stories. The illustrations in the picture book are photographs of children’s paintings, drawings and clay models as well as genuine scenarios of children’s play-time. In essence, the picture book has been written in the language of children, and we, the compilers of the book, have only written the foreword. We realized that the best expert on a children’s picture book are the children themselves, and a book written by a child can reach other children on a more personal level. An adult reading the picture book can also get a fresh glimpse of the world according to a child. In the book “Dinobutterfly’s Crazy Days and Other Tales from the Daycare” the children recall the people, other characters, and day-to-day situations at a day care centre. This picture book provides a means by which to appreciate children’s thoughts, emotions, experiences, hopes, and expectations of day care. The first draft of the picture book is included as a part of our thesis.

During this project, we were able to put into practice child-oriented day care activities. According to the feedback received, children found the activities enjoyable and meaningful. Through this kind of creative project, it is possible to allow children to be heard on a broader scale and include them in decision making alongside adults.

Key words: Sociocultural animation, child-oriented, daycare, an authentic encounter with a child and listening to a child, storycrafting, visual expression, play, the child’s voice, the child’s world

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tavoitteet	8
2.1	Opinnäytetyön tavoitteet	8
2.2	Omat oppimistavoitteet	9
3	Innostamalla kohti kaikille yhteistä päämäärää	11
3.1	Kuunnellaan toisiamme	12
3.2	Ajatellaan yhdessä	14
3.3	Innostamisesta kumpuava lapsilähtöinen ajattelutapa	15
4	Toiminnan taustaa	16
4.1	Leikkivä ja kuvitteleva neljä- viisivuotias lapsi	17
4.2	Lapsen luovuus ja mielikuvitus	19
5	Työmenetelmät	20
5.1	Sovellettu sadutus ja sadutusdokumentointi	20
5.2	Leikitään!	22
5.3	Lapsi kuvan tekijänä	22
5.4	Leikin, kuvan ja sadun yhteys	24
6	Opinnäytetyön toimintakertojen kuvaukset	24
6.1	Ensimmäinen toimintakerta: Maalausta ja satuilua	25
6.1.1	Toiminnan arviointia	27
6.2	Toinen toimintakerta ja neljäs toimintakerta: Muovailua ja leikkiä	28
6.2.1	Toiminnan arviointia	32
6.3	Kolmas toimintakerta: Satu- ja kuvapaja	34
6.3.1	Toiminnan arviointia	35
6.4	Viides toimintakerta: Satuilua, valokuvausta ja leikkiä	36
6.4.1	Toiminnan arviointia	38
6.5	Kuudes ja seitsemäs toimintakerta: Kuvittelurentoutuksen kautta satuilemaan ja maalaamaan	39
6.5.1	Toiminnan arviointia	40
6.6	Kahdeksas toimintakerta: Loppuhuipennuksena näyttely	41
6.6.1	Toiminnan arviointia	41
6.7	Ylimääräiset käynnit päiväkodissa	42
7	Lasten tuotoksista lasten kuvakirja	43
7.1	Aineiston keruumenetelmät	43
7.2	Aineiston luotettavuudesta	44
7.3	Aineiston käsittely	45
7.4	Lasten kuvakirjan kokoaminen	46

7.5	Lasten kuvakirjan kokoamisprosessin arviointia	49
8	Arviointia ja palautetta	49
8.1	Yhteenveto opinnäytetyön tavoitteiden toteutumisesta	49
8.2	Yhteenveto omien oppimistavoitteiden toteutumisesta	51
8.3	Lasten ajatuksia toiminnasta	53
8.4	Palautetta työelämän ohjaajalta ja perheiltä	56
8.5	Jennan ääni	57
8.6	Minnan ääni	58
9	Eettisyys opinnäytetyössämme	58
10	Pohdinta ja johtopäätökset	60
	Lähteet	66
	Kuvat	69
	Liitteet	70

1 Johdanto

Tänä vuonna vietetään lapsen oikeuksien 20-vuotisjuhlavuotta, jonka teemana on lapsen oikeus osallistua vaikuttaa ja tulla kuulluksi (Lapsiasiavaltuutettu 2008). Ajankohtaista ovat myös keskustelut siitä, tulisiko lapsen olla päivähoidossa vai kotona. Suomessa tällä hetkellä noin puolet alle kouluikäisistä lapsista on kunnallisessa päivähoitossa (Stakes 2008). Näemme, että päivähoiton ensisijaiselle asiakkaalle, lapselle, on tärkeää antaa mahdollisuus omaan puheenvuoroon.

Nykyisin painotetaan yhä enemmän lasten osallisuutta oman elinympäristönsä tapahtumien suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. YK:n Lapsen oikeuksien (Finlex 1991) sopimuksen 12 artiklassa taataan lapselle oikeus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin (Emt). Tämän mahdollistamiseksi on olennaista ottaa selvää lasten ajatuksista, mielipiteistä ja ideoista. Lapsen on tärkeää saada vaikuttaa tässä ja nyt, eli saada vaikuttaa elinpiiriin, jossa hän kasvaa, leikkii, keksii, ponnistelee, oppii ja nauttii. Lapset ovat esimerkiksi saaneet vaikuttaa koulupihojen ja leikkipuistojen suunnitteluun. Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekeskustoiminnassa toteutetussa Yhdessä lasten kanssa -osallisuusverkostoprojektissa (v. 2003 - 2004) tavoitteena oli osallisuutta edistävän toimintakulttuurin tutkiminen sekä osallisuutta edistävien toimintamallien löytäminen. Projektin pääpaino oli osallistavassa lapsitoiminnassa, jonka lähtökohtina olivat lasten aito kuuntelu, lasten näkökulmat sekä lapsille luontainen tapa toimia. Lapset kokevat mielekkääksi ympäristönsä ja toiminnan suunnitteluun osallistumisen. Saadessaan olla mukana ideoinnissa ja päätöksenteossa, tullessaan vakavasti otetuksi, ihminen innostuu ja tuntee aitoa osallisuutta. (Vilén ym. 2006, 195; Stenius & Karlsson 2005, 5, 7 - 8.)

Yksilöiden välisen tasa-arvon ihanne ja yksilöllisyyden kunnioittaminen ovat pohjana lapsikeskeiselle ajattelulle. Jokainen lapsi hyväksytään omanlaatuisena yksilönä. Aikuisen tehtävänä on lämpimällä otteella ohjata lasta omiin kiinnostuksenkohteisiin ja pyrkimyksiin tutustua ympäröivään todellisuuteen. Lapsen omaa aktiivisuutta ja aloitteellisuutta painotetaan nykyisin lapsilähtöisessä ajattelussa. (Ovaska 2004, 166.)

Päivähoitossa puhutaan paljon lapsikeskeisestä kasvatuksesta, koska lapsella on oikeus saada turvallisessa ympäristössä ikä- ja kehitystasonsa mukaista hoitoa. Tärkeää on, että lapsi saa esittää omia ajatuksiaan päivähoitosta, ja lasten ääneen on hyvä herätä päivähoitohenkilökunnan tasolla. Lapsi tulee nähdä aktiivisena toimijana ja osallistujana, yhteiskunnallisena vaikuttajana tasa-arvoisessa asemassa aikuisen kanssa. Lapsella on myös oikeus esittää omia näkemyksiään, jotka aikuisen on tärkeää ottaa huomioon. Osallisuus ei ole ainoastaan yksilön tunne: ihmisen on itse koettava olevansa osallinen. Osallisuuteen kuuluvat myös yhteisöllisyys

ja vastavuoroisuus, koska osallisuutta ei ole ilman toista ihmistä. Osallisuutta kuvaa hyvin lause: "minä haluan kuulla sinua, sinä haluat kuulla minua ja me haluamme toimia yhdessä". Osallisuus on sekä yksilön että ryhmän tunne, joka näkyy konkreettisina tekoina, tapana toimia toisen kanssa. (Stenius & Karlsson 2005, 5, 8 - 9.)

Opinnäytetyömme keskittyy lasten osallistamiseen sosiokulttuurisen innostamisen ajatusta mukana kuljettaen. Toiminnasta koostuneen materiaalin kautta tarkoituksenamme on tuoda lapsen ääni esille suuremmalle yleisölle lasten kuvakirjan muodossa. Opinnäytetyömme alussa kuvaammekin viitekehiksemme Leena Kurjen sosiokulttuurisen innostamisen teorian, josta kumpuaa toimintamme taustalla oleva lapsilähtöinen ajattelu lapsesta päiväkotiyhteisönsä aktiivisena vaikuttajana.

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnan päiväkotiki Meripirtissä, jota varten hankimme päiväkodilta tutkimusluvan (Liite 1). Opinnäytetyömme toimintaa lähdemme esittelemään kohde-ryhmänämme olevien neljä - viisivuotiaiden lasten kehitysvaiheiden kautta, jonka perustalta valitsimme toimintamme työmenetelmät. Toimintaosuudessa käytimme apunamme työmenetelmiä, joiden avulla saimme mahdollisimman hyvin lasten omia ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja kokemuksia esille. Työmenetelmien esittelyn jälkeen esittelemme toimintakerrat ja arvioimme toimintakertoja. Kuvallisen ilmaisun, sovelletun sadutuksen sekä leikin kautta lapset saivat ilmaista itseään sekä tuoda näkyville sitä, mikä on heille sillä hetkellä tärkeää ja ajankohtaista. Toimintaosuuden esittelyn jälkeen teemme vielä yhteenvedon opinnäytetyön tavoitteiden sekä omien oppimistavoitteidemme toteutumisesta toiminnassamme.

Opinnäytetyömme toinen osuus painottuu toiminnan tuotoksista kootun materiaalin läpikäymiseen. Tarkoituksenamme oli koota lasten satujen, itse tekemien kuvien ja leikin osista koostuvien pienten kertomusten summasta lasten kuvakirja. Tätä prosessia esittelemme aineiston analysointiin, teemoitteluun, luotettavuuteen ja kuvakirjaan tulevien tuotosten valintaan keskittyvissä kappaleissa. Kuvakirjan kirjailijoina ja kuvittajina ovat toimineet leikki-ikäiset lapset.

2 Tavoitteet

Opinnäytetyössämme halusimme omalta osaltamme edistää lasten oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin päivähoitossa. Tämä ajatus lähtökohtanamme aloimme mieltä opinnäytetyöllemme tavoitteita, joiden kautta lapsi parhaiten pääsisi ääneen. Tässä luvussa esittelemme ensin tavoitteet opinnäytetyöllemme ja sen jälkeen tavoitteet omalle oppimisellemme.

2.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme teoreettisena perustana on sosiokulttuurinen innostaminen, jonka kautta päiväkodin lasten välistä yhteisöllisyyttä lisäämällä myös yksilö saa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omalla panoksellaan. Tästä teoriasta kumpuaa myös toimintaamme ohjaava lapsilähtöinen ajattelu. Näiden raamien pohjalta olemme muokanneet toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteiksi seuraavat:

- 1) Lasten mielipiteiden ja ajatusten esille tuominen ja huomioiminen lasten osallisuutta tukevan toiminnan avulla
 - lasten osallistaminen
 - lapsen luovuuden ja mielikuvituksen tukeminen
 - lasten aito kohtaaminen ja kuuleminen

Ensimmäisenä tavoitteenamme oli lasten ajatusten esille tuominen ja huomioiminen. Opinnäytetyössämme näemme lapsen päiväkotiryhmänsä jäsenenä ja annamme hänelle mahdollisuuden vaikuttaa päiväkotiyhteisön toimintaan. Innostamisen ytimessä on ihmisen oma osallisuus. Aktiivinen osallistuminen lisää lapsen mielenkiintoa toimintaa kohtaan, mikä tekee toiminnasta mielekästä ja lapselle merkityksellistä. Käytämme työmenetelminä sovellettua sadutusta, kuvallista ilmaisua ja leikkiä, jotka ovat lapselle ominaisia tapoja ilmaista itseään. Ne myös tukevat lapsen luovuutta sekä mielikuvitusta. Lapsi tuntee, että häntä kuunnellaan ja hänen ajatuksiaan arvostetaan, ennen kaikkea lapsi saa mahdollisuuden vaikuttaa hänen oman ikä- ja kehitystasoaan vastaavan toiminnan kautta.

Opinnäytetyön toinen tavoitteemme liittyi toimintamme tuotoksista koottavaan julkaisuun. Koska julkaisu on lasten kuvakirja, on se suunnattu etenkin leikki-ikäisille lapsille. Kuvakir-

jaan tarttuva lasten kanssa työ- tai vapaa-ajalla toimiva aikuinen saa myös mahdollisuuden nähdä lasten omia ajatuksia, kokemuksia, mielipiteitä ja tunteita.

2) Lasten maailman esille tuominen lasten kuvakirjan kautta

- Lapsen äänen näkyväksi tekeminen
- Päivähoitotoiminnan kehittäminen

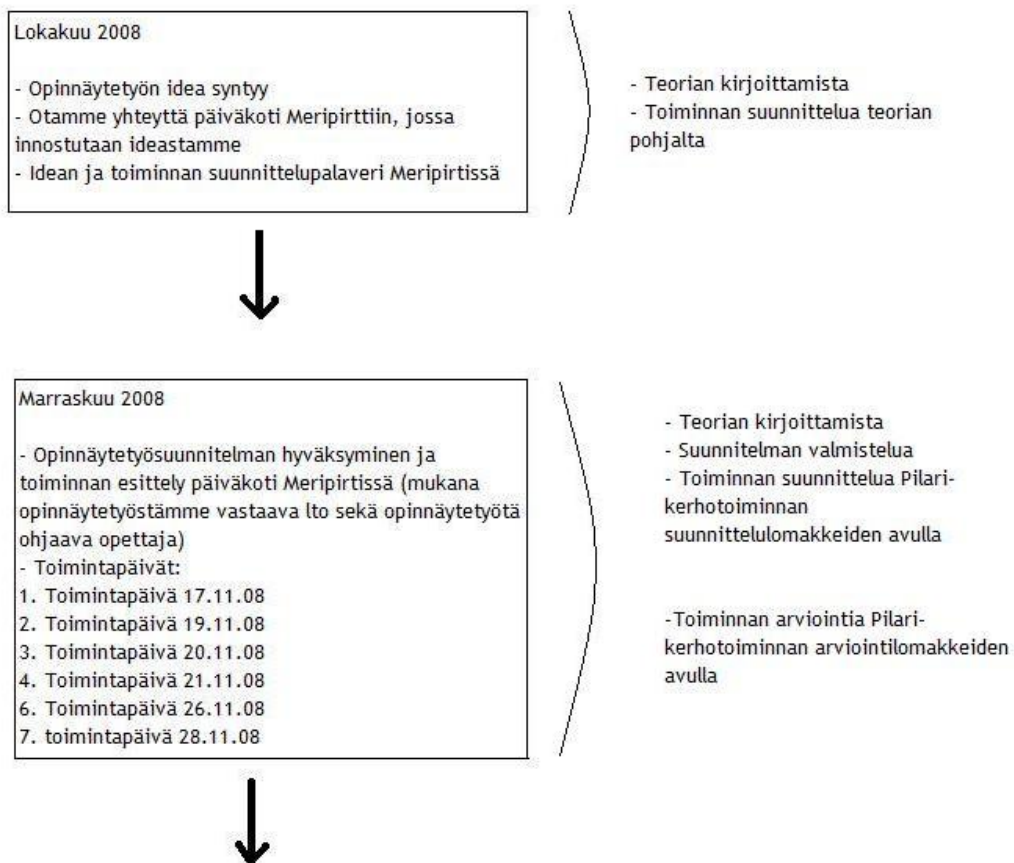
Lapsen äänen kautta kuvastuu lapsen maailma, jonka esille tuominen lasten tuotosten kautta on opinnäytetyömme toinen tavoite. Lapsen maailman tutuksi tuleminen voi auttaa päivähoiton henkilökuntaa, alan opiskelijoita, vanhempia ja muita lasten parissa työskenteleviä näkemään lapsissa uusia voimavaroja. Tällä on myös päivähoiton toiminnan kehittämisen kannalta merkitystä, sillä lasten ajatuksista voi saada vihjeitä lapsilähtöisemmän päivähoitotoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Lasten maailmaan tutustumisen kautta lasten ja aikuisten välinen aito kohtaaminen vahvistuu.

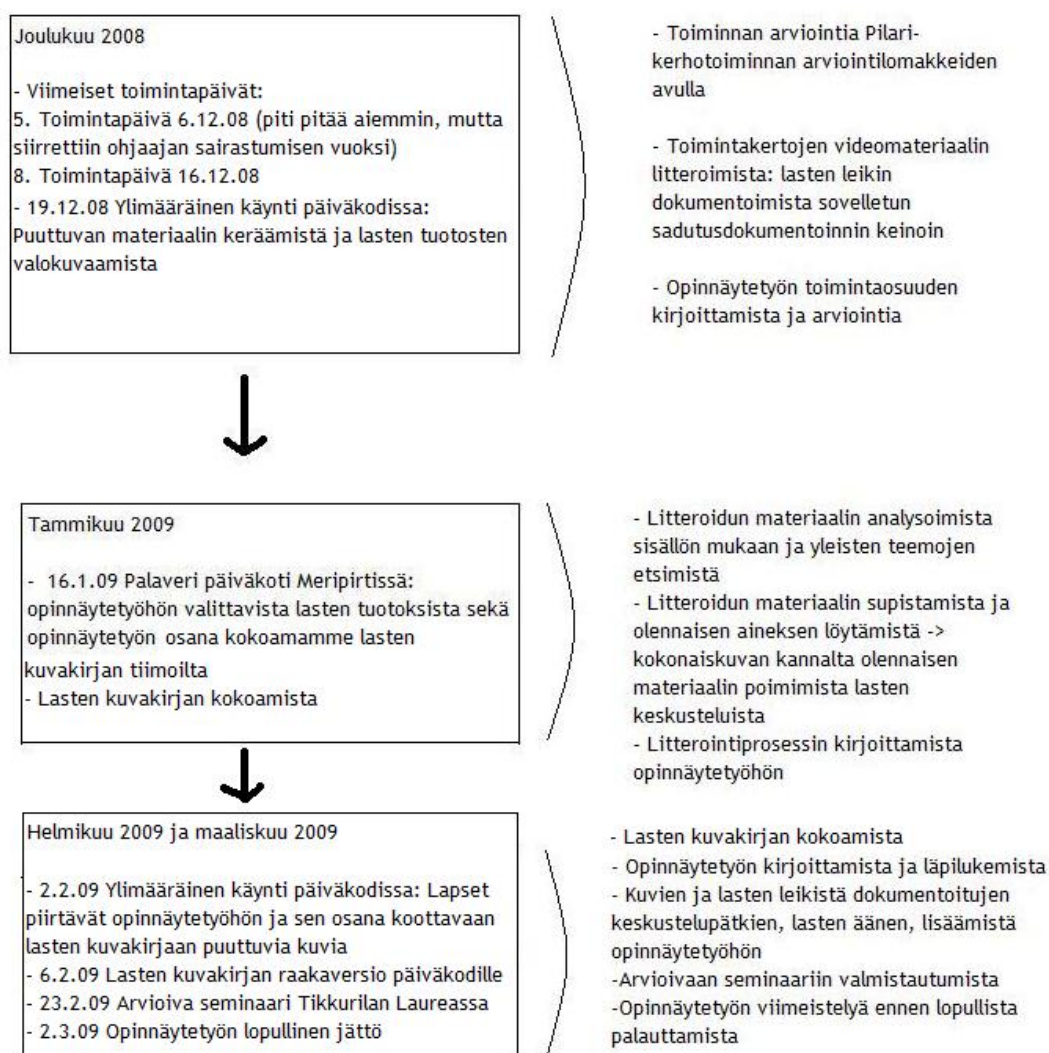
2.2 Omat oppimistavoitteet

Opiskelemme luovien toimintojen suuntautumisvaihtoehdossa, jossa olemme oppineet hyödyntämään musiikin, liikunnan ja tanssin, draaman sekä kuvallisen ilmaisun menetelmiä sosiaalialan työssä. Ensimmäinen oppimistavoitteemme oli *itsellemme vieraampiin luoviin toimintoihin, sadutukseen, leikkiin ja kuvalliseen ilmaisuun, tutustuminen, käyttäminen ja osaamisemme syventäminen.*

Olemme kumpikin suuntautuneet opinnoissamme vahvasti varhaiskasvatukseen, joka todennäköisesti tulee olemaan työkenttämme tulevaisuudessakin. Toisena oppimistavoitteena meillä oli *syventää tietämystämme varhaiskasvatuksesta ja päivähoitotyöstä sekä teorian että käytännön osalta.*

Kuvassa 1 on suunnittelemamme aikataulu opinnäytetyöprosessille.

Kuva 1: Opinnäytetyöprosessi

3 Innostamalla kohti kaikille yhteistä päämäärää

Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehyksenä on sosiokulttuurinen innostaminen. Innostamisen määritelmien ydinajatus on ihmisten herkistymisen ja itsetoteutuksen prosessin elähdyttäminen. Tarkoituksena on ihmisten herättäminen liikkeelle ja tietoisiksi sekä toiminnan järjestäminen. Innostamisessa pyritään ihmisten elämänlaadun parantamiseen eli sosiaalisen transformaation aikaansaamiseen yhteiskunnassa. Tavoitteena on saada ihmiset tietoisiksi historiallisesta roolistaan osana yhteisöään, yhteiskuntaa ja maailmaa. Innostamisen avulla ihminen kasvaa aktiiviseksi toimijaksi yhteisössään. (Kurki 2000, 19 - 20.)

Innostamisella pyritään edistämään sosiaalista kommunikaatiota, lisäämään yksilöiden välistä vuorovaikutusta ja kehittämään subjekti-subjekti -suhdetta. Filosofin Martin Buber puhuu aidosta yhteisöllisestä suhteesta, jonka mukaan aito suhde Sinän kanssa on edellytys ihmisen aidoksi Minäksi tulemiselle. Sinä-suhde on kahden persoonan välinen suhde, joka korostaa yksilön arvokkuutta ja sosiaalisuutta. Tämän yhteisöllisen suhteen perustana on jakaminen ja Buberin mukaan aito reflektiivisyys on pohjimmiltaan dialogista. (Kurki 2000, 19, 131.)

Ihmisen oma osallistuminen on innostamisen ydin. Innostamisen ytimessä on käytäntö eli omassa historiallis-yhteiskunnallisessa todellisuudessaan toimiva yksilö. Tavoitteena on luoda laadullisesti muuttuneen nykyisyyden tulkinta, minkä kautta pyritään muuttamaan historian luomia yhteiskunnallisia malleja sekä vapautumaan mahdollisista tukahduttavista malleista. Tärkeää on, että toiminnan suunnittelussa ovat mukana kaikki yksilöt, joita toiminta koskee. Kaikki toimijat sitoutuvat toiminnan suunnitteluun yhdessä. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeää huomata, että suunnittelussa ovat mukana kolme tahoa: yhteisö, johon toiminta liittyy, innostajat sekä vallankäyttäjät eli virkamiehet, poliitikot ja muut, joiden toiminnan osana suunnitellut aktiviteetit ovat. Toimintaa suunniteltaessa on erittäin tärkeää kartoittaa toiminnan kohteena olevan yhteisön tarpeet ja saada kuva todellisuudesta, jossa toiminta tullaan tekemään. (Kurki 2000, 88 - 89, 99, 119 - 120.)

Freiren mukaan innostajan on tärkeää keskustella ihmisten kanssa omista näkemyksistään ja heidän näkemyksistään. On olennaista huomata, että toisten ihmisten toiminnasta heijastuvat käsitykset maailmasta kuvastavat heidän tilannettaan maailmassa. Meidän ei ole syytä luenoida ihmisille nykytilanteessa omasta näkökulmastamme. Kommunikoinnin tehokkuuden kannalta on tärkeää, että kasvattaja ymmärtää sen todellisuuden ja rakenteelliset olosuhteet, joissa ihmisten ajatukset ja kieli muotoutuvat. Lähtökohtana on, että todellisuus on tunnettava ennen kuin sitä on mahdollista muuttaa. Tällöin toiminnalla on mahdollista vastata yhteisön tarpeisiin. Yhteisön jäsenet ovat myös aktiivisessa osassa jokaisessa toiminnan vaiheessa suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin. Tämä on yksilöiden aitoa osallistumista ja tällä tavoin projekti toteutetaan suoraan yhteisön tarpeisiin. Todellisuuden tulkinta ei tapahdu ulkoapäin, vaan yksilöiden tietoisuutta lisätään todellisuuden kanssa vuorovaikutuksessa. Käytännössä yksilöillä on yhteinen päämäärä, jonka suuntaan he toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. (Freire 2005, 105 - 106; Kurki 2000, 89, 98 - 99, 119 - 120.)

3.1 Kuunnellaan toisiamme

Kokemukset osallistumisen merkityksestä ja kuulluksi tulemisesta alkavat muotoutua varhain, minkä vuoksi lapsen kasvuympäristö on olennaisessa osassa. Osallistumisessa tarvitaan taitoja, jotka opitaan sosiaalisissa suhteissa toimimalla. Näiden taitojen oppiminen alkaa lapsella jo

varhain hänen ollessaan vuorovaikutuksessa vanhempiensa kanssa, mutta taitojen oppimiseen on tärkeää luoda puitteet myös koulussa ja päivähoitossa. (Ikonen 2006, 113.)

Osallistavan toimintakulttuurin pääteemana on aikuisen ja lapsen suhteen muuttuminen. Aikuisen rooli on olla lapsen osallistumista yhteisön toimintaan tukevana herkkänä valmentajana tai asiantuntijakumppanina. Aikuisen opastuksella lapsen on mahdollista tutkia, oivaltaa, kokeilla ja oppia uusia asioita, olla aktiivisen tiedon tuottajan roolissa. Kovalainen ja Kumpulainen (2005) korostavat, että aikuisen tehtävänä on varmistaa, että jokaisella lapsella on samantyyppiset mahdollisuudet osallistua toimintaan sekä huolehtia, että käsitelty asia liittyy käsiteltävään aiheeseen tai vastaa esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita. (Ikonen 2006, 113, 117 - 118.)

Päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä olisi tärkeää, että lapsi pääsisi ilmaisemaan mielipiteitään, ideoitaan ja ajatuksiaan suunnitelman sisällöstä. Päivähoitossa lapsikohtaiset suunnitelmat ovat olleet melko yleisessä käytössä 1990-luvulta lähtien. Oppiminen perustuu lapsen aikaisempiin tietoihin, taitoihin ja kokemuksiin. Vanhempien ja lasten osallistuminen opetuksen suunnitteluun on tärkeää, jotta opetus voidaan suunnitella ottaen huomioon lapsen aikaisemmat oppimiskokemukset, mielenkiinnonkohteet, oppimishaasteet sekä lapsen todellisuus päivähoiton ulkopuolella. Haastavin asia varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa on lapsen oman oppimisnäköyksen, mielenkiinnon kohteen ja kiinnostuksen tavoittaminen. Lasten on myös tärkeää saada arvioida omaa oppimistaan yhdessä vanhempien ja opettajan kanssa, mikä vahvistaa lapsen tunnetta osallisuudesta opetukseen ja vahvistaa hänen merkitystään yhteisön jäsenenä. (Hujala 2001, 130 - 135.) Osallisuudessa on olennaista vastavuoroinen ja aito toisen kuuntelu. Vastavuoroinen kuuntelu on ennen kaikkea asettumista toisen ihmisen asemaan, silloin on olennaista se, että haluaa kuulla, mitä toisella on sanottavaa. (Stenius & Karlsson 2005, 8.)

"Kuuntele minua,
katsele minua,
kosketa minua.
Tunnet ja näet,
että se antaa
voimaa kummallekin."

- Raimo Mielonen 2000

3.2 Ajatellaan yhdessä

Dialogille on ominaista pyrkimys uuden ymmärryksen saavuttamiseen ja toisen ajattelun ymmärtämiseen sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Aarnion ja Enqvistin (2001) mukaan dialogi on ihmisten tasavertaiseen osallistumiseen perustuvaa yhdessä ajattelemista sekä johonkin asiaan ja toimintaan perehtymistä. Dialogi perustuu vuoropuheluun, jossa ihmiset ajattelevat yhdessä: yksilö ei pidä tiukasti kiinni omista näkemyksistään, vaan kuuntelee myös muita. Toisten näkemysten ymmärtämisestä saa uusia näkökulmia, mistä muodostuu uusi yhteinen ymmärrys perustaksi myöhemmälle ajattelulle. (Rahikka 2008, 71.)

Paulo Freire puhuu dialogista kahden ihmisen kohtaamisena: hetki, jolloin yksilöt reflekoivat elämäänsä ja todellisuuttaan sellaisina kuin he sitä elävät ja edelleen luovat (Kurki 2000, 132). Aito kasvatus vaatii kommunikaatiota, jota ei ole ilman dialogia. Aito kasvatus ylittää opettajan ja oppilaan välisen vastakkainasettelun ja asettaa heidät tasa-arvoiseen asemaan, luo dialogisen yhteyden heidän välilleen, koska molemmat suuntaavat ymmärryksensä samaan kohteeseen. Aito kasvatus on sellaista, jota A ja B tekevät yhdessä maailman välittämällä. Yhteinen todellisuus vaikuttaa heihin, haastaa heidät synnyttäen näkemyksiä ja mielipiteitä. (Freire 2005, 101 - 102.)

Yhtenäisellä keskustelulla tarkoitetaan sitä, ettei aikuinen pohdi asiaa ainoastaan omilla ehdoillaan, vaan antaa myös lapselle tilaa ongelmien muokkaamiseen ja osallistumiseen. Tuoteliassa keskustelussa kaikkien osapuolten tarpeet huomioidaan. Lapsilähtöistä pedagogiikkaa kehittävätkin tutkijat ja ammattilaiset korostavat, että tärkeintä on antaa lapselle aikaa pohtimiseen, kokeilemiseen, kyselemiseen ja erehtymiseen. Riihelän tutkimuksen mukaan päivähoitossa yhtenäinen keskustelu tyrehtyy, sillä lapsen pohdinnan alkaessa aikuinen antaa lisätietoja, mikä keskeyttää lapsen tutkivan oppimisen eikä kysymyksille jää tilaa. Aikuisen esittäessä kysymyksiä ja johdatellessa aiheen käsittelyä määrätietoisesti, lasten omat kysymykset katoavat. Toinen asia on, että lapset esittävät sen verran vaikeita kysymyksiä, että aikuinen ei osaa vastata niihin ilman asiantuntija-apua. Tästä voidaan päätellä, että lasten kysymysten noustessa tärkeiksi tarvitaan työkumppaneiksi eri alojen asiantuntijoita, jotka tyydyttävät lasten tiedontarpeita ja antavat lapsille aikaa tutkimiseen, erehtymiseen, etsimiseen ja löytämiseen. (Riihelä 1996, 167 - 169.)

Lasten on mahdollista osallistua suunnitteluun ja päätöksentekoon, jos pääpaino siirrettäisiin aikuisten kysymyksistä lasten omiin kysymyksiin, mikä lisäisi lasten osallistumista. Aikuisen rohkaistessa lasta kysymään, kyseenalaistamaan ja pyytämään tarkempia perusteluita asioihin, lapsi oppii itsenäiseksi ajattelijaksi. Lapsen esittämällä kysymyksillä on merkitystä hänelle itselleen, hän esittää henkilökohtaisia toiveitaan. Osoittaessaan kysymykset toiselle lapsi haluaa vaikuttaa toiseen henkilöön. Kysymysten esittäminen ja henkilökohtaisen tiedon käsit-

teleminen on lapselle luonnollinen tapa oppia. Tämä tulisi huomioida esimerkiksi päivähoitossa, jossa vuorovaikutuksen rakenteita tulisi muuttaa kohti arkikeskustelujen keskustelutapoja: lapsen ääni pääsisi kuuluviin ja lapsen yksilöllisyydelle annettaisiin tilaa. (Riihelä 1996, 183, 185 - 186; Viljamaa 2008, 155.)

3.3 Innostamisesta kumpuava lapsilähtöinen ajattelutapa

Jean Jacques Rousseaut (1712 - 1778) pidetään lapsikeskeisen pedagogiikan ensimmäisenä edustajana. Rousseau'n lapsikeskeisen pedagogiikan ydin kiteytyy muutaman pääteeman ympärille. Rousseau'n (1933) pääteoksessa "Emile eli kasvatuksesta" korostetaan erityisesti lapsuuden ainutkertaisuutta ja lapsen yksilöllisyyttä. Rousseaulle lapsuus on itsessään arvo, jota ei hänen mukaansa pidä uhrata tulevaisuuden alttarille tavalla, jossa lapsi joutuu myöhemmän aikuisuuden tarpeisiin vetoamalla omaksumaan asioita, joista hän ei ole luontaisesti kiinnostunut. Rousseau'n mukaan on tärkeää kunnioittaa lapsen omaa, omaperäistä tapaa käsitellä, ajatella ja tuntea. Rousseau'n mukaan lapsi on synnynnäisesti hyvä. Rousseau nostaa tiedon sijaan lapsen kasvatustapahtuman keskipisteeksi: lapsi ei saa tietoa ajattelun välityksellä, vaan tiedon hankkimiseen tarvitaan monimuotoisia henkilökohtaisia kokemuksia. Nämä kokemukset lapsi saa luonnosta tehtävien välittömien havaintojen kautta kokeneen kasvattajan opastuksella. Pieni lapsi muistaa asiat, jotka hän on nähnyt ja kuullut ja jotka ovat herättäneet hänessä tunteita. (Hytönen 2008, 21 - 24; Rousseau 1933, 9, 68, 81 - 84, 92 - 94, 96 - 98, 111, 113.)

Lapsikeskeisen kasvatustapahtuman mukaan kasvatustilanteissa on tärkeää huomioida lasten ja lapsuuden erityisluonne. Kasvatustilanteissa on myös tärkeää lapsen erityisen aseman tai kohtelun turvaaminen. Lapsikeskeisen kasvatustapahtuman perustana on ihanne yksilöllisyyden kunnioittamisesta ja yksilöidenvälisestä tasa-arvosta: jokainen lapsi hyväksytään sellaisena, kuin hän on. Lasta ei ole tarkoitus sovittaa valmiiseen muottiin, vaan lasta kunnioitetaan yksilönä, ja hänen ainutkertaiset tarpeensa ja kiinnostuksen kohteensa ovat kasvattajalle yhtä tärkeitä ja samanarvoisia. (Hytönen 2008, 8, 19 - 20.) Lapsilähtöisyyden tunnuspiirteenä on voimakas usko lapsen kykyihin ja potentiaaliin (Kinos 2001, 38).

Lapsilähtöisen varhaiskasvatustapahtuman ydinajatuksena on, että lapsi huomioidaan oman minuutensa ja tietämyksensä aktiivisena luojana. Lapsen on tärkeää olla itse aktiivisesti luomassa omaa kasvuprosessiaan. Lapsi luo oman suhteensa opittaviin asioihin, koska oma tutkiminen ja kokeilu ovat ehtona oivaltamiselle ja uuden oppimiselle. Aktiivisena toimijana oleminen ja vaikuttamisen mahdollisuudet tekevät toiminnasta mielekäästä ja merkityksellistä, mikä lisää lapsen oppimismotivaatiota. (Kinos 2001, 30.)

Lapsilähtöisyyden kantavana ajatuksena on, että lapsi voi tasa-arvoisesti osallistua päivähoitossa tehtäviin päätöksiin. Tärkeää on lapsen kuuleminen ja hänen maailmansa näkyväksi tekeminen. Lapsen ideoita, mielipiteitä ja ajatuksia kuunnellaan ja niitä otetaan huomioon päätöksenteossa. Lasten maailma on läsnä tasavertaisena aikuisten maailman kanssa pedagogisissa ratkaisuissa. Lapsilähtöisessä opetuksessa tavoitteet sisällytetään jokapäiväisiin toimintoihin, jolloin oppiminen yhdistyy kiinteästi lapsen elinympäristöön ja on luonnollinen osa lapsen arkipäivää. Sisällöllisiin tavoitteisiin päästään eri aiheisiin ja teemoihin perustuvalla toiminnalla. Leikin avulla lapsi toimii, tutustuu maailmaan ja kehittää persoonallisuuttaan. (Kinos 2001, 37; Ovaska 2004, 167.)

4 Toiminnan taustaa

Opinnäytetyömme toiminnan tausta-ajatuksena on lapsilähtöisyys. Ajatuksenamme oli, että lapsella päivähoiton ensisijaisena asiakkaana on tärkeää saada mahdollisuus vaikuttaa omaan yhteisöön ja sen toimintaan. YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus tulla kuulluksi häntä itseään koskevissa asioissa ja lapsella on oikeus aktiiviseen osallistumiseen (Pekki & Tamminen 2002, 12).

Toimintamme rajattuna aiheena oli päivähoito, mutta se mitä lapset tuottivat siitä, oli heidän oma valintansa. Keräsimme lasten ajatuksia, mielipiteitä, kokemuksia ja toiveita päivähoitoon liittyen sovelletun sadutuksen, kuvallisen ilmaisun sekä lasten leikin havainnoinnin avulla. Jarmo Kinos (2001, 38 - 39) puhuu teematyöskentelystä, jonka tarkoituksena on lisätä lapsen ymmärrystä omasta ympäristöstään. Teematyöskentelyn perustana on lapsen oma ajattelu, tutkiminen ja aiemmat kokemukset sekä niiden hyväksikäyttö. Perusajatuksena työskentelyssä on keskittyä huolellisesti rajattuun asiaan, josta muodostuu pidempiaikainen teema. Teeman syntymisen edellytyksenä on, että sen sisältö kiinnostaa lasta ja on hänelle merkityksellinen. (Emt.)

Innostamisessa on olennaista etukäteen tuntee todellisuus, ympäristö, jossa on tarkoitus toimia. Yhteisön jäsenet saavat osallistua toiminnan suunnitteluun, jolloin toiminnasta voidaan saada yhteisön tarpeita vastaavaa. (Kurki 2000, 88 - 89, 98 - 99, 118 - 120.) Päiväkoti Meripirtin toiminnassa saduilla ja tarinallisuudella on hyvin suuri merkitys ja saduttaminen sekä lasten omien kertomuksien tekeminen on lapsille ennestään tuttua toimintaa. Toimintamme menetelmät tukivat näin ollen päiväkodin omia teemoja.

4.1 Leikkivä ja kuvitteleva neljä- viisivuotias lapsi

Aiemman kokemuksemme perusteella päiväkotityöskentelystä, halusimme toteuttaa opinnäytetyömme toiminnan neljä- viisivuotiaiden kanssa. Koimme tarpeelliseksi käydä työssämme läpi tuohon ikäkauteen liittyviä kehityksen ominaispiirteitä. Suunnittelimme toimintamme tuon kehitysvaiheen olennaiset piirteet huomioiden, jotta lapset voisivat kokea sen mahdollisimman mielekkäänä. Seuraavaksi kerromme kohderyhmämme ikäkaudelle tyypillisistä piirteistä kehityspsykologisesta näkökulmasta.

Erik H. Eriksonin näkemyksen mukaan neljä - seitsemänvuotias lapsi elää elämänsä kolmatta vaihetta, jossa luottamus ja uskomus elämään vahvistuvat sekä yksilö kokee itsensä itsenäisenä. Liikkuminen onnistuu vaivatta ja vastoinkäymiset selvitetään leikkien. (Bellander 1978, 8-9.)

Lapsen ikäkausi neljä - viisi -vuotiaana näyttäytyy mielikuvituksen voimistumisena ja sisäisen maailman rikastumisena. Tähänastisen elämänsä aikana lapsi on kerännyt runsaasti kokemuksia, elämyksiä, muistikuvia ja sanavarastoa, minkä avulla lapsi pystyy nyt kuvittelemaan asioita. Lapsi ei vielä selkeästi erota todellisuutta mielikuvituksesta, mikä selittää ikävaiheelle tyypillisen tarinoiden sepittelyn. Tämän ikäinen lapsi ei kuitenkaan tietoisesti osaa valehdella. Leikkimaailma rikastuu entisestään, kun leluja pystytään käyttämään monipuolisemmin. Roolileikeissä syntyy jo ensimmäisiä juonia ja eri toimintoja aletaan yhdistellä selkeiksi kokonaisuuksiksi. Satujen kuunteleminen muuttuu mielekkäämmäksi ja into fabuloimiseen, eli omien tarinoiden, laulujen tai runojen sepittämiseen kasvaa. Leikit osataan rakentaa teeman ympärille ja tyhjästään voidaan luoda kuviteltuja asioita. Mielikuvituksen tukeminen ja lapsen kannustaminen tässä ikävaiheessa auttaa lasta kantamaan luovan ajattelutavan myös myöhempiin elämänvaiheisiin. (Jarasto & Sinervo 2000, 52 - 54, 56.)

Erilaisia kädentaitoja vaativat tehtävät ovat hyödyllisiä tälle ikäkaudelle, kun yksityiskohtakin alkavat hahmottua. Hiljaa istumista voi kestää jopa puoli tuntia, tehtävän ollessa mielenkiintoinen. Lapsi motivoituu parhaiten saadessaan keksiä itse. Väreistä ja muodoista nauttaminen alkaa, ja työlle asetetut omat tavoitteet tulevat tärkeiksi. Lapsi kuitenkin saattaa työskentelynsä aikana muuttaa työlle jo annettua nimeä tai aihetta sen mukaan mitä se missäkin vaiheessa muistuttaa. Tavoitetta lapsi ei vielä jaksa pitää mielessään. Samanlaisuuden ja erilaisuuden käsitteet aletaan ymmärtää, mistä johtuen asioita ryhdytään luokittelemaan, lajittelemaan ja vertailemaan asioita keskenään. Teknistä ajattelua, avaruudellista hahmotamista ja ongelmanratkaisua kehittävät erilaiset palikat ja rakennussarjat. Ikäkauden aikana kuulo- ja näkö tarkentuvat, mutta liike- ja tuntoaistin kokemusten merkitys heikkenee. Erilaiset näkö- ja äänitehtävät ovatkin neljä - viisi -vuotiaalle lapselle kiinnostavia. (Jarasto & Sinervo 2000, 55 - 57.)

Neljä - viisivuotiaan ikäjakso on kielellisesti lapsuuden aktiivisinta aikaa. Isot käsitelukat selkiytyvät nyt osaluokiksi ja alakäsitteet hahmottuvat. Lapsi kyselee, kommentoi ja puhuu lähes alinomaa kontrolloidakseen puhettaan ja ilmaisujaan, ja kysyminen ei aina edes vaadi kuulijaa. Lapsi myös kuuntelee tarkasti ja yrittää jäljitellä toisten puhetta, mikä vaikuttaa tärkeällä tavalla kielen kehitykseen. Uudet sanat ja kielen hienoudet herättävät uteliaisuutta ja niitä saatetaan käyttää tietämättä niiden tarkoitusta. Kaikenlainen kielellinen toiminta on tämän ikäiselle nautinnollista. Liiottelu tarinoissa ja kertomuksissa on yleistä. Tällä ikäkaudella myös kiro sanat ja seksuaalisat keksitään ja ne voivat jonkin aikaa kuulua tiiviisti lapsen sanavarastoon. Jos niihin ei kiinnitetä suurempaa huomiota, vaihe menee yleensä pian ohi. Sanojen sisällön tulkitseminen voi myös kadottaa kiinnostuksen voimasanojen käyttöön. Aiheesta pysyminen voi tuottaa haastetta tämän ikäisen lapsen kanssa, sillä uusia sanaleikkejä keksitään helposti ja lapset saattavat puhua yhteen ääneen kikattaen holtittomasti. Tietystä teemasta keskusteleminen saattaa tuntua toivottomalta neljä - viisivuotiaan kanssa, mutta silti se on kannattavaa. Jos lapsella eivät tiedot riitä keskusteltavasta aiheesta, hän ottaa avukseen rikkaan mielikuvituksensa. Neljä - viisivuotiaan lapsen kertomukset venyvät helposti pitkiksi hyvän assosiointikyvyn takia, mutta näin lapsi pääsee harjoittelemaan kielellisiä kykyjään. Lapselle on tärkeää, että häntä kuunnellaan ja että hänen kertomiaan asioita kunnioitetaan. (Jarasto & Sinervo 2000, 57 - 59.)

Neljä - viisivuotias lapsi elää sosiaalisen kehityksen kautta. Hän nauttii esiintymisestä, erilaisista roolileikeistä ja sosiaalisista kokeiluista, eli erilaisten roolien ottamisista erilaisissa arkitilanteissa. Kasvattajien rehellisellä ja avoimella yhteistyöllä voidaan vahvistaa ja tukea lapsen myönteisiä sosiaalisia rooleja, jotta kielteiset roolit unohtuisivat. Roolileikeissä aikuisten käyttäytymistä jäljitellään ja heidän maailmaan koetetaan eläytyä. Oman ikäisten lasten seura on jo tärkeää ja mieluiten lapsi leikkii kahden - kolmen hengen ryhmittymissä. Ryhmät muodostuvat usein kiinnostusten kohteiden mukaan. Omatoiminen vuorojen ja lelujen jakaminen alkaa, mutta suunnitelmien noudattamiseen siinä ei vielä kyetä. Asioita osataan selvittää jo neuvotteluteitse. (Jarasto & Sinervo 2000, 60 - 61.)

Ikäkauteen liittyvä ympäristön asettamiin vaatimuksiin sopeutuminen. Aikuiskontaktit eivät ole enää niin fyysisiä kuin aikaisemmin, joten lapselle riittää usein vain puhe ja katse, sanalliset kehotukset ja neuvot. Tälle ikävaiheelle uutta on se, että puhumisen yhteyteen pystytään liittämään muitakin toimintoja. Oritun selviytymismallin orjallinen toistaminen tietyissä tilanteissa on tälle ikäkaudelle tyypillistä. Lapsen keksittyä keinon tulla toimeen, hän on valmis laajentamaan kokemuspiiriään. Lapsi jakaa käyttäytymisen sallittuun ja ei sallittuun, josta hän pitää kiinni tekemällä kompromisseja. Lapsi kiinnostuu muiden toiminnan ja oman toimintansa vertailusta, minkä myötä hän alkaa hakea huomiota ja kokemaan ensimmäistä kertaa myös itsekritiikin tunteita. (Jarasto & Sinervo 2000, 60 - 61.)

Ajattelu ja puhe ovat neljä - seitsemän -vuotiaalla vielä jokseenkin erottamattomia. Ääneen ajatteleminen on tuon ikäisellä lapsella hyvin tavallista. Keskusteleminen ryhmässä ja ajatusten jakaminen muiden lasten kanssa on tuota ikävaihetta ylittävillä lapsille erityisen tärkeää. (Kemppinen 2003, 46.)

4.2 Lapsen luovuus ja mielikuvitus

Opinnäytetyömme toiminnan yhtenä tarkoituksena on lasten mielikuvituksen ja luovuuden tukeminen. Kari Uusikylän (2001, 14 - 15) mukaan luovuus on jokaisella olemassa, kunhan siihen annetaan vain mahdollisuus jo lapsena, eikä sitä tukahduteta. Opettajat ja vanhemmat ovat suuressa vastuussa lapsen luovuuden tukemisessa ja siinä, ettei sitä tapeta tiedostamattomastikaan. Persoonallinen joustavuus, vilkas mielikuvitus ja palava sisäinen innostus ovat ominaisia luovalle lapselle. Nämä luonteen ominaisuudet suurelta osin mahdollistaa luomisen halua tukeva ympäristö. Luovuus on jokaiselta löydettävissä, sitä voi toteuttaa omien kiinnostuksen kohteiden kautta lähes missä asiassa tahansa. (Emt.)

Omakohtaisten ongelmien löytäminen on yleensä luovan prosessin alkamisen edellytys. Kasvattajien ja opettajien tulisi pyrkiä siihen, että lapsi saisi itse etsiä ongelman ja keksiä menetelmän sen ratkaisemiseksi kuin noudattaa nykyistä käytäntöä valmiiksi annetuista ongelmista ja yhdestä, ainoasta ratkaisusta. Tällöin oltaisiin lupaavalla tiellä siinä, että monen luovuus puhkeaisi myöhemmällä iällä kukkaan. Aika ja kiireetön ideoiden hautuminen ovat myös vaatimuksia luovalle prosessille. Keskittyminen ja energian suuntaaminen tiettyyn asiaan sekä sen jälkeen ajatusten aikaa vaativa kypsytely ovat olennaisia asioita prosessin onnistumisen kannalta. Lasten kanssa työskenneltäessä olisi tulostavasta ajastamme huolimatta pyrittävä maltillisuuteen ja sallivuuteen kokeilun ja ideoiden hauduttelun kautta. (Uusikylä 2001, 17 - 18.)

Lapset ovat luovuuden mestareita leikkiessään sekä sepittäessään satuja ja kertomuksia. Lapsuus on tärkeä vaihe luovuuden harjoittamiselle. Turvallinen ympäristö ja mahdollisuus erilaisten asioiden tekemiseen ja kokeiluun rohkaisevat lasta luovaan toimintaan. Aikuinen voi myös oppia lapsen toiminnasta paljon sekä kehittyä näin ajattelemaan ja kokemaan asioita rikkaammin. Lapsen luovuuden kehittymistä voidaan edistää sitä tukevilla leluilla ja erilaisilla luovuutta korostavilla harrastuksilla. (Kemppinen 2003, 11 - 12.)

Lapsen luovat yhdistelmät käsitteistä ja ratkaisuista joita hän muovaa kokemuksistaan, elämyksistään ja tiedoistaan, eivät aikuisen mielestä ole välttämättä oikeaoppisia, mutta ne toimivat lapselle sillä hetkellä. Lapsen ulkoinen ja sisäinen todellisuus kietoutuvat helposti toisiinsa. Lapsen maailma on kiehtova ja joskus pelottavakin. Me aikuiset voimme päästä sin-

ne vain lapsen avulla. Lapselle unet, pelot, ajatukset sekä tunteet muuttuvat heidän mielisään helposti "todellisiksi". Mielikuvat asuvat lapsen mielikuvituksessa heidän selän takanaan tai pimeässä. Hyvät mielikuvat antavat toivoa ja rohkeutta, mutta pahat mielikuvat ahdistusta ja lannistusta. Animismi, eli usko kaiken olemassa olemisesta ja elämisestä sävyttää lapsen mielikuvitusmaailmaa. Lapsi saattaa pelätä ajatustensa käyvän toteen, mikä aiheuttaa murhetta ja syyllisyyttä. Rauhallinen iltahetki, halaaminen ja tarvittaessa asioiden selvittäminen ovatkin tae hyvälle yönelle. (Jarasto & Sinervo 2000, 98 - 100.)

Mielikuvitus on ominaisuus, jota me kaikki tarvitsemme jatkuvasti elämämme suurten ja pienten kysymysten suunnan etsimisessä ja ongelmien ratkaisemisessa. Mielikuvitus mahdollistaa uusien näkökulmien esille tuomisen, uudella tavalla asioiden yhdistelemisen ja sitä kautta oivaltamisen. Uusien asioiden oppimisessa välttämättömästi tarvittava luova ongelmanratkaisukyky kehittyy mielikuvituksen avulla. Uusi käyttöön otettava tietohan on pystyttävä yhdistämään aikaisempaan tietoon, jotta oppiminen tapahtuisi syvällisesti ja jäisi muistiin. Mielikuvitus ei ole synnynnäinen ominaisuus, joten myös muutoksen aikaansaaminen on sen avulla mahdollista. Uusien mahdollisuuksien näkeminen mielikuvituksen avulla auttaa toimimaan. Havainnot, kokemukset ja elämykset ovat välttämättömiä mielikuvituksen kehittymisessä. Mahdollisuus oman maailman hallitsemiseen ja konkreettisistakin esteistä vapautumiseen, itse kokemiseen ja asioiden keksimiseen tarjoutuu mielikuvituksen avulla. Innostuva, kuunteleva, uutta etsivä, ennakkoluuloton ja kokeileva aikuinen toimii hyvänä esimerkkinä toimintatavoissaan lapselle. (Hakkola & Virsu 2000, 10, 16.) Lapsen mielikuvitus saa harjoitusta leikin rakennusvaiheessa, silloin kun lapset suunnittelevat leikin juonen ja valitsevat leikkivälineet. Roolileikeissä oman hahmon rakentaminen, toiminta, hahmon tunteiden ilmaiseminen ja suhde muihin leikin hahmoihin kehittää lasta luovaan toimintaan. (Niiranen 1989, 39.)

5 Työmenetelmät

Työmenetelminä toiminnassamme käytimme sovellettua sadutusta, leikkiä ja kuvallista ilmaisuja, sillä ne mielestämme sopivat mainiosti neljä - viisivuotiaille. Työmenetelmämme antavat lapsille mahdollisuuden osallistua, tulla kuulluiksi sekä käyttää luovuuttaan ja mielikuvitustaan. Kerromme niistä lisää tässä luvussa.

5.1 Sovellettu sadutus ja sadutusdokumentointi

Opinnäytetyömme toiminnassa käytimme työmenetelminä sovelletusti sadutusmenetelmää sekä sadutusdokumentointia. Sadutimme lapsia, mutta olimme itse rajanneet aiheet, jolloin kyseessä ei puhtaasti ollut aihesadutus. Aihesadutuksessa sadun kertoja keksii aina itse satun-

sa aiheen, jonka rajaaminen tapahtuu yhdessä aikuisen kanssa (Karlsson 2005, 12, 47). Aiheleikkiä havainnoimme sovelletusti sadutusdokumentoinnin keinoin videolta jälkikäteen, keskittyen leikin sisältöön. Sadutusdokumentointia voidaan tehdä kolmella tavalla: kirjaamalla ongelmia, kuvaamalla leikin tapahtumia tai tekemällä tapahtumista tulkintoja ja johtopäätöksiä (Karlsson 2005, 90 - 91). Myöskään aidossa sadutusdokumentoinnissa lasten leikin aiheita ei aikuinen ole etukäteen erikseen rajannut. Aiheen rajauksen teimme sen vuoksi, että halusimme kuulla lasten omia ajatuksia erityisesti päivähoitosta.

Sadutuksen juuret tulevat 1980-luvulla kehitetystä haastattelumenetelmästä, jossa aikakortteja käyttäen pyydettiin lasta kertomaan aluksi tarina, joka kirjattiin sana sanalta. Menetelmää kokeiltiin päiväkotien ja koulujen yleis- ja erityisopetuksessa. Lapset innostuivat menetelmästä, jossa sai kertoa omaa tarinaa, mutta aikakorttien käyttäminen ei ammattipiireissä jostain syystä juurikaan levinnyt. Sadutus -menetelmä kehitettiin Kuperkeikkakyyti- verkoston Satukeikka-projektissa. Lasten omien näkökulmien saattaminen näkyville ja kuuluville ajateltiin mahdollistuvan, löydettyä tapa kuunnella lapsia heidän omien kertomuksiensa kirjaamisen avulla. (Karlsson 1999, 61.)

Sadutus-menetelmässä sadun kertoja pystyy muokkaamaan ajatuksiaan tarinaksi. Sen avulla aikuisen on helpompi huomioida lapsen mielipide toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Sadutuksessa joko yhtä henkilöä tai ryhmää kehoitetaan kertomaan haluamansalainen kertomus, jonka saduttaja kirjoittaa sanatarkasti ylös. Sadutus ei ole millään tavalla opetusmenetelmä vaan menetelmä joka johdattelee vastavuoroiseen toimintakulttuuriin. Pää tarkoitus sadutuksessa on kuitenkin aina yhdessä tekeminen, vastavuoroinen kuunteleminen, kerronta ja ajatusten arvioimaton vastaanottaminen. (Karlsson 2005, 10 - 11.)

Sadutuksen kautta lapsi tulee kuulluksi ja hän saa tuoda esille omaa sen hetkistä maailmaansa juuri itselleen soveltuvalla tavalla. Sen kautta lapsi voi huomata, että aikuiset ja muut lapset ovat kiinnostuneita hänen ajatuksistaan ja että hänen esiin tuoma tieto kertomuksen kautta on merkityksellistä. Lapsi voi sadutuksen avulla huomata olevansa tärkeä ja vakavasti otettava tuodessaan esille aloitteita erilaisissa tilanteissa. (Karlsson 2005, 110.) Sadutuksen tarkoituksena on antaa arvo lapsen ääneen tuottamille sanoille ja ajatuksille. Lapsi voi sadutuksen kautta kokea, että hänen omat tuotoksensa saavat hyväksynnän. Tällöin lapsi voi oppia itsekin arvostamaan omia ajatuksiaan, uskaltautua tekemään aloitteita ja saada keinon käsitellä vaikeita tunteita ja ongelmia. Sadutus voi tietyissä tilanteissa toimia jopa terapeutisena kanavana käydä läpi omakohtaisia kokemuksia menneistä tapahtumista. (Kempainen 2003, 84.)

Sadutettavalle sadutusmenetelmässä sanotaan: "Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat" (Karlsson 2005, 10).

5.2 Leikitään!

Leikki ja luovuus ovat ensisijaisia tärkeitä ihmisen psyykkisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Leikkimielistä ja luovuutta löytyy jokaiselta ihmiseltä, se vaatii vain tilaisuuden päästä esille. Leikki on lapselle tapa elää ja kehittyä. Leikin kautta lapsi pääsee käsittelemään tunteitaan, ajatuksiaan, kokemuksiaan ja elämyksiään sekä löytämään niille ilmaisukeinoja ja ymmärtämään niitä. Lapsen antautuessa leikkiin kokonaisvaltaisesti, hän on siinä mukana koko kehollaan, kaikilla aisteillaan, tunteillaan, ajattelullaan, mielikuvituksellaan, muistoillaan, peloillaan, totumuksillaan ja toiveillaan. (Kahri 2003, 40 - 41.)

Roolileikit alkavat kolmantena ikävuotena ja jatkuvat esikouluiän loppuun. Neljävuotias lapsi kykenee vivahteikkaampaan vuoropuheluun leikkiveroheidensa kanssa ja leikit siirtyvät yhä enemmän kielelliselle tasolle. Roolin ottamisvaiheessa lapsen kielen kehittyminen on nopeaa. Roolileikin vaiheessa leikin ideaa kehitellään ja suunnitellaan kielellisesti, ennen kuin siirrytään itse toimintaan, leikkiin. Leikeistä tulee pitkäkestoisempia ja lapsen mielikuvitus vilkastuu, kieli korvaa osaa toiminnasta, jolloin leikin sisältö rikastuu. (Helenius 1993, 38, 40; Kahri 2003, 19.)

Lapsi harjoittelee leikkiessään asenteita, käyttäytymismalleja ja erilaisia arjen tilanteita. Aikuinen voi tukea lasta roolileikkiin siirtyessä, kiinnittämällä lapsen huomion tiettyyn rooliin liittyviin velvoitteisiin. Itse roolin valinta on kuitenkin lapsen oma asia, koska lapsen itsensä valitsema rooli on hänelle aina hyvin merkittävä. Roolit ilmentävät lapsen kokemusta ja kehittyvää persoonallisuutta. (Helenius 1993, 39; Kahri 2003, 20.)

Lapsille olisi tärkeää luoda pohja ja mahdollisuudet monipuoliselle toiminnalle, mikä ohjaisi heitä myös leikkeihin, joihin ei liity sukupuolisidonnaisia mielikuvia. Poikia ei tarvitse ohjata poikien leikkien pariin eikä tyttöjen ole pakko leikkiä nukeilla. Leikin olisi tärkeää olla spontaania, luovaa ja kahleetonta, millaisena se ei voi olla "väärää" eikä vahingoita lapsia psyykkisesti, mikäli leikkiin osallistuminen on vapaaehtoista. Olennaista olisi antaa lasten leikkiä rauhassa, vaikka leikin tematiikka ei vastaisikaan yhteiskunnassa vallalla olevia pyrkimyksiä. (Helenius 1993, 40; Sinkkonen 2001, 30.)

5.3 Lapsi kuvan tekijänä

Lapselle piirtäminen ja kuvan käyttö ovat muutakin kuin tapa kuluttaa aikaa ja viihtyä. Lapsen piirtämisellä on vahva yhteys leikkiin ja satuihin. Leikkiessään ja piirtäessään lapsi aistii maailman kokonaisvaltaisesti. Kuvallisen ilmaisun avulla lapsi ilmaisee tunteitaan, käsittelee kokemuksiaan sekä oppii hahmottamaan uusia asioita ja niiden välisiä suhteita. Usein lapsen kuvan sisällön tarkastelu on mielekkäämpää kuin tekninen toteutus. (Kahri 2003, 62 - 63.)

Lapsen kuvantekemisen ydinaluetta ovat todellisuuden ja sen ilmiöiden sekä oman itsen ja oman suhteen ympäristöön, todellisuuteen, tutkiminen. Lapsen kuvia tarkastelemalla aikuiselle tarjoutuu mahdollisuus sukeltaa lapsen sisäiseen maailmaan, tutustua hänen kiinnostuksen kohteisiin, muistikuviin, tunteisiin, ajatteluun ja kuvitelmiin. Lasten piirustuksia ja maalauksia tarkkailemalla voi myös seurata heidän oppimistaan ja kehittymistään. Kuvan lopputulokseen vaikuttaa aina siihen käytettyjen välineiden laatu, lapsen persoonallisuus, keskittyminen, ajankäyttö, aiheen mielenkiintoisuus, harjoittelun määrä ynnä muut seikat, eikä lasten töitä tulisi vertailla keskenään. Aikuisen on tärkeää pysähtyä lasten tekemien kuvien ääreen ja huomata lapsen elämyksellinen kuvallisuus: lapsi ei kuvissaan jäljittele luontoa tai vaadi näköispatsaita. (Kahri 2003, 62 - 63; Ovaska-Airasmaa 1992, 79; Heikkinen 1985, 7.)

Lapsen kuvantekemisen näkökulmasta ikävuosia neljästä seitsemään pidetään herkkänä vaiheena. Tällöin lapset voivat tehdä suuret määrät kuvia ja piirtää jatkuvasti joka päivä. Lapsen tekemille kuville on tyypillistä, eloisuus, ennakkoluuloton sommittelu ja mielikuvituksen rikkaus: lapsi nähdään iloisena kertojana, jolle maailma hahmottuu kuvin. Kuvaa tehdessään lapsi tutkii joustavin ja persoonallisin keinoin syviä ihmisten keskinäisiä suhteita ja henkilökohtaisia tunteita. Gardner (1980) kutsuukin tätä vaihetta piirtämisen kultaiseksi iäksi. Lapsen kuvan tekemisessä myös elehdintä, ääntely ja sanallinen kerronta ovat usein suuressa roolissa. (Ovaska-Airasmaa 1992, 41, 43, 83; Heikkinen 1985, 95.)

Lapselle tulisi osoittaa hyväksyvä kiinnostus hänen kuviaan kohtaan ja näyttää, että kuvallinen ilmaisu on jokaiselle ihmiselle soveltuva ilmaisun kanava taidoista riippumatta. Aikuisen piirtämiseen rohkaisemisen ja kuvien tekemisen sallimisen kautta lapsi kykenee olemaan tyytyväinen omiin aikaansaannoksiinsa. Tämä lisää lapsen itsetuntoa, kasvattaa itseluottamusta sekä uskoa omiin kykyihin ja itsenäisten ratkaisujen tekemiseen myös muilla toiminnan alueilla. Lapselle tulee antaa mahdollisuus oivaltaa asioita itse omalla persoonallaan. Lasta voidaan ohjata etsimään itse vastauksia erilaisiin pohdintoihinsa, eikä aikuisen tulisi liikaa tarjota omaa arvomaailmaansa. Aikuiset voivat tarjota lapselle ympäristön tekemiselle, mutta lapsen on itse hyödynnettävä annettuja mahdollisuuksia - kukaan ei voi oppia lapsen puolesta. Aikuiset voivat edistää lapsen osallistumista herättämällä lapsen uteliaisuuden, ja odottamalla, että lapset itse tekevät aloitteen. Lapsen on tärkeää innostua itse toiminnasta, koska silloin hän on siinä koko kehollaan ja mielellään mukana, mikä edistää oppimista. Lapselle luonteenomaista on rohkea kokeilu ja asioiden uudenlainen yhdisteleminen, josta aikuinenkin voi saada oppia urautuneista ajatuskuvioistaan vapautumiseen. (Kahri 2003, 63 - 64; Heikkinen 1985, 117, 123; Einon 2003, 8.)

5.4 Leikin, kuvan ja sadun yhteys

Lapsen siirtyessä varhaislapsuudesta leikki-ikään hänen kehityksessään ja oppimisessaan korostuvat kuvan tekemisen ja leikin merkitys. Petrovsky (1984) sanoo, että kolmannen ikävuo- den loppupuolella lapsen toiminta saavuttaa ikävaiheelle tyypillisiä kehittyneitä muotoja, jotka pikku hiljaa alkavat määrätä lapsen psyykkistä kehitystä. Tällaista toimintaa ovat muun muassa leikki, piirtäminen, muovailu ja rakentelu. (Ovaska-Airasmaa 1992, 40.)

Aikuisen tulisi kannustaa lasta piirtämään ja suhtautua siihen enemmän leikkinä kuin taiteen tekemisen muotona. Alle kouluikäiselle lapselle leikki on tärkein toiminnan muoto. Lapsi voi rakentaa kuvallisen ilmaisun avulla kertomuksia ja tapahtumia, mihin hän itse suhtautuu tai osallistuu leikinomaisesti. Eisnerin (1978, 1979) mukaan kuvat ovat lapsen symbolisen leikin välineitä. (Kahri 2003, 63; Ovaska-Airasmaa 1992, 78.)

Lapsen leikissä on havaittavissa perustavanlaatuinen esteettinen malli, johon liittyvät runous, musiikki ja liike. Tällä tarkoitetaan pienten lasten runollista ja rytmistä suhdetta kieleen. Lapsi on kiinnostunut loruista ja runoista, hän sepittää niitä mielellään myös itse. Kirjallisuustieteilijä Tjukovskijin (1975) mukaan lasta kiinnostavat nimenomaan lorujen absurdi rakenne ja riimitteily, mikä rikkoo taidelyriikan järjestelmällisyyden. Lapsi pystyy mielikuvituksen avulla tulkitsemaan todellisuuttaan ja lorut vahvistavat hänen tietämystään todellisuudesta. Lapsi nauttii kielellisistä piloista ja hassutuksista, ja ärtynyt lapsi on usein helppo saada mukaan nauramaan riimittelemällä hänelle jotain tilanteeseen sopivaa. Lapsen kanssa on tärkeää keskustella paljon, koska se on luonnollisin tapa oppia kieltä. (Lindqvist 1996, 29; Kahri 2003, 17, 19.)

Sadut ovat myös merkittävä leikkien lähde, ne ilmentävät ihmisten välisiä suhteita, joita lapsen on todellisuudessa vaikeata hahmottaa. Satujen avulla lasten on mahdollista tutkia maailmaa omien lähtökohtiensa kautta. Sadut toimivat myös aikuisten ja lasten välisen dialogin siltana. Aikuiset luovat erilaisia hahmoja ja toimintaympäristöjä eri saduista, joiden avulla lapset voivat inspiroitua leikkiin. Saduissa on läsnä elämänkirjo ja niiden avulla lapsille selviää myös käsitys hyvästä ja pahasta. (Helenius 1993, 44; Lindqvist 1996, 18 - 19.)

6 Opinnäytetyön toimintakertojen kuvaukset

Opinnäytetyömme toiminta koostui yhteensä kahdeksasta 1 - 1,5 tunnin pituisesta tuokiosta, joista kaksi kertaa pidettiin neljävuotiaille, kaksi kertaa viisivuotiaille ja neljä kertaa mo-

lemmille ikäryhmille yhdessä. Projektiimme osallistui yhteensä 14 lasta. Osa lapsista oli maahanmuuttajataustaisia, mutta hyvin suomea puhuvia.

Olimme rakentaneet toiminnan lapsille turvallisen toiston varaan. Pyrimme aloittamaan ja lopettamaan jokaisen kerran samalla tavalla. Aloituksen apuna käytimme pieniä esineitä, joista yhden valitsemalla ja piirissä muille sen näyttämällä lapsi sai mahdollisuuden kertoa esinevalinnastaan ja sen hetkisistä tunnelmistaan. Lopetuksissa käytimme apunamme kuvakortteja, joista lapset saivat aina valita yhden. Valitsemiensa kuvakorttien avulla he saivat halutessaan kertoa muille valinnastaan, olotilastaan toiminnan päätteeksi tai antaa palautetta toiminnalle. Näiden rituaalinomaisten aloitus- ja lopetushetkien tarkoituksena oli ainoastaan koota ryhmä yhteen ja antaa jokaiselle tila kuunnella sekä puhua. Emme siis halunneet keskittyä näissä osuuksissa siihen, mitä lapset tuottivat, vaan pidimme näitä varsinaista toimintaamme tukevin osuuksina. Jätämme aloitusesineiden ja lopetuksen kuvakorttien varsinaisen tarkastelun pois toimintaa kuvatessamme, mutta käsittelemme niitä luvussa 10.

Seuraavaksi esittelemme toimintakertamme ja kunkin toimintakerran jälkeen arvioimme toimintaa. Toiminnan suunnittelun ja arvioinnin pohjana olemme käyttäneet Pilari-hankkeen 2007 - 2008 Kerhotoiminnan suunnittelu- ja arviointilomakkeita. (Liite 2 ja Liite 3)

6.1 Ensimmäinen toimintakerta: Maalausta ja satuilua

Ensimmäisen toimintakerran tarkoituksena oli lapsiin tutustuminen ja tiedottaminen alkavasta projektistamme heille ymmärrettävällä tavalla. Tämän lisäksi ideanamme oli hieman jo aloittaa toimintaa ja "herätellä" lasten omaa luovuutta opinnäytetyömme toiminnan muotoihin.

Toiminta aloitettiin kokoontumalla piirissä nimiesittelyllä. Sen jälkeen kerroimme lapsille, millaisia asioita tulemme tekemään projektin aikana. Kerroimme myös dokumentointitavoitamme ja siitä, miten aiomme niitä käyttää. Tavoitteenamme aloituksessa oli saada jokaiselle lapselle turvallinen ja viihtyisä olo ja into osallistua toimintaamme.

Varsinaiseen toimintaan siirryttyämme, lapset pääsivät piirtämään paperille oman kuvansa hiljaisena yksilötyöskentelynä. Sen jälkeen kokoontuimme piirissä ja lapset pääsivät kertomaan itsestään oman kuvansa kautta. Omia kuvia oli monennäköisiä:

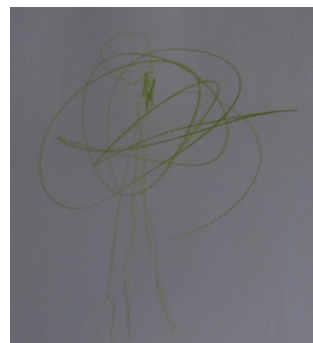

*"Tät on pieni lentokone ja te lentokone on mettättäny tuon ampiaiten."
"Tättä tähkõitku."*

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua omasta kuvastaan)

"Täs pöllää ampiaisia mun edessä, no ku ne tuli ku mä huusin."
 "Mulla on lintu tättä kuvatta ja tättä vierettä on naamiaitpuku."

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua omasta kuvastaan)

"Äiti."
 "Tämä onkin kolmijalkainen ötökkä."
 "Täs on kaks minua, tässä ja tässä."
 "Minä teen minulle jättijalat."

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua omasta kuvastaan)

Toiminta jatkui ryhmätyöskentelynä, jossa lapset maalasivat isolle paperille yhteismaalauksen aiheesta "Meidän päiväkoti". Tämän jälkeen käytimme aikaa maalauksesta keskusteluun, jolloin oli mahdollista tehdä muutoksia työhön. Maalaus kuvasi päiväkodin arkea, eikä jännitykseltäkään välttytty:

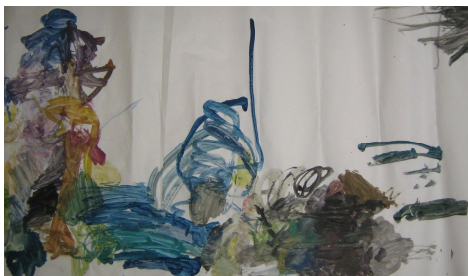
"Aurinko paistaa ja kuu ei paista."
 "Tiiätkö mitä kellaritta on? Kummituktia."
 "Päiväkodissa maalataan."

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua "Meidän päiväkoti" - yhteismaalauksesta)

"Oo minä panen keltaista päiväkotiin...tulkaa päiväkoti on tullessa!"
 "Nyt tulipalo menee pois."

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua "Meidän päiväkoti" -yhteismaalauksesta)

*"Ja tätä päiväkotii viel lakennetaan, vaik te on tuletta. Joo ja tit tääl menee autoja jotka on hämmättyneitä ja niillä on tilmät auki niillä autoilla."
"Ja täs on hyppyri tässä skeittiautoille ja tässä työmiehet rakentaa päiväkotia."*

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua "Meidän päiväkoti" -yhteismaalauksesta"

"Tääl on tavupiippu, likkinäitiä tavupiippuja. Tiin on myöt ainakin tellatia papanoita, tellatia muttia öllejä, jotka vain hyppivät ja hyppivät eikä niitä näe, että ne ovat täällä ja ne kävelevät ja kutittavat ihmitten päätä, ne menevät hiukkiin...niillä on mutajalat."

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua "Meidän päiväkoti -yhteismaalauksesta)

Toiminnan loppuksi jokainen sai käydä valitsemassa siihen hetkeen ja oloon mieleisensä kuvakortin. Tämän jälkeen kokoonnuimme loppupiiriin, jossa jokaiselle annettiin tilaisuus kertoa kuvastaan tai olostaan ja antaa palautetta ryhmälle sekä toiminnan toteutumisesta.

6.1.1 Toiminnan arviointia

Tavoitteina olivat lasten kuuleminen yksilönä ja ryhmänä, heidän mielipiteidensä ja ajatusensa huomioiminen sekä projektista kertominen lapsille. Toiminnan aikana kuuntelimme lasten ajatuksia ja esitimme kysymyksiä niihin liittyen, lapset saivat vapaasti ilmaista omia ajatuksiaan. Pyrimme huomioimaan jokaisen lapsen yksilönä, mutta ryhmän rauhoitteluun vei tilaa lasten yksilölliseltä huomioimiselta. Tiedotimme lapsille projektistamme; kerroimme mitä olemme ohjaajina tekemässä ja mitä lapset pääsevät tekemään. Tämän lisäksi kerroimme käyttävämme äänittämistä, videointia ja valokuvausta dokumentoinnissamme. Koimme, että saimme selitettyä asiat lapsille heidän ymmärtämällään tavalla ja lapset osoittivat tämän päästäen myönteisiä riemunkiljahduksia, kun kerroimme tulevan toiminnan sisällöstä. Tavoitteet toteutuivat osittain, alussa toiminta pysyi hallinnassa, mutta loppua kohden ryhmän hallinnassa pitäminen vei tilaa tavoitteiden toteuttamiselta.

Päivän sisältö ja toteutus eivät olleet keskenään täysin sopivia. Aikataulumme venyi puolella tunnilla, koska meillä oli liikaa toimintaa, minkä vuoksi myös tehtävät jäivät keskeneräisiksi. Lasten osallistuminen oli kuitenkin hyvin aktiivista. Loppua kohden lapset tuntuivat olevan rauhattomia, mihin osaltaan vaikutti aikataulun venyminen, toiminnan kiireys ja tehtävien

kesken jääminen. Ohjauksessamme vastuunjako oli tasaista, toisen ohjatessa toinen piti ryhmää hallinnassa. Hyvä perehtyminen toimintaan auttoi toiminnan ohjaamista. Videointi, äänitys ja valokuvaus sujuivat suhteellisen hyvin.

Havaitsimme, että lapsilla oli vaikeuksia toisten kuuntelemisessa ja oman vuoron odottamisessa. Ryhmässä oli myös pienempiin ”kuppikuntiin” jakautumista, ja lasten väliset kaveri- ja sisarusuhteet näkyivät. 4 - 5-vuotiaille lapsille oman ikäisten lasten seura on tärkeää ja he viihtyvät parhaiten kahden - kolmen hengen ryhmissä. Ryhmät määräytyvät yleensä yhteisten kiinnostuksen kohteiden mukaan. (Jarasto & Sinervo 2000, 61.) Alussa lapset jaksoivat keskittyä ja pääsivät jokainen esille, mutta loppua kohden rauhattomuus ryhmässä lisääntyi. Töitä tehdessä oli havaittavissa jäljittelyä aiheissa, helposti tehtiin sitä mitä toinen teki.

Tästä kerrasta opimme, että toiminnan määrää pitää vähentää, jos aikaa on vain tunti. Seuraavilla kerroilla on tärkeää kiinnittää huomiota ajankäyttöön ja aktiviteettien määrään. Amatillisesti aloimme miettiä lapsilähtöisyyden ja järjestyksen pitämisen välistä rajaa: lapsen kohtaamisesta ja kuulemisesta huolimatta, on tärkeää pitää tiettyä järjestystä, mikä luo turvallisuutta tilanteeseen. Asioista sanomisen on oltava jämäkkää ja se on osoitettava suoraan lapselle. ”Meidän päiväkotia” - yhteismaalauksesta keskustelun aikana kahdella lapsella oli vaikeuksia pysyä hiljaa muiden puhuessa. Pelkkä ”Nyt ollaan hiljaa!” -kehoitus ei auttanut, vaan oli mentävä lasten luokse ja selkeästi osoittaa sanominen suoraan heille.

6.2 Toinen toimintakerta ja neljäs toimintakerta: Muovailua ja leikkiä

Toisella toimintakerrallamme osallistujina olivat neljävuotiaat ja neljännellä toimintakerrallamme viisivuotiaat. Toiminta oli sisällöltään molemmilla kerroilla sama. Tämän vuoksi kerromme neljännestä toimintakerrasta jo toisen toimintakerran yhteydessä. Tämä toimintakerta sisälsi hieman kaikkia toimintamenetelmiämme; kuvallista ilmaisua, sadun kerrontaa sekä leikkiä.

Kokoonnuimme aluksi piirissä, kertosimme nimet ja aloitimme verryttelemällä, ylimääräisen energian ja jännityksen vähentämiseksi. Ravistelimme ja taputtelimme eri kehonosia lämpimiksi sekä ”mölisimme” ylimääräiset ”mölyt” pois. Tämän jälkeen jokainen sai hakea huoneen nurkasta sinne asetetuista pienistä esineistä yhden ja palata piiriin. Piirissä jokainen sai vuorollaan kertoa esineestään ja sen hetkisestä olotilastaan aloittaa toimintamme.

Siirryimme työskentelemään pöydän ääreen, jossa jokaisen lapsen paikalle oli varattu pala muovailuvahaa. Tehtäväkseen he saivat muovailua oman ”voimahahmonsa”, sellaisen hahmon joka he halusivat juuri sillä hetkellä olla. Lasten ”voimahahmot” muuttivat useasti muotoaan, ennen kuin ne löysivät lopullisen olemuksensa:

"Mä teen krokotiilin! Nyt mulla on..jättikorppiooni."
 "Täältä tulee kaikitta itoin pallo...Ja täältä tulee ito piikkipallo."
 "Porkkana...Lanka...Noi, nyt tää on valmis. Etana. Etana hippaa."
 "Mä teen...madon."

(Neljävuotiaiden lasten keskustelua muovailuhahmoista)

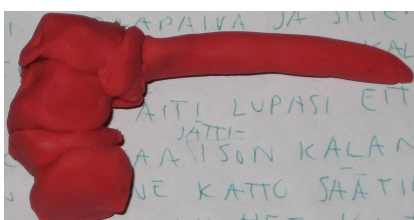

"Tämä on yksisilmäinen öö öö paksutukkainen hirviö..Tää on lepakko, tää on hirviölepakko."

(Tyttö, 5 vuotta)

"Mä haluaisin olla lintu..Mä haluaisin, mä haluaisin olla leipä mieluummin..Mä teen metavilumiukon, hihi.. Kato tää on kukkaruukkulumiukko täs on sen kukkaruukku."

(Poika, 5 vuotta)

"Heeeeeeeeeieieieiei..hö, miksi tästä tuli toukkamato? Hei mun lumiaura pyörii, pyörii, pyörii ja pyörii.. Täs on minun oma nokka. Tää on sen lapsisudenkorento..eiku tää on lapsilumiukko."

(Poika, 5 vuotta)

"Minä olen tällä hetkellä ihminen, ni miksi minä piirtäis..tekisin sitte semmosen että minä tahtoisin olla tällä hetkellä ihminen?"

(Tyttö, 5 vuotta)

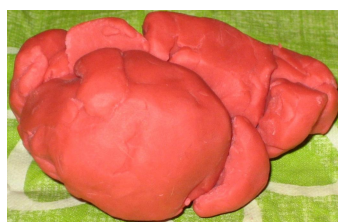
Töiden valmistuttua, jokainen lapsi pääsi yksitellen toisen ohjaajan luokse kertomaan satua omasta hahmostaan niin, että satu alkaa sanoilla: "Eräänä päivänä päiväkodissa...". Neljävuotiaiden sadut olivat hieman lyhyempiä ja kuvasivat hahmon ulkonäköä:

"Eräänä päivänä päiväkodissa... Emmätiedä. Jättikorppioni, ei muuta."

(Poika, 4 vuotta)

"Eräänä päivänä päiväkodissa... Tämä on piikkipallo ja sitten tämä on ilkeä. Sitten tämä haluaa syödä jotain. Emmä kerro sitten enempää."

(Poika, 4 vuotta)

"Eräänä päivänä päiväkodissa... Kilpi on etanalla, pää ja häntä ja vartalo. Mä en enää halua sanoa. Sit ei enempää."

(Poika, 4 vuotta)

"Eräänä päivänä päiväkodissa... Tääl on tän silmät täällä. Tääl on tän suu täällä. Ja tääl on sen häntä."

(Poika, 4 vuotta)

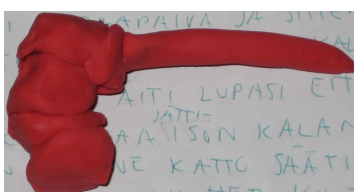
Viisivuotiaiden sadut olivat selkeästi pidempiä ja niissä oli havaittavissa kuvailevampaa kertomista. Muutamassa päiväkodista kertovassa sadussa käsiteltiin kiusaamista. Satujen teemat vaihtelivat päiväkodin ja kodin välillä:

"Eräänä päivänä päiväkodissa... Muut kaverit kiusasivat sitä. Sitten se meni piirtämään. Se piirsi auringonkukan. Sitten se meni alusleikkiin. Ei siinä ole muuta."

"Eräänä päivänä päiväkodissa... Vihainen tyttö käytti vahingossa voimiaan ja iski vihreän sängyn keltaiseksi. Sitten tuli ruoka-aika ja tuli sitten hän muutti oman ruuansa lempiruuuksi. Sitten tuhmat tytöt ja tuhmat pojat kiusasi sitä ja sano sille että: " Ei saa muuttaa ruokaa lempiruuuksi." Loppu."

(Tyttö, 5 vuotta)

"Sudenkorennon lentopäiväviikko ja sitten se katseli kukkia

Eräänä päivänä päiväkodissa... Se muovaili. Sitten eräänä sitten se että sillä oli vapaapäivä ja sitten hän meni Hankoon ja kalasti siellä, koska äiti lupasi että se voi kalastaa jätti-ison kalan. Ja sitten kun ne katto säätiedoista että tuli talvi ni heti ku tuli tuhmat pojat niin se muuttu lumiukoks, koska ku se näki että tuli tuhmia poikia. Sitten kun ne meni pois, ni hän meni kiireesti bussiin ettei tuhmat pojat kiusaa sitä."

(Poika, 5 vuotta)

"Kukkarolumiukko"

Eräänä päivänä päiväkodissa... Eräänä päivänä hän meni päiväkotiin hyvällä mielellä. Laittoi vaatteet päälle, meni luistelemaan tarhakavereiden kanssa. Sitten he laskivat pulkalla ja hänelle hankittiin kukkaruukkujalat ja meni niillä pulkkaan. Menivät sisälle ja loppu."

(Poika, 5 vuotta)

"Eräänä päivänä päiväkodissa... Oli yksi tyttö jonka nimi oli Sofia ja sillä oli paljon ystäviä ja hänellä oli taikavoimia ja hän ei tahtonut näyttää niitä kenellekään. Sitten eräänä päivänä hän istui tuolilla juomassa kaakaota ja katsoi kelloa. Hänellä oli kiire päiväkotiin. Sitten hän meni sanomaan äidille, että mennään jo päiväkotiin. Sitten äiti sano: "Selvä." Loppu."

(Tyttö, 5 vuotta)

Olimme rajanneet lattiaan alueen teipillä, jossa tapahtui seuraava toiminnan osa. Olimme myös keränneet lattialle runsaasti erilaisia leluja muun muassa laatikollisen legoja, palikoita ja nukkekodin tavaroita. Ohjeistimme tehtävän lapsille niin, että he saivat yhdessä rakentaa teippirajojen sisään päiväkotialueen ja leikkiä käyttämällä niitä materiaaleja, joita halusivat. Leikissä kuvailtiin päiväkodin sisustusta, esiteltiin päiväkodin erilaisia tiloja, huollettiin ja rakennettiin päiväkotia eikä rosvoiltakaan vältytty:

"Tässä on nukkumahuone ja tässä on piano ja tässä on pöytä ja täällä on keskusteluhuone ja täällä on leikkihuone ja tässä on luokapöytä."

(Viisivuotiaiden keskustelua päiväkodin rakennusleikissä)

"Kukaan rosvo ei saa tulla sisälle."

"Tässä on puu, tässä on kukkanen."

"Täällä on kaappeja jossa on ruokaa, ruokakärryt. Siellä on myös hyppyaukko, josta tullaan sisään ja siellä on myös vessan vessakomero ja roskis pääroskis mis on pää ja vielä siellä on aukko, jos tällanen salareitti niinku tällasia salareittejä."

"Ja ikkuna..kattokaa eik oviaukko oo hyvä? Ja tättä on ikkuna. Täällä on telkkalin telkkaliantenni."

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua päiväkodin rakennusleikissä)

"Siellä on sellanen radio, jossa sanotaan...sitten täällä on sellanen sala-reitti jota hypitään näin ja tääl on ja kun tääl on se kellari nii sitten ku tänne ku aina astuu ni sitte hyppää kokonaan tonne avaruuteen ostoskärryihin siel on myös sellanen toi...näyte...kun ottaa kaukosäätimen mukaa ni tekee näin, voidaan vaihtaa...shiii!"

"Joo ja titte te päiväkotiki aina huolletaan tällä nottulilla. Ja tol, tol toitel autolla."

"Mulla on täällä tämmönen. Sillä voi ajaa ja lentää ilmassa. Se on sen koti. Siel on sänky ja siel on pöytä ja siel on ruokaa."

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua päiväkodin rakennusleikissä)

Toiminnan myöhemmässä vaiheessa ohjeistimme lisää ja kerroimme, että lasten tekemät muovailuvahahmot pääsisivät nyt mukaan päiväkotileikkiin. Muovailuhahmojen roolista käytiin kovasti keskustelua:

*"Tää mato haistoi sun autoa."
 "Topiiko että te etana oit tän piikkipallon yttävä?"
 "Tää on isä. Jookos et tää etana on isä?"
 "Sun voi olla vaari, jooko? Sun voi olla vaari."
 "Ei ku tää on ukki ja tää voi olla äiti."
 "Ei pojat voi olla äitejä! Ei voi olla. Tää on poika."*

(Neljävuotiaiden keskustelua muovailuhahmojen roolista päiväkodin rakennusleikissä)

Toiminnan lopetimme samalla tavalla kuin ensimmäiselläkin kerralla, eli jokainen sai hakea huoneen nurkasta yhden kuvakortin ja mahdollisuuden kertoa kuvasta sekä antaa palautetta loppupiirissä.

6.2.1 Toiminnan arviointia

Tavoite lasten kuulemisesta onnistui, lapset pääsivät kertomaan omia ajatuksiaan ja tulivat kuulluiksi. Toisena toimintapäivänä neljävuotiaiden ryhmässä yritimme rohkaista ja kannustaa lasta toimimaan, jos lapsi ei siihen heti lähtenyt. Emme kuitenkaan johdatelleet lasta tai tehneet asioita hänen puolestaan, vaan pyrimme innostamaan lasta itse toimimaan. Einonin (2003, 8) mukaan aikuinen voi herättää lapsen uteliaisuuden ja odottaa lapsen omaa aloitetta. Näin on mahdollista edistää lapsen osallistumista. Tärkeintä on lapsen oma innostuminen toimintaan, sillä silloin hän on siinä koko kehollaan ja mielellään mukana, mikä myös edistää oppimista. (Emt.) Uusikylän (2001, 17 - 18) mielestä kasvattajien ja opettajien olisi pyrittävä siihen, että lapsi saisi itse etsiä ongelman ja keksiä siihen ratkaisun. Hän painottaa, että las-

ten kanssa työskennellessä olisi tulosvastuullisesta ajastamme huolimatta pyrittävä olemaan maltillisia ja sallivia kokeilun ja ideoiden hauduttelun kautta. (Emt.) Viisivuotiaiden ryhmässä neljäntenä toimintapäivänä lapset tulivat kuulluiksi ja huomioiduiksi erinomaisesti yksilöinä. Viisivuotiaat saivat toimia teeman puitteissa vapaasti.

Toiminnan sisältö ja toteutus vastasivat toisiaan ja kaikki onnistui yllättävän hyvin. Hyvien alkuvalmistelujen ja ennakkosuunnittelujen avulla toiminta oli selkeää ja aikaa oli riittävästi. Toisena toimintapäivänä neljävuotiaista jokainen osallistui toimintaan, mutta joissain tilanteissa lasten ensimmäinen reaktio oli "ei", mikä meiltä ohjaajina vaati uudenlaista lähestymistapaa ja lapsen innostamista, ketään ei kuitenkaan pakotettu toimintaan. Muovaillessa joku lapsista saattoi sanoa, että hän ei voi muovaillla, koska ei osaa tehdä hahmostaan oikeanlaista. Tällöin oli tärkeää painottaa, että ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä. Neljäntenä toimintapäivänä viisivuotiaista kaikki osallistuivat todella hyvin ja tuntuivat olevan innostuneita toiminnasta. Ohjaaminen jakautui tasan ja meni itsestään eteenpäin. Huomasimme, että pystymme tilanteessa vuorovaikuttamaan ja muuttamaan toimintaa tehden päätöksiä lennosta.

Neljävuotiaiden ryhmä toimi hyvin. Leikkiessä oli havaittavissa neuvottelua ja yhteistyötä, leikissä oli kuitenkin yksi määräävä henkilö, jolta muut kysyivät mielipiteitä. Lapset toimivat sekä yksin että yhdessä. Vaikutti siltä, että lapset olivat hieman rohkeampia tänään, tähän saattoivat vaikuttaa pienempi ryhmäkoko ja se, että olimme tutustuneet aiemmin. Viisivuotiaiden ryhmä toimi mahtavasti. Viiden lapsen ryhmäkoko oli sopiva ja kaikki saivat olla omana itsenään ja jokaiselle oli tilaa. Viisivuotiaissa oli huomattavissa enemmän rohkeutta meidän kohtaamiseemme ja he olivat selkeästi odottaneet toimintaa.

Toisen toimintapäivän tärkeä oppi meille ohjaajaparina oli huomata, että pystymme sanattomasti viestimään toisillemme ja tekemään tilanteessa päätöksiä ilman varsinaista sanallista neuvottelua. Ohjaajana on tärkeää huomata olevansa myös ryhmän jäsen. Ohjatessa tilanteet voivat muuttua ja monet asiat vaikuttavat toiminnan kulkuun. Eräs lapsi ehdotti alkuverryttelyn aikana, että tekisimme luisteluliikettä. Tällöin me ohjaajina vain vilkaisimme toisiamme, jonka jälkeen pystyimme hyväksymään ehdotuksen. Tätä edesauttaa yhteinen aikaisempi ohjauskokemus ja toistemme tunteminen. Ammatillisen kehittymisen kannalta itsessä oli tärkeää "aikuisen" hillitseminen eli huomata lapsilähtöinen ajattelu toimintamme taustalla. Lapsen omista kokemuksistaan, elämyksistään ja tiedoistaan muovaamat luovat yhdistelmät ja ratkaisut eivät aikuisen mielestä välttämättä tunnu oikeaoppisilta, mutta ovat lapselle toimivia sillä hetkellä. Lapsen ulkoinen ja sisäinen todellisuus ovat helposti toisiinsa kietoutuneina, mikä tekee lapsen maailmasta kiehtovan ja joskus pelottavankin. Aikuisilla on mahdollisuus päästä lasten maailmaan vain lapsen avulla. (Jarasto & Sinervo 2000, 98.)

Toisesta päivästä päällimmäisenä ajatuksena jäi, että lapsen henkilökohtainen, oman itsensä, painottaminen, on syytä jättää vähemmälle ryhmätilanteessa toimittaessa. Lapsi helposti jähmettyy ja hänen saattaa olla vaikeaa kertoa omasta itsestään. Useat neljävuotiaat vaikuttivat vastustelevan aluksi sadun kertomista, koska tilanteessa he menivät täysin hiljaisiksi, eikä satua tuntunut tulevan. Ohjaajana oli tärkeää osoittaa olevansa aidosti kiinnostunut ja kohdistaa huomionsa lapsen tekemään muovailuhahmoon, eikä lapseen itseensä. Tällöin lapsi innostui kertomaan satuaan hahmonsa kautta. Tulevia kertoja ajatellen oli tärkeää myös keskittyä selkeiden, yksinkertaisten ja muutaman sanan ohjeistuksiin. Neljäntenä toimintapäivänä huomasimme selkeästi ikäeron vaikutuksen toiminnassa: toiminta soveltui paremmin viisivuotiaille. HavaitSIMME että sadun kertomistilanteessa viisivuotiiaat lähtivät heti kertomaan satua oman muovailuhahmonsa päiväkotipäivästä. Vaikutti siltä, että viisivuotiaiden oli helpompaa jatkaa valmiiksi aloitettua satua kuin neljävuotiaiden. Päällimmäisenä ajatuksenamme neljännessä toimintapäivästä oli oivallus herkkyuden merkityksestä sadutuksessa eli lapsen oikea kuunteleminen ja lapsen lukeminen tilanteessa. Sadun kertomisessa on tärkeää oikeasti kertoa satua eikä lukea vain sitä.

6.3 Kolmas toimintakerta: Satu- ja kuvapaja

Tuona päivänä päiväkodilla vietettiin Lasten päivän naamiaisia, joihin järjestimme projektimme osallistuville lapsille satu- ja kuvapajan. Olimme valmistelleet huoneen valoilla, huijeilla ja patjoilla tunnelmaan sopivaksi. Aloitimme taas alkuverryttelyillä ja sen jälkeen pikkusineiden valitsemisella ja niistä kertomisella. Sen jälkeen siirryimme "satumajaan", jossa ennen sadun kertomista lapset saivat yhdessä suunnitella ja piirtää hahmon, jonka päiväkotipäivästä tuleva satu kertoisi. Tämän jälkeen ryhmä sai kertoa yhteissadutuksen tyylillä oman satunsa "Dinosauruserhosen hullut päivät". Satu kertoo taitavan Dinosauruserhosen tapahtumarikkaasta päiväkotipäivästä, jossa todellisuus ja mielikuvitus kulkevat käsi kädessä:

"Dinosauruserhosen hullut päivät"

Sillä on paha päivä. Se käveli päiväkotiin. Dinosauruserhosella on hyvä päivä. Dinosauruserhonen osaa laskea, pelata jääkiekkoo ja fudista ja hiihtoa ja osaa pelata, osaa laskea pulkalla, se on vika. Dinosauruserhonen ei osannut yhtään uida eikä taistella karatea. Dinosauruserhonen kävi isän kanssa kauppaan ja sitten se osasi piirtää isän ja äidin ja sen siskon ja Dinosauruserhosen. Remrem-taa oman majan. Ja se ei osannut kiivetä ylösäkyn ja sitten se halusi pelata jalkapalloa. On kiva kiivetä puuhun sen Dinosauruserhosen. Dinosauruserhonen voi kiivetä katolle. Dinosauruserhonen voi ainakin mennä ainakin tossun sisälle. Dinosauruserhonen voi mennä maan alle kuumaa laavaa tapaamaan. Se lähti pois tarhasta."

(Neljä- ja viisivuotiaiden yhteissatu)

Lopetimme tuokion jälleen kuvakorttien valitsemisella ja piirissä kokoontumisella.

6.3.1 Toiminnan arviointia

Kolmannella toimintakerralla ohjauksessa painottui ryhmän koossa pitäminen ja kurinpitäminen. Lasten kertoessa yhteissatua yhdessä keksimänsä hahmon päiväkotipäivästä, loppua kohden rauhattomuus lisääntyi. Osa lapsista ei keskittynyt lainkaan sadun kertomiseen, vaan puuhasivat omia juttujaan aiheuttaen päällekkäistä melua. Ohjaajana oli pidettävä huolta siitä, että sadun kerronta pääsisi etenemään. Tämä vei tilaa tavoitteena olleelta lasten kuulemiselta, mutta toisaalta myös mahdollisti sen. Jokainen lapsi pääsi halutessaan ääneen ja tekemään, mutta ketään ei kuitenkaan pakotettu toimintaan.

Toiminnan sisältö ja toteutus eivät olleet käsi kädessä ja meiltä jäi kokonaan pois yksi suunnittelemamme toiminnan osio. Huomioimme kuitenkin, mikä on perustehtävän kannalta oleellista, joten toimimme sen mukaan, että lapset tulivat paremmin kuulluiksi ja tekemiseen oli aikaa, kun keskityimme kauemmin yhteen tehtäväkokonaisuuteen. Kari Uusikylän (2001, 17) mukaan luovan prosessin vaatimuksia ovat aika ja kiireetön ideoiden hautuminen. Luovan prosessin onnistumisen kannalta on olennaista energian suuntaaminen ja keskittyminen tiettyyn asiaan sekä tämän jälkeinen ajatusten aikaa vaativa kypsyttely. Uusikylä tähdentää, että lasten on tärkeää antaa tehdä työnsä rauhassa. (Emt.) Lapsista osa oli innoissaan mukana toiminnassa ja osa ilmaisi, etteivät he halua eikä heitä huvita tehdä mitään. Ohjaajina vastuut jakautuivat taas itsestään.

Tunnelma lapsiryhmässä oli hieman kaoottinen. Lapsia oli liian paljon ja monella tuntui olevan "sokerihumala" päällä, kun he olivat Lasten päivän naamiaisten kunniaksi herkutelleet juuri ennen tuokiotamme. Tällä kerralla ryhmässä oli uusia lapsia, mutta kaikki tuntuivat olevan innoissaan tulossa toimintaan.

Tällä kerralla huomasimme, että toiminnan muuttaminen tilanteessa ja tilanteen vaatiessa onnistuu. Ohjaajuudessa ovat tärkeitä spontaanisuus ja tilanneherkkyys. Tärkeää ammatillista oppimista on myös lapsen aito kohtaaminen: lähteä lapsen juttuihin mukaan hetkeksi, jolloin lapsi tulee aidosti huomioiduksi. Lasten kanssa työskennellessä lapsen maailmaan heittäytyminen on aidon kohtaamisen kannalta tärkeää. Aikuinen voi myös oppia lapsen toiminnasta paljon sekä kehittyä näin ajattelemaan ja kokemaan asioita rikkaammin (Kempainen 2003, 11). Tulevaa toimintaa ajatellen on parempi pitää vähemmän koko ryhmän yhdistettyjä ja enemmän ikäryhmittäisiä toimintakertoja. Yhteiskerroilla olisi hyvä toimia pienryhmissä, mikä mahdollistaisi paremmin lasten yksilöllisen huomioimisen ja kuulluksi tulemisen.

6.4 Viides toimintakerta: Satuilua, valokuvausta ja leikkiä

Viidennellä toimintakerralla osallistujina olivat sekä neljä- että viisivuotiaat. Tämä toimintakerta painottui leikkiin ja sadun kertomiseen. Aloitimme toiminnan tutulla tavalla piirissä verryttellen, nauraen ja "mölisten" yhdessä ja sen jälkeen kuulumisten kertomisella pienten esineiden avulla.

Olimme jälleen rajanneet teipillä lattiaan leikkimisrajan, tosin tällä kerralla paljon suuremman kuin toisella ja neljännellä toimintakerralla. Leikkitilaan olimme tuoneet päiväkotirooli-leikkiin soveltuvia materiaaleja, esimerkiksi patjoja, leikkiastioita ja laukkuja. Lapsiryhmän tehtävänä oli leikkiä päiväkotia rajatulla alueella. Leikissä eläydyttiin päiväkodin arjen päivittäisiin tilanteisiin:

"Keittiöön!"
 "Hei, ruoka palaa!"
 "Tarjoilija, vietkö tämän pöydälle?"
 "Ruoka-aika, ruoka-aika!"
 "Luoka-aika!"
 "Tät on tulle kokkilaukku."
 "Työmään, työmään, työmään, työmään, työmään!"

(Neljä- ja viisivuotiaiden päiväkotiroolileikki)

"Nukkumaan! Kaikki nukkumaan! Pojat!"
 "Nukkumaan!"
 "Sun sänky on tossa."

(Neljä- ja viisivuotiaiden päiväkotiroolileikki)

"Mä oon lapsi ja meen tänne leikkimään, kiva!"
 "Leluja, missä ne lelut on?"
 "Kaikki siivoamaan leikit! Kaikki siivoo kaikki jälkensä!"
 "Kaikki siivoo me ollaan hoitajia!!"
 "SIIVOTKAA, SIIVOTKAA, SIIVOTKAA, SIIVOTKAA!!!"
 "Mitä minä löysin täältä lattialta?? Kasatkaa ne tuonne."
 "Mä meen pihalle."
 "Me mennään pihalle oikeesti."

(Neljä- ja viisivuotiaiden päiväkotiroolileikki)

Leikin aikana teimme lyhyitä keskeytyksiä ja pientä kyselykierrosta leikin hahmoista sosio-draaman tavoin. Päiväkodista löytyi kirjava joukko eri hahmoja:

"Mä haluaisin olla lumiukko."
 "Mä olen lapsi."
 "Mä haluan olla ihan minä."
 "Mä haluaisin olla sen päiväkodin kokki."
 "Mä haluan olla toinen kokki."
 "Me ollaan kokkeja."
 "Ei voi olla neljää kokkia, mä, sä, sä ja sä."
 "Tarjoilija."
 "Mä haluan olla 7-vuotias lapsi. . .tiäksä mitä 7-vuotias lapsi on vielä eskarissa vähän aikaa."
 "Kokki."
 "Viis kokkia."
 "Joo, minä haluan olla seittemän vuotias lumiukko."

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua päiväkotiroolileikin hahmoista)

Leikin aikana toinen ohjaajista kävi hakemassa yhden lapsen kerrallaan hetkeksi pois leikistä kertomaan satua aiheesta "Lempipaikkani päiväkodissa". Lasten lempipaikoista suurin osa löytyi päiväkodin sisätiloista ja ne liitettiin erilaisiin leikkeihin ja peleihin:

"Dinosaurius"

Dinoleikit. Että dinosaurus on syönyt ihmisiin. Ei muuta."

(Poika, 4 vuotta)

"Toi verhon takana. Se on silleen kiva et se on semmonen rauhaisa ja hämälä ja sitte voi ottaa kirjan ja lukea sitä siellä. Ja sit se on tosi rauhallinen paikka."

(Tyttö, 5 vuotta)

"Nukkumahuone"

Olipa kerran pieni tyttö, joka oli majaleikissä päiväkodissa. Se loppu siihen. Puhelin. Loppu."

(Tyttö, 5 vuotta)

"Kaikki ku lapset leikki ja kokit vaan teki siellä ruokaa. Ku ruoka oli valmis kokki sano että tänään on ruokana pinaattikeitto. Mut se pötkylä ei sulannukaan, mut piti vaan odottaa vähän aikaa."

(Poika, 5 vuotta)

"Olipa kerran minilegot, joilla Kaarlo (Nimi muutettu) leikki ja myös Pelle (Nimi muutettu) ja sitten heidän piti mennä syömään ja laittoivat minilegot patterin päälle vahingossa ja loppu."

(Poika, 5 vuotta)

"Aina ku mä teen jotain aluksia ni mulle tulee semmonen mieleen, että siin ois semmonen maapora ja aina ku sormella koskee ni voi pyörittää sormella sitä."

(Poika, 5 vuotta)

"Alusleikki"

Oli kivaa ja leikittiin mä olin kokki."

(Poika, 4 vuotta)

"Amaryllis (Nimi muutettu)

Mun lempileikki on kotileikki. Mun lempikaveri on Sanneli (Nimi muutettu). Mä tykkään jakaa taikapat. Ei muuta."

(Tyttö, 4 vuotta)

"Minä tykkään kun on lelupäivä maanantaina. Maanantaina on lelupäivä."

(Tyttö, 4 vuotta)

Lempipaikkoja löytyi kuitenkin myös ulkoleikeistä ja omasta kodista:

"Olla puistossa koska siellä voi keinua ja laskea liukumäessä ei muuta."

(Poika, 4 vuotta)

"Pelata lintupeliä. Se on salaisuus. Se on kotona. Ei tuu mieleen."

(Poika, 4 vuotta)

Toiminnan lopetimme piirissä kuvakorttipalautteen keinoin.

6.4.1 Toiminnan arviointia

Viidentenä toimintapäivänä tavoitteenamme ollut lasten kuuleminen hukkui suurelta osin yleisen järjestyksen säilyttämiseen. Toiminnan sisältö ja toteutus eivät olleet keskenään sopivia. Lasten osallistuminen ei ollut kovin aktiivista, osa osallistui, mutta suurin osa ei. Ohjauksvastuu jakautui tasan: toinen seurasi muun ryhmän roolileikkiä sillä välin, kun toinen otti lapsia yksitellen sadutettavaksi.

Lapsia oli paikalla 14, mikä oli tällaiseen toimintaan ryhmäkokona aivan liian suuri. Yleistunnelma oli hyvin levoton. Osa lapsista oli täysillä mukana, kun taas toiset eivät olleet lainkaan, mikä sekoitti koko ryhmän ja toiminnan täysin. Tämä sai myös lasten keskuudessa aikaan surullisuutta ja kyyneliltä ei välttytty. Toisaalta lapset huomasivat ehkä sen, miltä tuntuu, jos toiset eivät tottele. Lapset saivat kokea päiväkodin arjen aidonolaisesti roolileikissä. He pääsivät nimittäin kokeilemaan aikuisen roolia, mikä osoittautuikin yllättävän hankalaksi ja työlääksi, mitä se todellisuudessa aika usein isoissa lapsiryhmissä on. Neljä - viisivuotiaiden roolileikeille on ominaista aikuisten käyttäytymisen jäljittely ja heidän maailmaansa eläytymisen kokeilu (Jarasto & Sinervo 2000, 61).

Päällimmäisinä ajatuksina päivästä meillä olivat väsymys toiminnan "päättymisen" jälkeen, toisaalta helpotus, mutta myös ärsytys päivän toimintakerrasta. Meillä oli aivan liian suuri ryhmä. Päivä olisi pitänyt toteuttaa täysin eri tavalla, esimerkiksi pienempinä ryhminä roolileikki olisi saattanut sujua paljon paremmin, mutta tämä oli tärkeä oppi tulevaa ajatellen.

6.5 Kuudes ja seitsemäs toimintakerta: Kuvittelurentoutuksen kautta satuilemaan ja maa-laamaan

Kuudennella toimintakerralla toimintaan osallistuivat neljävuotiaat ja seitsemännellä viisivuotiaat. Sisällöiltään toiminta oli molemmilla kerroilla sama.

Aloitus tehtiin jälleen piirissä tutuksi tulleilla verryttelyillä ja nurkkaan asetettujen pienten esineiden hakemisella, joiden kautta päivän kuulumiset vaihdettiin ryhmän kesken. Tämän jälkeen jokainen lapsi sai ottaa huoneen lattialta sopivan patjapaikan ja asettua mukavaan asentoon rentoutusta varten klassisen musiikin alkaessa soida. Toinen ohjaajista ohjasi neljävuotiaiden ja toinen viisivuotiaiden toimintakerran rentoutuksen. Rentoutuksen ohjaus tapahtui tilanteessa improvisoiden, aiheesta unelmapäiväkoti. Ohjaaja esitti kysymyksiä siitä, miten rentoutuja näkee mielessään eri asioita unelmapäiväkodissa ja lapsi sai mielessään miettiä vastauksia.

Rentoutuksen jälkeen lapset saivat yhdessä muistella rentoutuksen aikana kuvittelemaansa unelmien päiväkotia. Keskustelun myötä siirryimme seuraavaan tehtävään, jossa lapset saivat yhdessä keksiä sadun aiheesta "Unelmien päiväkoti". Neljävuotiaiden taianomainen satu kuvasi päiväkodissa esiintyviä hahmoja, yksittäisiä tapahtumia ja mukavaa tunnelmaa:

"Unelmien päiväkoti

En muistanut mitään siitä. Minä haluan, että siinä on apina. Lamppu, joka kävelee. Silmä, joka hyppää jokeen. Lintu lentää puuhun. Mä haluan olla gorilla. Oli kivaa. Ei muuta. Oli tyhmää. Ei muuta. Tytyyt! Siel kivaa päiväkodissa. Haluan, että siellä on tikku ja hunajaa. Mä haluan, että siellä on hunaja, joka kävelee suuhun. Löllöllöö. Korva kulkee. Lällällä."

(Neljävuotiaiden "Unelmien päiväkoti"-yhteissatu)

Viisivuotiaiden satu kuvasi päiväkotia ja sen mielikuvituksen täyteistä arkea, jossa aikuisille käy lopussa hieman hullusti:

"Unelmien päiväkoti

No se piha on tosi iso ja se nurmikko siinä pihalla on tosi paksua ja siinä on kukkia. Päiväkoti on iso ja siel on leluja ja siel on verhoja ja ruokakärry, ruokapöytä ja siinä syödään. Ei mitään muuta. Ja ruokapöytä on ruokakärryn päällä ei mitään muuta. Patjoja on puiston pihalla ja siellä on kaikki päiväkodin kalusteet. No sitte sen ruokapöydän päällä on ruokakärryn päällä on toinen ruokapöytä. Ulkona on sänkyjä. Ne sängyt oli kaikki kasviksia joissa nukuttiin. Jättikasviksia joissa nukuttiin. Ei mitään muuta. Ja sitten kaikki lapset meni majaleikkiin ja ne vaan temppuili siellä eikä tehnyt majaa. Ja sitten ne varasti salaa ruokakärrystä perunamuussia ja lihapullia ja söi ne kaikki. Puhelin. Sitte ku kaikki aikuiset meni syömään sitte ne huomas ettei siellä ruokakärryssä ollut mitään! Ja ei mitään muuta. Kaikki menivät alusleikkiin ja sitte opet ja ne huomasivat että lapset olivat syöneet heidän puhelimensa. Ja sitten he söivät kaikki ruuat, joivat limun ja söivät keiton. Ja sitten he laittoivat opeille puhelimet ruokakärryyn ja opet joutuivat syömään ne ja saivat sähköiskun! Sitte kun opet maistoivat puhelimia, niin niiden silmämunat irtosivat."

(Viisivuotiaiden Unelmien päiväkoti-yhteissatu)

Sadun valmistuttua lapset pääsivät maalaamaan sormiväreillä samasta aiheesta. Työskentelyn oli tarkoitus olla rauhallista ja itsenäistä. Sen lomassa luimme heidän satuaan useaan otteeseen klassisen musiikin soidessa taustalla. Toiminnan lopetimme taas kuvakorttien avulla palautetta antaen piirissä.

6.5.1 Toiminnan arviointia

Kuudentena toimintapäivänä neljävuotiaat pääsivät ilmaisemaan ajatuksiaan ja tulivat kuulukuiksi. Sekä lapset että aikuiset kuuntelivat. Maalaus ja satuilu tuntuivat olevan nelivuotiaille hyvin nautinnollista puuhaa. Seitsemäntenä toimintakertana viisivuotiaat saivat tuoda ajatuksiaan julki sadun kerronnan ja maalaamisen kautta, jos halusivat. Sadutuksen kautta lapsi tulee kuulluksi ja hän saa tuoda esille omaa sen hetkistä maailmaansa juuri itselleen soveltavalla tavalla. Sen kautta lapsi voi huomata, että aikuiset ja muut lapset ovat kiinnostuneita hänen ajatuksistaan ja että hänen esiin tuoma tieto kertomuksen kautta on merkityksellistä. (Karlsson 2005, 110.)

Toimintapäivien sisältö oli sopiva ja kuudennella toimintakerralla aikaa oli riittävästi, mutta seitsemännellä toimintakerralla tuli hieman kiire. Viisivuotiaat saivat maalaukset valmiiksi, mutta tällä kerralla sadutukseen keskityttiin hieman kauemmin, mikä vei aikaa maalaamiselta. Nelivuotiaat osallistuivat omana toimintapäivänään hyvin keskittyneesti ja rauhallisesti toimintaan. Havaitsimme, että kuvittelurentoutuksen aikana neljävuotiaat makasivat hiljaa ja rauhallisesti patjoilla pitäen silmiään kiinni. Nelivuotiaat toimivat loistavasti keskenään. Yhteissatua keksiessä ja maalatessa jokainen lapsi osallistui innolla toimintaan. Töitä tehdessä ryhmässä oli havaittavissa jäljittelyä. Ainoastaan lopussa tuttuun kuvakorttien käyttöön palautepiirissä kohdistui vastustusta. Viisivuotiaiden ryhmässä kaikki osallistuivat, mutta ujoutta ja pientä levottomuutta oli havaittavissa. Kun joku sanoi jotain, toiset menivät siihen mukaan. Ryhmä kuitenkin toimi hyvin, kun lapsia oli vain neljä paikalla. Toimintapäivien ohjaaminen sujui omalla painollaan. Toisen ohjeistaessa ryhmää, toinen hoiti tekniikan ja käytännön asiat.

Kuudennesta toimintapäivästä jäi mieleen nelivuotiaiden keskittyminen ja rauhallisuus, miten klassinen musiikki voi mahdollisesti myös vaikuttaa tällaiseen tunnelmaan. Seitsemännestä toimintapäivästä päällimmäiseksi ajatukseksemme jäi ryhmän toimivuus, miten tärkeää pieni ryhmäkoko on tällaisessa toiminnassa.

6.6 Kahdeksas toimintakerta: Loppuhuipennuksena näyttely

Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen päätimme yhteistapaamisen sijaan jakaa ryhmän kahtia ja järjestää kahdelle ryhmälle puolen tunnin mittaiset tuokiot. Aiemmista toimintakertoista viisastuneina totesimme, että pienemmässä ryhmässä tilanne on usein rauhallisempi ja voimme paremmin huomioida lapsia yksilöinä.

Olimme keränneet eri toimintakertoilta syntyneitä kuvia ja satuja eri puolille huonetta toimintapäivien mukaisiksi "rasteiksi" ja laittaneet aikaisimmilta toimintakertoilta tutun klassisen musiikin soimaan. Toivotimme aluksi paikalle saapuneen ryhmän tervetulleeksi näyttelytilaan ja sitten kehotimme heitä kiertämään rauhassa ja katselemaan töitä.

Seuraavaksi kokoontuimme piiriin ja jaoin jokaiselle lapselle kolme erilaista hymiökuvaa; iloisen, surullisen ja ilmeen, jossa suu on "viivana". Kävimme jokaisen kuvan selkeästi läpi. Kerroimme lapsille että he saisivat valita aina yhden niistä saapuessamme kunkin toimintakerran töiden luokse. Lapset saivat hymiökuvan avulla ilmaista palautteensa kyseisestä toimintakerrasta. Lopetimme viimeisen kerran vielä yhdessä piirissä kiittäen ja taputtaen.

6.6.1 Toiminnan arviointia

Kahdeksantena toimintapäivänä lasten kuuleminen toteutui osittain, mutta melko pinnallisesti. Lapset saivat kukin valita haluamansa hymiön, kun kävimme toimintaamme läpi tuotosten avulla. Emme käyneet lasten kanssa varsinaista keskustelua, vaan valittu hymiökuvakin kertoi, mitä lapset ajattelivat toiminnasta. Jouduimme viimeisellä kerralla eettisistä syistä vaihtamaan nimen erälle työlle. Sadussa mainittiin toimintaan osallistumattoman, samaan päiväkotiryhmään kuuluvan lapsen nimi. Lapset pääsivät yhteistuumiin keksimään nimen sadulle. Jokainen lapsi sai sanoa mielipiteensä ja ehdotuksensa, joiden pohjalta lapset keskenään valitsivat työlle uuden nimen. Tilanne tapahtui täysin lasten ehdoilla ja he tulivat kuulluksi, me ohjaajat olimme vain puheenvuorojen jakajan ja sihteerin rooleissa. Nimenvaihtotilanteessa

oli huomattavissa, että lapset neuvottelivat asiasta ja vaihtoivat mielipiteitä. Tällainen oma-aloitteisuus onnistuu jo neljä - viisivuotiaalta (Jarasto & Sinervo 2000, 61).

Ennen toimintaa lastentarhanopettaja jakoi lapset kahteen eri ryhmään, mikä hyvin samalla erotteli aina yhdessä olevia lapsia eri ryhmiin. Ensimmäisen ryhmän lapsista suurin osa osallistui, mutta yksi vastusti toimintaa eikä halunnut laittaa hymiökuvaa yhdellekään "rastille". Ryhmässä oli myös havaittavissa pientä levottomuutta. Toisessa ryhmässä kaikki lapset osallistuivat, olivat innoissaan ja tuntuivat pitävän siitä, mitä tehtiin. Ryhmä oli hyvin rauhallinen ja osallistui toimintaan ajatuksella kierrellessään näyttelyssä. Ryhmässä oli havaittavissa pientä jäljittelyä, lapset laittoivat samoja hymiöitä, kun heidän kaverinsa. Neljä - viisivuotiaille oman ikäisensä seura on tärkeää ja tälle ikäkaudelle on tyypillistä itsensä vertailu muihin, mikä kuvastaa itsekkyyden heräämistä. (Jarasto & Sinervo 2000, 61).

Suurin oppi tämän kerran jälkeen oli, että ohjaamista ei enää jännittänyt etukäteen. Aiemmissa ohjauskokemuksista poiketen, ohjauksessa ei miettinyt niinkään omaan toimintaansa vaan keskittyi olemaan läsnä tilanteessa. Ohjaamisessa oli kehittynyt niin, että osasi elää hetkessä ja ottaa vastaan sen mitä eteen tulee. Ohjaaminen meni omalla painollaan ja ohjausvuorot vaihtelivat itsestään. Ohjaajina meidän ei tarvinnut viestittää toisillemme ohjausvuoron vaihtumista, vaan se vaihteli luonnollisella tavalla itsestään. Viimeinen toimintakerta oli ehkä hieman kiireen sävyttämä. Toiminnan sisältö ja toteutus vastasivat pääosin toisiaan, mutta yksi osa toimintaa, roolileikkikerta, jäi näyttelyssä kokonaan käsittelemättä. Tämän lisäksi aikaa oli vähän, mutta onneksi jaoin ryhmän kahtia, niin ehdimme käydä näyttelyn jokaisen tuotoksen äärellä. Video kuitenkin loppui kesken, jolloin turvauduimme muistiinpanoihin ja kameran videointi-toimintoon. Jos olisi ollut enemmän aikaa, olisimme voineet myös käsitellä tuotoksia syvällisemmin ja saada palautetta enemmän. Emme myöskään olleet mietineet sitä, jos joku ei halua lainkaan asettaa hymiökuvaa osoittaakseen mielipiteensä, kuten ensimmäisessä ryhmässä tapahtui. Päädyimme tilanteessa tulkitsemaan sen hymiöksi, jonka suu on "viivana" mikä voisi tarkoittaa "en osaa sanoa". Pohdimme myös jälkikäteen, olisiko ollut järkevämpää kerätä jokaiselta lapselta yksilöpalautteet.

6.7 Ylimääräiset käynnit päiväkodissa

Toimintaosuuden vielä ollessa kesken, kävimme viidennen toimintakerran jälkeen valokuvamassa muutamaa lasta, joiden tiesimme olevan poissa päiväkodista viimeisten toimintakertojen aikana. Lapset olivat kertoneet sadun "Lempipaikastaan päiväkodissa", mutta emme olleet ehtineet kuvata heitä lempipaikassaan. Valokuvasimme samalla lasten tuotoksia, joita toiminnan aikana vielä säilytettiin päiväkodin tiloissa.

Palasimme päiväkotiin vielä kerran varsinaisen toiminnan päätyttyä, sillä meillä oli toiminnan aikana jäänyt muutama asia kesken ja tekemättä. Viidennellä toimintakerralla kaikki lapset eivät ehtineet kertoa "Lempipaikkani päiväkodissa" -satua. Ylimääräisellä vierailukerrallamme loput lapsista sai kertoa satunsa ja pääsivät valokuvaan lempipaikoissaan. Olimme viimeisellä kerralla unohtaneet kysyä lapsilta palautetta viidennen toimintakerran roolileikistä, joten lapset saivat samalla vielä valita mielestään toimintaa kuvanneen hymiön.

Kävimme päiväkodissa vielä kuvakirjan kokoamisvaiheessa, kun huomasimme tarvitsevamme kirjan päätarinaan lasten piirtämiä kuvia. Olimme jakaneet sadun osiin, jolloin jokainen lapsi sai kuvittaa yhden osan sadusta.

7 Lasten tuotoksista lasten kuvakirja

Ensimmäisessä suunnittelupalaverissamme päiväkotiki Meripirtissä otimme puheeksi mahdollisen julkaisun tekemisen lasten tuotoksista. Päiväkodin henkilökunta ja opinnäytetyömme ohjaava opettaja ottivat idean positiivisina vastaan. Päätimme, että julkaisusta tulee joka tapauksessa lasten kuvakirja, ainakin projektiimme osallistuneille, vaikka emme saisikaan sille kustantajaa. Pohdimme kuitenkin sitä, olisivatko vanhemmat valmiita sitoutumaan lastensa valokuvien, tuotosten ja nimien näkymiseen teoksessa. Kysyimme etukäteen kirjallisesti jokaisen projektiimme osallistuneen lapsen perheeltä luvat lasten tuotosten, nimien ja valokuvien julkaisemiseen. (Liite 4) Yllätykseksemme joka ikisessä lapussa myönnyttiin jokaiseen kohtaan. Tämä mahdollisti sen, että päiväkotiryhmän kaikki neljä- ja viisivuotiaat lapset saivat osallistua projektiimme.

7.1 Aineiston keruumenetelmät

Hankkeen dokumentoinnin suoritimme sovelletun sadutuksen ja useiden palautteiden osalta käsin kirjaamalla ja lisäksi käytimme kahta videokameraa tukenamme sovelletuissa sadutusdokumentoinneissa sekä kirjaamamme materiaalin tarkistamisessa. Kameran asetimme ennen toimintatuokioita tilan reunoille sellaisiin paikkoihin, että toimintamme näkyisi videolta mahdollisimman hyvin. Kameran kuvasivat yleensä koko toiminnan samalta paikaltaan, jotta välttyimme siltä, että olisimme ohjauksemme aikana joutuneet huolehtimaan niistä. Tämän lisäksi valokuvasimme lasten toimintaa sekä heidän tekemiään kuvallisia tuotoksia, joilla oli tarkoitus kuvittaa tuleva kirja.

Dokumentointimme oli niin kutsuttua osallistuvaa havainnointia, jossa tutkija osallistuu ryhmän toimintaan tutkittavien ehdoilla. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija pyrkii pääsemään ryhmän jäseneksi sekä fyysisesti että jakamaan elämäkokemuksia ryhmän jäsenten kanssa

astuen samalla heidän kulttuuriseen ja symboliseen maailmaansa. Opinnäytetyömme toiminnassa olimme osallistuja havainnoijina, mikä tarkoittaa sitä, että olimme ryhmässä havaintojen tekijöinä, mutta tarkoituksenamme oli kuitenkin osallistua ryhmän toimintaan ja luoda hyvät suhteet ryhmän jäseniin, toimintamme kohteisiin. Omassa opinnäytetyössämme havainnoinnin tarkoituksena oli ennemmin saada kokonaisvaltainen kuva tutkittavien ajatuksista rajattujen kohteiden tai ilmiöiden tutkimisen sijaan. Havainnoinnin tilanteissa välitön tiedon tallentaminen saattaa olla vaikeaa, jolloin tutkijan on luotettava muistiinsa ja kirjattava havaintonsa myöhemmin. Videointi helpotti kirjaamista, toimi muistin tukena ja toisaalta lisäsi materiaalin luotettavuutta. Havainnointi on hyvä kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä, koska sen avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin ja se on todellisen elämän ja maailman tutkimista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 200 - 201, 203 - 204.)

Opinnäytetyömme toiminta oli ainutkertaista ja se oli todellisuutta siinä hetkessä, kun toiminta tapahtui. Lasten tuotokset syntyivät tietyn ajanjakson aikana ja tietynlaisiksi. Jos vastaavanlaista toimintaa tekisi heidän kanssaan myöhemmin, tuotokset saattaisivat olla täysin erilaisia. Laadullisessa tutkimuksessa korostetaan tutkimuskohteen yksittäisyyttä ja ainutkertaisuutta, koska se asettuu elämämaailman osaksi ilman muita tulkintoja. Tutkimustilannetta ei ole mahdollista toistaa samanlaisena tai yleistää muita senkaltaisia ilmiöitä kuvaavaksi. (Varto 1992, 79.)

7.2 Aineiston luotettavuudesta

Kirjasimme lasten kertomat sadut itse ohjaustilanteessa, koska koimme paperille kirjoittamisen sovelletussa sadutuksessa lapsen kannalta mielekkäämmäksi kuin heidän puheensa äänittämisen. Tällöin lapsi pystyi seuraamaan paperille ilmestyvää tekstiä, arvioimaan satunsa pituutta sekä korjallemaan tai muuttelemaan sitä vielä ohjaajan luettua sitä ääneen. Palautepiireissä toisella ohjaajalla saattoi olla tilaisuus kirjata muistiinpanoja, toisen ohjaajan ollessa päävastuussa ohjauksesta. Molemmat ohjaajat kuitenkin osallistuivat aktiivisesti tällöinkin ohjaustilanteeseen. Videonauha tallensi myös nämä palautepiirit, joten pystyimme tekemään lisää muistiinpanoja niistä jälkikäteen.

Mielestämme videointi oli erinomainen tapa tallentaa toimintamme. Sen avulla saimme äänen lisäksi kuvan talteen, jolloin materiaalin läpikäymisvaiheessa meidän oli helpompi tunnistaa, kuka puhui sekä tunnistaa myös eleitä ja ilmeitä. Videomateriaalin avulla pystyimme havainnoimaan jälkeenpäin myös sellaista, mitä emme itse tilanteessa olleet huomanneet. Osallistuvan havainnoinnin etuna oli, että saatoimme molemmat toimia ryhmän ohjaajina, eikä toisen tarvinnut olla ulkopuolisena havainnoijana. Ainoastaan tuokioiden aloituksessa ja lopetuksessa, toinen meistä teki muistiinpanoja ja havainnoi tilannetta hieman ulkopuolelta. Tutkijan rooli havainnoitavassa yhteisössä vaihtelee usein kahden roolin välillä: tutkija sekä osallistuu

toimivana yksilönä aitoihin luonnollisiin kenttätilanteisiin että tekee havaintoja ulkopuolisena henkilönä (Eskola & Suoranta 2001, 99). Toiminnan videoiminen antoi mahdollisuuden aitoon läsnäoloon ohjaustilanteessa. Dokumentointitapamme tuki tavoitteitamme lapsen kuulemisessa ja aidossa kohtaamisessa.

Dokumentoinnista kertyneen materiaalin luotettavuutta voi heikentää se, että toiminnan aikana lapset saattoivat puhua liian hiljaa tai keskenään päällekkäin, mikä vaikeutti selvyyden saamista lasten puheista. Materiaalin osiot, joista emme saaneet selvää useidenkaan katselukertojen jälkeen, jätimme käyttämättä. Lisäksi kamerat olivat aina koko ohjaustuokion ajan asetettuina tietyissä asennoissa, jolloin ne kuvasivat toimintaa vain tietystä kulmasta. Tämän takia osa toiminnan hetkistä ei näkynyt kamerassa. Muutamalla kerralla aikataulumme venyi, minkä takia toisen kameran nauha loppui kesken.

7.3 Aineiston käsittely

Meille kertyi aineistoa kahdeksasta toimintapäivästä. Kaiken kaikkiaan meillä oli videomateriaalia yhteensä yhdeksän ja puolen tunnin ajalta. Käytyämme jokaisen toimintakerran videot läpi, meillä oli litteroitua materiaalia 75 sivun verran. Aluksi karsimme aineistosta pois toimintakertojen aloituksen ja lopetuksen, koska ne eivät olleet keskeisiä lasten kuvakirjan kannalta. Kuvakirjan tarkoituksena oli tuoda esille lasten ajatuksia ja kokemuksia päivähoitosta. Aloituksesta ja lopetuksesta taas saimme tietoa siitä, millaista toimintamme on lasten mielestä ollut ja millaisella mielellä he ovat olleet mukana toiminnassamme, mistä keräsimme yhteenvedon opinnäytetyömme palauteosioon. Tämän jälkeen karsimme pois lasten keskinäisen vuoropuhelun, joka ei liittynyt suoranaisesti meneillään olevan leikin tai sen hetkisen muun tehtävän sisältöön. Tällaista olivat esimerkiksi keskustelu siitä, millä palikoilla rakentaa, millainen sää ulkona on tai mitä henkilö kertoi omasta päivästänsä tai muusta toiminnan ulkopuolisesta tapahtumasta.

Karsinnan jälkeen meille jäi kuvakirjan kannalta olennaista litteroitua materiaalia noin 25 sivun verran. Tähän sisältyivät ensimmäisen toimintakerran oman kuvan piirtäminen ja "Meidän päiväkotini" -yhteismaalaus, toisen ja neljännen toimintakerran muovailu sekä päiväkodin rakennusleikki ja viidennen toimintakerran päiväkotiroolileikki, joissa käytimme työmenetelminä leikin havainnointia ja sovellettua sadutusdokumentointia. Teimme tekstualisoinnin näiden osalta erittäin tarkasti, koska tarkoituksenamme oli dokumentoida lasten keskustelua leikin lomassa sadun tavoin, jolloin leikistä muodostui tarina. Timo Moilasen ja Seppo Roposen (1994, 32) mukaan tekstualisointi on tehtävä tutkimuksen vaatimalla tarkkuudella. Keskustelua tutkittaessa tekstualisointi on suoritettava tarkasti huomioiden puhujan äänenpainotukset ja tauot, kun taas tosiasianäkökulmaan perustuvassa luennassa keskitytään sisällön kuvaamiseen, jolloin tekstualisointi voi olla epätarkempaa. (Emt.)

Aineistoa litteroitaessa on yleisesti ottaen tärkeää pyrkiä tilanteen tarkkaan vastaavuuteen, kuten puheen kieliasun säilyttämiseen, puhetilanteen mahdollisimman tarkkaan kuvaamiseen tekstin sisällä sekä puhujan vaihtumisen merkitsemiseen (Moilanen & Roponen 1994, 32). Toimintakertojen leikkiosuuksia litteroidessa kiinnitimme tarkasti huomiota lasten tapaan puhua, jotta repliikit kuulostivat siltä, miten lapset ne sanoivat. Tarkoituksenamme oli saada lapsen ääni kuuluviin, juuri sellaisena, kuin lapset ajatuksensa ilmaisivat. Sovellettua sadutusta käytettäessä kirjasimme lasten sadut sanatarkasti, mutta emme siinä vaiheessa kuitenkaan ymmärtäneet kirjoittaa lasten puhetyyliä satuihin sellaisenaan. Ajattelimme vielä tällöin, että sadun lukeminen ääneen jäljitellen lapsen puhetyyliä, voisi jollain tavalla loukata hänen tunteitaan. Liisa Karlssonin (2005, 51 - 52) mukaan saduttaessa aikuisen on tärkeää osoittaa arvostavansa lasta juuri sellaisena kuin hän on, eikä muuttaa tai korjata lapsen puheessa tekemiä "virheitä". Lapsi voi saada lisää itsevarmuutta ja rohkaistua puhumaan jatkossa enemmän, aikuisen lukiessa lapsen sadun ääneen kuin suoraan lapsen suusta. (Emt.)

Aineistoa litteroidessa kirjasimme toiminnan tilanteet ylös ja laitoimme jokaisen repliikin eteen puhujan etunimen. Tämän teimme sen takia, että saimme tarkasti kuvattua tilanteen ja meillä on tarvittaessa tiedossa puhuja, mikäli tulisimme kuvakirjassa käyttämään lasten nimiä. Litterointia tehtäessä on hyödyllistä kirjoittaa puhujan nimikirjaimet repliikin alkuun, jotta teksti vastaa mahdollisimman tarkkaan toimintatilannetta (Moilanen & Roponen 1994, 32). Teimme kuitenkin sen ratkaisun, että emme julkaise lasten nimiä kuvakirjassa, sillä koemme siinä oleelliseksi ennemminkin sen "mitä lapset sanovat?" kuin sen kuka on mitäkin sanonut.

7.4 Lasten kuvakirjan kokoaminen

Analysoimme litteroimaamme aineistoa niin kutsutulla sisällönanalyysimenetelmällä, jolloin huomioimme kiinnittyi lasten leikin sisällön kuvaamiseen (Moilanen & Roponen, 1994, 27). Luimme aineistoa läpi etsien sieltä yhteneviä aiheita, joiden pohjalta muodostimme alustavat teemat, jotka jossain muodossa esiintyivät kaikissa havainnoimissamme toimintakerroissa. Alustavat teemamme olivat leikki ja muu toiminta, päiväkodin ihmisiä, ruokahetki, lepoaika, ulkoilu, oma koti ja perhe sekä minä itse. Näitä teemoja silmällä pitäen kävimme läpi koko litteroinnin ja jaottelimme sen niiden mukaan.

Jaottellessamme teemojen kautta kävimme keskustelun päiväkodin opinnäytetyötämme ohjaavan lastentarhanopettajan kanssa kuvakirjaan valittavista materiaaleista. Mietimme kriteereitä sille, millä perusteella supistaisimme materiaalia lisää, sillä sitä oli edelleen liikaa. Karsimme leikin dokumentoinnista pois kaiken lasten välisen niin sanotun muun keskustelun, joka ei liittynyt teemoihin. Teemoihin liittyvästä keskustelusta karsimme pois repliikkejä, joissa ei selkeästi ilmaistu leikissä esiintyvää hahmoa tai repliikki jäi muusta syystä lukijalle

epäselväksi. Tämän lisäksi karsimme materiaalista pois keskusteluun ja aiheeseen liittymättömät irralliset repliikit.

Kuvakirjaan valitsimme eri teemoihin liittyviä lasten keskusteluja ja yhdistimme samaa teemaa käsitteleviä keskusteluja toisiinsa, jolloin oli mahdollista muodostaa erilaisia teemakertomuksia. Pyrimme kokoamaan jokaisesta teemasta tarinan, joka antaa kokonaiskuvan lasten käymän keskustelun sisällöstä. Pidimme myös huolen siitä, että jokainen lapsi sai äänensä kuuluviin kuvakirjassamme, joko repliikin, kuvan, sadun, valokuvan tai leikin muodossa. Lastentarhanopettajan kanssa käymässämme keskustelussa saimme idean valita kuvakirjaan leikin dokumentoinnista sellaista, mikä selkeästi ilmenee päiväkodin arjessa tällä hetkellä ajan-kohtaisena. Esimerkiksi "Meidän päiväkotini" -yhteismaalauksessa ilmeni useaan otteeseen tulipalo, joka lastentarhanopettajan mukaan saattaa viitata syksyllä päiväkodilla tulleeseen palohälytykseen, jonka vuoksi koko päiväkodin väki joutui siirtymään sukkasillaan ulos puistoon. Tämä tapahtuma oli ollut usean lapsen mielestä sillä hetkellä pelottava, mutta leikkiessä sille osattiin jo nauraa:

*" - Oo minä panen keltaista päiväkotini...tultaa päiväkotini on tulella!
- Hihihhi!
- Päiväkotini on tuletta...päiväkotini on...päiväkotini on tuletta. Titten päiväkotini on tuletta hihihhi.
- Sinun käsi palaa...katsopas palaa päiväkotini palaa, päiväkotini palaaaa!
- Joo ja sit täällä ajaa autot kauhistuneina."*

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua maalauksesta)

Toimintamme aikana päiväkodin toisessa ryhmässä oli täitä, josta puhuttiin myös jonkin verran mielikuvitustasollakin toimintamme aikana:

*"Tiin on myöt ainakin tellatia papanoita, tellatia muttia öllejä, jotka vain hyppivät ja hyppivät, eikä niitä näe, että ne ovat täällä ja ne kävelevät ja kutittavat ihmitten päätä, ne menevät hiukkiin...niillä on mutajalat.
-Ne on semmosii pienii murkkuja.
-Nii ja niillä on laivaki."*

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskustelua maalauksesta)

Rakennusmiehet mainittiin useassa leikissä, mikä lastentarhanopettajan mukaan saattoi viitata päiväkodin puistoremonttiin, jonka vuoksi työmiehiä oli näkynyt useasti päiväkodilla:

*"Minä olen huoltoauto...minä.."
"Topiiko että nää menee koljaamaan päiväkotia?"
"Topiiko että, et.. ja avati oven tää nottuli avati niille ihmisille oven?"
"Hei, jooko se nosturi ei vaan tää haluu kattoo onks jotain pahaa tapahtunu."
"Topiiko että nämä nämä nämä autot huolehtii joka päivä tätä päiväkotia?"
"Mutta mun hahmo ei oo tehny mitään, te vaan koljailee taloa."
"Täällä päiväkodissa rakennetaan."
"...tässä työmiehet rakentaa päiväkotia."
"Joo ja täällä lakentaa monta työmiettä ulakalla ja tiiltää tota taloa."*

"Joo ja täällä päiväkodista on kant kaikki lelut menny likki myöt legot. Kun tiel lakennetaan ja työnnetään näitä taloja toittenta vieleen..tikt ne lelut on menny likki niitä"

(Neljävuotiaiden keskustelua päiväkodin rakennusleikissä)

Lastentarhanopettajan mukaan päiväkodissa lapset ovat usein pohtineet sitä, mikä merkitys aikuisen läsnäololla on päiväkodissa. Näitä asioita lapset pääsivät kokeilemaan päiväkotirooli-leikissä. Aikuisen roolin valinneet lapset saivat huomata, miten vaikeaa voi olla saada lapsia tottelemaan. Lapsen roolin valinneet taas saattoivat havaita, miten leikin "aikuinen" ei huomioikaan lapsen läsnäoloa:

"Ihan oikeesti teidän pitää totella meitä!!"

"Noi ei oikeesti kuuntele meitä yhtään vaikka me ollaan opeja."

"Eksä edes tottele kotona oikeesti isä ja äitiäkään?"

"Tottelen."

"No miks sä et sitte tottele päiväkodissa aikuisia?"

"Päivää, hei moi lapset mä laitan musiikkia."

"Teidän pitää vahtia meitä!"

"Nii-ii!"

"Laitetaan meille päiväkotisurffit."

"Ei! Hei teidän aikuisten pitää vahtia meitä!"

(Neljä- ja viisivuotiaiden keskusteluja päiväkotirooli-leikin aikana)

Leikin dokumentoinnista poimittujen päiväkodin ajankohtaisia aiheita ja arkea käsittelevien keskusteluiden pohjalta rakentuneiden tarinoiden lisäksi kuvakirjaan kuuluivat kaikki lasten keksimät sadut kokonaisuudessaan. Valokuvat valitsimme kirjan teksteihin sopivuuden perusteella. Kuvakirjan nimeä pohtiessamme mietimme, että sen olisi hyvä olla sellainen joka kiinnittää huomion ja innostaa tutkimaan kirjaa lisää. Halusimme sen olevan jokin lapsien tuotoksista esille nouseva nimi.

Kuvakirjan raakaversio rakentuu niin, että alun sisällysluettelon ja tekemämme esipuheen jälkeen alkaa kirjan varsinainen sisältö, joka on koottu lasten leikeistä, keskusteluista ja saduista. Kuvakirjan kannesta kanteen kulkee pieninä pätkinä lasten keksimä yhteissatu "Dinosauruserhosen hullut päivät", joka kertoo Dinosauruserhosen päiväkotipäivästä. Tämän niin sanotun päätarinan rinnalla kulkee muita kertomuksia, jotka esittelevät päiväkodin arkeen liittyviä teemoja. Kuvakirjan nimi on: "Dinosauruserhosen hullut päivät ja muita kertomuksia päiväkodista". (Opinnäytetyön osana Lasten kuvakirjan raakaversio). Saatuamme valmiiksi lasten kuvakirjan raakaversioon, toimitimme sen päiväkotiin työntekijöiden, vanhempien ja lasten selailtavaksi. Halusimme saada raakaversiolle hyväksynnän perheeltä, joten annoimme heille täytettäväksi uuden lupa-anomuksen palauteosioineen. (Liite 5)

7.5 Lasten kuvakirjan kokoamisprosessin arviointia

Kuvakirjan pääkohderyhmänä tulevat olemaan leikki-ikäiset lapset ja heidän kanssaan työ- tai vapaa-ajalla toimivat aikuiset, mikä oli tärkeää huomioida kirjaa kootessamme. Pyrimme ottamaan selvää seikoista jotka tekevät kuvakirjasta mielenkiintoisen ja erityisesti lapselle ymmärrettävän. Tarinat kulkevat mukana elämän varrella ja ne rikastuttavat ja antavat uskoa elämään. Niiden avulla voidaan saada tietoa ympärillä avautuvasta maailmasta ja yhteiskunnan tilasta sekä samalla oppia uutta. Tarinoiden kertomisen ja kuuntelemisen avulla voidaan lisätä yhteisöllisyyttä ja positiivista energiaa ryhmän sisällä. Tarinat, sadut, lorut ja runot voivat myös toimia rohkaisevana tekijänä lapsen luontaisen mielikuvituksen kehittymisessä. Vauhdikkaan arjen keskellä on hyvä huomata, että kiireetön ympäristö ja pysähtyminen ovat olennaisimpia asioita lasten kasvatuksessa. (Kemppinen 2003, 1 - 2, 4.) Kuvakirjan sisällön halusimme koota tarinalliseen muotoon. Dinosauruserhosen seikkailujen lomassa päästään näkemään aihe-aiheelta kertomuksia erilaisista päiväkodin arjen tilanteista, lasten mielessä pyörivistä ajatuksista ja mielikuvitusmaailmasta.

Kuvan kertovaan sisältöön lapsi eläytyy välittömästi ja kuvan muodollisiin seikkoihin tai esteettisyyteen hän harvemmin kiinnittää huomiota. Kuvakirjaa arvostellaan hyvin usein aikuisen näkökulmasta ja samoin perustein kuin kuvataiteessa, jolloin vaille huomiota jäävät kuvakirjan omat, melko määräävät ehdot. Toistot, maneerit ja naiivi kirjaimellisuus voi tehdä kuvakirjasta hyvän, vaikka kuvataiteessa vastaavanlaisia ominaisuuksia pidetään arvottomina. Hyvä kuvakirja tuntuu todelta. Sen synnyttää tekijöiden oma elämä ja intohimo (Laukka 2001, 64, 67; Laukka 1996, 69.) Lasten omista tuotoksista lasten kuvakirjaa kootessamme ajatuksenamme olikin se, että lapsi on tällaisen sisällön tuottamisessa paras asiantuntija. Hyvän kuvakirjan elementeistä varsinkin toistot ja totuuteen perustuvat tarinat näkyvät selkeästi kokoamassamme kuvakirjassa.

8 Arviointia ja palautetta

Tässä luvussa tulemme arvioimaan koko opinnäytetyöprosessiamme. Aloitamme opinnäytetyön tavoitteiden ja omien oppimistavoitteiden toteutumisen arvioinnilla. Tämän jälkeen luomme katsauksen opinnäytetyöstä saamaamme palautteeseen. Luvun lopussa arvioimme vielä omaa oppimistamme prosessin aikana.

8.1 Yhteenvedo opinnäytetyön tavoitteiden toteutumisesta

Opinnäytetyömme toiminnan tavoitteena oli lasten mielipiteiden ja ajatusten esille tuominen ja huomioiminen lasten osallisuutta, mielikuvitusta ja luovuutta tukevan toiminnan avulla.

Toiminnassamme tähtäsimme lasten aitoon kohtaamiseen ja kuulemiseen. Pyrimme kuulemaan jokaista lasta toiminnan aikana, vaikka lapsen asia ei aina liittynyt sen hetkiseen aiheeseen. Annoimme jokaiselle lapselle tilaisuuden mielipiteidensä esille tuomiseen ja itseilmaisuuksiin myös tarkoituksenmukaisesti jokaisen toimintakerran aloitus- ja lopetuspiireissä. Sen lisäksi, että pyrimme itse kuulemaan lapsia, ohjasimme heitä myös kuuntelemaan toisiaan. Mielestämme kaikki toimintaamme sisältäneet tehtävät antoivat lapselle mahdollisuuden vaikuttaa ja ilmaista itseään vapaasti, sillä rajatun teeman sisällä lapsi sai tuottaa mitä tahansa. Anu Pekin ja Tuula Tamminen "Lapsen ehdoilla" -raportissa päiväkodin työntekijät nostivat hyvin tärkeäksi asiaksi lapsesta välittämisen ja lapsen kunnioittamisen. Välittämisessä oli tärkeää kuunnella lasta kokonaisvaltaisesti ja aidosti, mikä liitettiin siihen, että lasta kuullaan arkipäivän tilanteissa ja juuri sillä hetkellä, kun lapsella on asiaa. Olennaista oli myös konkreettisesti lapsen asemaan asettuminen eli aikuinen laskeutuu lapsen tasolle lattialle, mikä auttoi eläytymään lapsen maailmaan. (Pekki & Tamminen 2002, 34.) Aikuisen asettuminen lapsen tasolle antaa lapselle tunteen tasavertaisuudesta ja kunnioittamisesta, mikä synnyttää luottamusta, joka edistää onnistuneen vuorovaikutuksen kehittymistä (Vilén, Leppämäki & Ekström 2002, 50).

Lasten osallistaminen oli myös osa toimintamme tavoitetta. Sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta yksilö on yhteisössään aktiivinen toimija (Kurki 2000, 20). Halusimme, että jokainen lapsi saisi nauttia mahdollisimman paljon toiminnastamme. Painotimme toiminnan aikana lapsille, että he saavat kertoa mielipiteitensä toiminnasta. Olimme toiminnan suunnitteluvaiheessa huomioineet lasten ikä- ja kehitystason ja rakentaneet toimintamme sen pohjalta. Toimintakerroilla lapset pääsivät kertomaan omia satuja, maalaamaan, muovailemaan, piirtämään ja leikkimään eli toimimaan neljä - viisivuotiaille ominaisella tavalla. Muovailu, leikki, rakentelu, satujen sepittäminen, piirtäminen ja maalaaminen ovat kolmannen ikävuoden loppupuolelta lähtien lapselle ominaista toimintaa (Ovaska-Airasmaa 1992, 40; Kahri 2003, 21).

Toiminnassamme lapset pääsivät käyttämään omaa luovuuttaan ja mielikuvitustaan rajauksiamme päivähoito-aiheen sisällä. Aiheen rajauksesta huolimatta, olimme mielestämme toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioineet sen, että jokaisen lapsen omalle, vapaalle itseilmaisulle on runsaasti tilaa. Kaikki lasten aiheesta luoma ja tuottama oli oikeaa ja koimme hyvin tärkeänä sen kunnioittamisen. Toiminnan alussa annoimme lapsille ohjeistuksen, joka liittyi päiväkotimaailmaan. Toiminnan aikana emme enää puuttuneet lasten satujen, leikin tai kuvien aiheisiin.

Kokonaisuutena opinnäytetyömme toimintaosuus oli onnistunut. Olimme itse tyytyväisiä ja lapsetkin vaikuttivat nauttineen toiminnastamme. Lapset tulivat toimintatuokioille iloisina, hymyillen ja toimintaan osallistuminen tuntui olevan heille tärkeää. Eräs lapsi oli

muun muassa painottanut äidilleen eräänä aamuna, että päiväkotiin on mentävä ajoissa, jotta hän ehtisi mukaan toimintaamme. Huomasimme myös oppineemme paljon niin sanotuista ”epäonnistuneista” kerroista. Huomasimme jälkepäin, että päiväkotiroolileikkikerta olikin tuottanut runsaasti lasten ideoita ja ajatuksia, mikä oli myös mielenkiintoista materiaalia kuvakirjaan. Itse toiminnan suunnittelussa koimme jokseenkin epäonnistuneemme. Saimme kuitenkin vahvistusta yleiselle uskomukselle, jonka mukaan kaaoksesta syntyy luovuutta. Jatkossa osaamme huomioida toimintahetkien suunnittelussa asioita, joita emme vielä osanneet miettiä etukäteen. Esimerkiksi aikataulu, ryhmäkoko, etukäteisvalmistelut ja toiminnan määrä on huomioitava toiminnan suunnitteluvaiheessa. Tulevaisuudessa toimintaa suunnitellamme emme yritä mahduttaa kahta toimintaosuutta enempää tunnin mittaiseen tuokioon. Ryhmän ollessa suuri, toimintaa on oltava vähemmän.

Opinnäytetyömme toisena tavoitteena oli lasten maailman näkyväksi tuominen lasten kuvakirjan kautta. Tärkeää oli saada lapsen ääni esille kuvakirjassa. Päiväkotiaiheen sisällä kaikki kuvakirjan materiaali on lasten tuottamaa ja teksti on lasten suusta tullutta. Kirja on kuvitettu lasten maalauksista ja piirroksista sekä aidoista leikkitilanteista otetuilla valokuvilla. Ainoastaan kirjan esipuheen olemme kirjoittaneet itse. Kuvakirjassa näkyy väistämättä myös meidän aikuisten kädenjälkemme ja äänemme, koska me olemme valinneet lasten tuotoksista kirjaan tulevan materiaalin.

Tavoitteenamme oli myös päivähoidon kehittäminen kuvakirjan kautta. Kuvakirjasta tulee esille projektiimme osallistuneiden lasten ajatuksia päiväkodista ja sen arjesta. Kirjassaan ”Dinosauruserhosen hullut päivät ja muita kertomuksia päiväkodista” lapset kuvailevat päiväkotiin liittyviä kokemuksiaan, tunteitaan, ajatuksiaan ja toiveitaan satujen muodossa. Päiväkodille tarjoutuu mahdollisuus hyödyntää tätä tietoa oman toimintansa suunnittelussa. Lasten kuvakirja on valaisevaa luettavaa ja antaa aikuiselle oivan mahdollisuuden kurkistaa lapsen maailmaan. Toisaalta lasten kirjoittama kirja voi kohdata lapsilukijat ja -kuulijat aivan uudella tavalla.

8.2 Yhteenveto omien oppimistavoitteiden toteutumisesta

Opinnäytetyössämme meillä oli omana oppimistavoitteenamme itselle vieraampiin luoviin menetelmiin; sadutukseen, kuvalliseen ilmaisuun ja leikkiin tutustuminen, niiden käyttäminen ja osaamisemme syventäminen. Toiminnassamme lapset pääsivät keksimään päiväkotiaiheen sisällä omia satuja, joita kirjasimme ylös sanatarkasti sadutusmenetelmää soveltaen. Toiminnan myötä meille on syntynyt innostus saduttamiseen ja uudenlainen varmuus sadutusmenetelmän käyttöön tulevaisuudessakin. Saduttaminen on lisännyt kiinnostustamme lasten omiin satuihin. Koemme, että motivoimalla lapsia kertomaan omia satuja, voimme vaikuttaa heidän omaan luovuuteen, itsetuntoon sekä myös yleiseen kiinnostukseen lastenkirjallisuutta koh-

taan. Omien satujen kautta lapset tulevat kuulluiksi, mikä antaa lapsille onnistumisen kokemuksia. Satuja kertoessaan lapset pääsevät käyttämään mielikuvitustaan, mikä voi osaltaan edistää heidän luovan ajattelutavan kehittymistä.

Toiminnassamme käytimme myös kuvallisen ilmaisun menetelmiä. Emme käyttäneet kuvallista ilmaisua laajasti, mutta meillä oli joitain kuvallisen ilmaisun elementtejä toiminnassamme. Tämän lisäksi teorian kautta tutustuimme siihen, millainen lapsi on kuvantekijänä. Lapset olivat innokkaita kuvittamaan satujaan maalaamalla ja piirtämällä, sekä tuokioiden lopetuksissa jokainen valitsi kuvakortin omasta olostaan tuokion päätteeksi. Kuvallisen ilmaisun käyttämisessä hyvin merkittäväksi muodostui se, onko olemassa oikeata tai väärää tapaa tehdä. Ohjaajina painotimme sitä, että se millaisena lapsi näkee asian, on oikein. Ei ole yhtä oikeaa tapaa piirtää tai maalata, kaikki lapsen oman mielikuvituksen tuote on oikeaa. Tällainen lähestymistapa tuntui helpottavan lapsia pääsemään eteenpäin työskentelyssään, se innosti heitä jatkamaan. Luovassa toiminnassa aikuinen voi innostamalla ja kannustamalla edistää lapsen uteliaisuutta, mutta lapsen on tärkeää itse tehdä aloite toimintaan (Einon 2003, 8).

Leikki oli kolmas toiminnassamme käyttämämme menetelmä. Toiminnassamme saimme edelleen vahvistusta sille, että leikki on se, josta lapset eniten nauttivat ja siihen tulisi heille antaa mahdollisuus. Leikeissä neljä - viisivuotiaat lapset käsittelevät arjen tilanteita, ottavat mielellään eri rooleja, joiden kautta he opettelevat käyttäytymistä, asenteita ja vuorovaikutusta toisten kanssa (Kahri 2003, 20; Jarasto & Sinervo 2000, 60 - 62).

Toisena oppimistavoitteenamme oli syventää tietämystämme varhaiskasvatuksesta sekä teorian että käytännön osalta. Toimintamme suunnitteluvaiheessa tutustuimme lapsilähtöisyyden teoriaan, joka oli toimintamme taustalla. Tuokioita ohjatessamme huomasimme, että lapsilähtöinen ajattelu oli meillä selkeästi takaraivossa. Tämä näkyi pyrkimyksenä lapsen aitoon kohtaamiseen ohjaustilanteessa, hetkellisinä heittäytymisinä lapsen maailmaan sekä konkreettisena lapsen tasolle asettumisena, että emme puhuneet lapsille heidän yläpuoleltaan. Suuri asia oli myös oman "aikuisen" hillitseminen. Esimerkiksi tilanteessa, jossa lapset tuottivat aiheesta jotain, mikä ei välttämättä omasta mielestämme äkkiseltään kuulunut aiheeseen tai muuten särähti korvaan, annoimme lasten vapaasti toimia, emmekä menneet keskeyttämään toimintaa. Toiminnan aikana saimme lisää varmuutta ohjaustyylimme ja uskalsimme ohjaajina olla sitä mitä olemme. Hetkittäin myös vapautimme "sisäisen" lapsemme. Saa-toimme heittäytyä mukaan lasten leikkeihin ja hassuttelimme heidän kanssaan, menettämättä kuitenkaan otetta ohjauksesta.

Ammatillisesti varhaiskasvattajan näkökulmasta toimintaa tehdessämme opimme näkemään lasten ikävaiheelle tyypillisiä piirteitä ja huomasimme selkeästi toiminnan kautta, miten neljä- ja viisivuotiaan kehitys eroavat toisistaan. Esimerkiksi toisen ja neljännen toimintakerran

oman hahmon muovailu ja hahmosta sadun kertominen olivat selkeästi sopivampaa toimintaa viisivuotiaille. Viisivuotiaille oli neljävuotiaisiin nähden huomattavasti helpompi eläytyä hahmoon ja kertoa hahmon kautta satu.

Opinnäytetyömme kautta saimme myös lisää varmuutta päiväkodin toimintatuokioiden suunnitteluun ja toteutukseen. Huomasimme, miten korvaamattoman tärkeää on toiminnan tarkka etukäteissuunnittelu ja ennen kaikkea esivalmistelut. Toisaalta myös tilanneherkkyys, improvisointi ja lasten ideoiden huomioiminen toiminnan kulussa on tärkeää. Välillä aikuinen voi oppia myös lapsilta uutta ja heiltä voi löytyä parhaat ideat toiminnan toteuttamiseen. Toiminnan kautta opimme myös millainen on sopiva ryhmäkoko, millaista toimintaa kullekin ryhmälle kannattaa suunnitella ja kuinka paljon toimintaa voi mahdollistaa yhteen tuokioon.

8.3 Lasten ajatuksia toiminnasta

Toimintatuokioiden aloituksissa lapset saivat aina valita nurkkaan asetetuista pienistä esineistä yhden. Ohjeistimme valintaa vielä niin, että esine voisi kuvastaa sen hetken oloa, millä mielellä on osallistumassa päivän toimintaan. Lapset valitsivat esineen yleensä sen perusteella, mistä he pitivät. Esine valittiin, koska se haluttiin ottaa tai "se oli niin kiva". Väri oli myös usein suosittu valintaperuste. Välillä lapset kuitenkin valitsivat esineen sen perusteella, että se kuvasti heidän sen hetkistä oloaan tai heitä itseään:

"Mä otin siks tän koska mä tulin hyvällä mielellä." (Hymynaama-pinssi)

"Mulla on tällanen tikku. Otin siks tikun, ku mua aina pistää joka paikasta." (Tulitikku)

"Tämän voi laittaa hiukkiin ja tää näyttää vähä soittorasiaalta. Pomppiva olo." (Spiraalimainen hiuskoriste)

Lapset tulivat pääosin hyvillä mielin ja innostuneina tuokioon. Oli huomattavissa, että viisivuotiaat ilmaisivat asian alkupiirissä useammin kuin nelivuotiaat. Nelivuotiaat eivät useimmiten halunneet kertoa, millä mielellä olivat tai millaiselta tuntui aloittaa tuokio. Lasten keskuudessa oli myös havaittavissa, että jos joku sanoi, ettei halua kertoa tai ei tiedä, niin helposti muut menivät siihen mukaan ja ottivat saman linjan. Seuraavassa otteita lasten tunnelmista tuokioiden aloituksissa:

"Mä tuun ilosella mielin."

"En halua kertoa."

"Ei minkäänlaista."

"Iloinen olo."

"Ihan hyvä olo."

"Mä en kerro mitään."

"Mä tulin tänne hyvällä mielin."

"En tiedä, en tiedä, ei käy."

"Kiva olo."

Tuokioiden lopussa jokainen lapsi sai valita mieleisensä kuvakortin, joka kuvasi heidän tunnelmiaan tuokion päätteeksi. Korttien avulla lapset kertoivat, millaista tuokiossa oli heidän mielestään ollut. Kuvakortteja valittiin yleisimmin sen perusteella, mikä oli lapselle mieleisin kuva tai otettiin sama kortti, minkä oli valinnut edellisellä kerralla. Lapset valitsivat kortteja myös sen perusteella, mikä heidän mielestään kuvasi toimintaa:

"Tää on siitä, ku me maalattiin päiväkotia no ku me haettiin noit tavaroita ja ku me levättiin ja mietittiin päiväkotia."

"Mä otin tän siksi, koska tää näyttää siltä, et tää ois maalattu ja se kertoo siitä, että me maalattiin."

Toimintakertojen sisällöstä muovailu ja päiväkodin rakennusleikki oli yleisesti lapsille miellyttävää puuhaa. Nelivuotiaiden keskuudessa erityisesti päiväkodin rakennusleikki oli kivointa. Viisivuotiaiden keskuudessa suurin osa lapsista mainitsi muovailun kivoimpana, mutta päiväkodin rakennusleikki oli myös erittäin mieleistä lapsille. Seuraavassa otteita lasten mietteistä muovailun ja päiväkodin rakennusleikin jälkeen, kritiikiltäkään ei välttytty:

"Otin tämmösen, kun tää muistutti mua muovailusta. Kaikki oli hyvää."

"Muovailua. Leikkiminen oli kaikista kivointa. Muovailu oli tyhmä homma, kun en halunnut tehdä mitään ukkeita."

"Tykkäsin siitä ku me tehti muovailuvahaa ja ku leikkitti palikoilla ja legoilla ja ku me tehti niitä esineitä."

"Päiväkodin rakentaminen kivointa."

"Muovailu kivointa."

Unelmien päiväkotikerralla lapset kuvittelivat päiväkodin mielessään, kertoivat siitä yhdessä sadun ja maalasivat satuun liittyviä kuvia. Nelivuotiaat pitivät toimintaa ihan kivana, mutta osan mielestä oli tylsää, kun ei päässyt leikkimään. Nelivuotiaiden keskuudessa myös kuvakortit saivat kielteistä palautetta. Viisivuotiaiden mieliin toimintakerrasta jäi erityisesti päiväkodin kuvittelu ja maalaaminen.

"Kaikki oli tylsää, olis voinu leikkiä."

"Tuntu tylsältä, no tämä, että mä valitsin tän kortin. Mä en tykkää."

"Ehkä tosta, ku me levättiin ja mietittiin sitä päiväkotia."

Päiväkotiroolileikkikerralla erityisesti ryhmän tytöt olivat hyvin surullisia kerran päättyessä, sillä kukaan ei ollut totellut heitä leikissä. Poikien keskuudessa oltiin hyvällä mielellä, koska he olivat leikkineet toiminnan aikana omia leikkejään.

"Tylsää kun kukaan ei totellu leikissä."

"Kivaa ku leikittiin."

Kuvakorttien lisäksi lapset saivat viimeisellä toimintakerralla antaa palautetta kaikista toimintakerroistamme hymiökuvien avulla, jotka on taulukoitu kuvassa 2. Iloinen hymiö tarkoitti "kivaa tekemistä", hymiö, jossa suuna on viiva "en osaa sanoa" ja surullinen hymiö "ikävää tekemistä". Jokaisen toimintakerran aloitusesineet ja lopetuksen kuvakortit olivat samat. Viisi lasta koki aloitusesineiden olevan "kivaa tekemistä" ja yhtä monta "ei osannut sanoa", yksi lapsista koki esineet "ikävänä tekemisenä". Kuvakorteista seitsemän lapsista "ei osannut sanoa" ja neljä piti niitä "kivana tekemisenä".

Ensimmäisen toimintakerran oman kuvan piirtämisestä värikynillä kahdeksan lasta "ei osannut sanoa", millaista toiminta oli ollut. Kaksi ilmaisi toiminnan olleen "kivaa tekemistä" ja yksi "ikävää tekemistä". Meidän päiväkotiyhteismaalauksesta seitsemän lapsista "ei osannut sanoa" ja kaksi lasta piti sitä "kivana tekemisenä" ja kaksi "ikävänä tekemisenä".

Toisen ja neljännen toimintakerran oman hahmon muovailusta, hahmosta sadun kertomisesta sekä päiväkodin rakennusleikistä kahdeksan lasta "ei osannut sanoa" toiminnasta mitään. Yksi koki sen "kivaksi tekemiseksi" ja kaksi "ikäväksi tekemiseksi".

Kolmannen toimintakerran Lasten päivän naamiaisten "Dinosauruserhosen hullut päivät" -yhteissadun tekemisestä viisi lasta "ei osannut sanoa" mitään. Kaksi lasta piti sitä "kivana tekemisenä" ja neljä lasta "ikävänä tekemisenä".

Viidennen toimintakerran päiväkotiroolileikistä neljä lasta "ei osannut sanoa" mitään. Kolmen lapsen mielestä se oli "kivaa tekemistä" ja kolmen lapsen mukaan "ikävää tekemistä".

Kuudennen ja seitsemännen toimintapäivän unelmien päiväkotikuvittelurentoutuksesta, Unelmapäiväkotiyhteissadusta ja päiväkodin maalaamisesta viisi lasta "ei osannut sanoa" mitään. Kolme koki sen "kivaksi tekemiseksi" ja kolme "ikäväksi tekemiseksi".

			
	"Kivaa tekemistä"	"En osaa sanoa"	"Ikävää tekemistä"
Aloitusesineet	5 lasta	5 lasta	1 lapsi
Kuvakortit	4 lasta	7 lasta	
Oman kuvan piirtäminen (värikynät)	2 lasta	8 lasta	1 lapsi
Meidän päiväkotiyhteisomaalaus (vesivärit)	2 lasta	7 lasta	2 lasta
Oman "voimahahmon" muovailu, hahmosta sadun kertominen ja päiväkodin rakennusleikki	1 lapsi	8 lasta	2 lasta
"Dinosauruserhosen hullut päivät" - yhteissatu	2 lasta	5 lasta	4 lasta
Päiväkotiroolileikki	3 lasta	4 lasta	3 lasta
Kuvittelurentoutus Unelmapäiväkodistä, Unelmien päiväkotiyhteissatu ja päiväkodin maalaaminen	3 lasta	5 lasta	3 lasta

Kuva 2: Hymiökuvat

8.4 Palautetta työelämän ohjaajalta ja perheiltä

Opinnäytetyötämme ohjannut lastentarhanopettaja antoi palautetta projektistamme. Hänen mukaansa lapset olivat koko ajan innostuneita kokonaisuudessaan useamman viikon kestäneestä toimintaosuudestamme. Lapset olivat toimintahetkien jälkeen innokkaina kertoneet asioista, joita he olivat päässeet tekemään yhdessä ja itsenäisesti. Omaehtoisesti he olivat myös kertoneet siitä, miten kukin oli käyttäytynyt ryhmätilanteissa. Lasten saduista lastentarhanopettaja oli tunnistanut paljon yhtymäkohtia päiväkodissa sattuneisiin tapahtumiin. Satujen muodossa ne esiintyvät erilaisina tapahtumina, mutta juuret ovat tunnistettavista aidoista tilanteista. Ohjaajaamme ilahdutti vahva sitoutumisemme projektiin, runsas informointimme hänelle päin ja hyvä suunnittelumme. Yhteiset keskustelut ja aineiston tarkasteluun osallistumisen hän koki mielenkiintoisena. Hän antoi myös kiitettävää palautetta kyvyttämme arvioida toimintaamme ja tehdä valintoja ryhmätilanteiden jälkeen.

Lupa-anomusten yhteydessä osa perheistä oli antanut palautetta kuvakirjalle. Niissä lasten osalta palautetta tuli siitä, että kirja oli kiinnostava ja pidetty. Sitä oli haluttu lukea toistamiseen. Kaikkia lapsia ei ollut tunnistettu kuvista, mutta omat kuvat olivat olleet kiinnostavia. Vanhempien palautteesta kävi ilmi, että kirja oli kiva, mielenkiintoinen, tunnelmallinen, mutta toistava. Kirjassa oli mukavia juttuja ja sitä pidettiin hyvänä ideana. Lapsikeskeinen lähtökohtamme ja mahdollisuus lapsen maailmaan kurkistamiseen saivat suurta kiitosta. Toimintaosuutemme kirjan tekoon sai myös kiitosta. Kuvien ja jäsentelyn osalta tuli vanhemmilta jonkin verran kritiikkiä, kuten tällaiselta raakavedokselta osasimmekin odottaa. Tarinoiden ja kuvien yhteyttä ei ymmärretty, "Dinosauruserhosen hullut päivät" ei tuntunut pitävän kokonaisuutta kasassa ja toivottiin, että kuvat olisivat selvempiä, elävämpiä ja suurempia kooltaan. Yhdessä lapussa suositeltiin, että lasten nimet mainittaisiin edes etunimillistalla.

8.5 Jennan ääni

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä, mutta aika on kulunut nopeasti. Olen oppinut valtavasti uutta ja oma arvopohjani sosiaalialan työhön on tämän työn myötä edelleen vahvistunut. Lämpimällä tavalla lapsen kohtaaminen yksilönä ja hänen ajatustensa huomioiminen olivat läsnä toimintani taustalla ohjaustilanteissa ja toivon, että pystyn nuo ajatukset säilyttämään jatkossakin. Sadutuksesta, kuvallisesta ilmaisusta ja leikistä on tullut minulle tutumpia työmenetelmiä varhaiskasvatustyöhön ja niitä haluankin ehdottomasti tulevaisuudessa päiväkotilasten kanssa päästä käyttämään. Opinnäytetyöprosessin aikana olen saanut runsaasti teoriapohjaa sekä käytännön tietoja neljä - viisivuotiaan kehityksestä, heidän sisäisestä sekä ympäröivästä maailmasta ja siitä millainen toiminta heidän ikäisilleen on sopivaa.

Olen oppinut paljon parityöskentelystä. Yhteistyö Minnan kanssa on sujunut loistavasti, sillä meidän arvomaailmamme ja työskentelytyylimme ovat hyvin samankaltaiset. Ohjaustilanteet toistemme kanssa olivat meille jo entuudestaan tuttuja, joten yhdessä ohjaaminen sujui kuin itsestään. Erityisesti suunnitteluvaiheessa molemmilla oli paljon ideoita. Tätä työtä tehdessä olen tietoisesti pyrkinyt ajattelemaan asioita yhdessä Minnan kanssa, niin että saisimme uusia, yhteisiä ideoita. Mielestäni parityöskentelyssä tärkeää on, että työpariinsa voi luottaa sataprosenttisesti. Minnan kanssa työskennellessä minun ei ole tarvinnut kokea minkäänlaista epäluottamusta tai turvattomuuden tunnetta. Vastuu sekä panostus työn tekemiseen ovat olleet alusta loppuun asti molemmilla kiitettävää. Opintojemme alusta alkaen olemme olleet Minnan kanssa vakuuttuneita luovien toimintojen tarpeellisuudesta sosiaalialan työssä. Vaikka tämän projektin jälkeen lähdemmekin omille teillemme työelämään tätä kaikkea oppimaamme kokeillemaan, uskon että näiden samanlaisten aatteiden myötä ajaudumme jossain vaiheessa vielä yhteistyöhön.

8.6 Minnan ääni

Opinnäytetyöprosessi on ollut intensiivinen ja vienyt aikaa, mutta se on ollut hyvin antoisa ja rikastuttava kokemus. Prosessin aikana minulle merkittävin ammatillinen oppi oli lapsilähtöisen ajattelutavan sisäistäminen. Minulle päivähoidon puolelle työhön aikovalle tämä lapsilähtöisyyteen herääminen oli hyvin tärkeää. Prosessin aikana käsite lapsilähtöisyys avautui minulle sekä teorian että käytännön osalta uudella tavalla. Koen lapsuuden ainutkertaisuuden ja kunnioittamisen hyvin tärkeänä. Opinnäytetyön aikana havahduin entistä enemmän lasten viisauteen ja siihen, että lasten ajatuksille on hyvin tärkeää antaa sijaa aikuisten ajatusten rinnalla. Itselleni on tärkeää, että olemme saaneet antaa lapsille mahdollisuuden oman äänensä kuuluville tuomiseen päivähoidosta. Kokoamamme lasten kuvakirjan kautta koen saaneeni hyvin paljon tärkeää tietoa lasten ajatuksista tulevaa työtäni varten.

Opinnäytetyön aikana sain kokemusta lapsilähtöisen päivähoitotoiminnan suunnittelusta. Prosessin kuluessa sain uusia ideoita luovien toimintojen käyttämisestä lasten kanssa ja varmuutta niiden käyttöön tulevassa työssäni. Innostus saduttamiseen, lasten omiin satuihin, lasten kuvalliseen ilmaisuun ja leikkiin on noussut hyvin suureksi projektimme aikana. Uskon, että päivähoidossa toimintaa järjestettäessä voisi hyödyntää huomattavasti enemmän esimerkiksi leikkiä, joka on lapsille luontaisin tapa toimia. Jos leikin avulla lähdetäisiin opettamaan lapsille asioita, oppimista tapahtuisi lapselle mielekkäällä tavalla.

Olen kiitollinen siitä, että tein opinnäytetyöni Jennan kanssa. Yhteistyömme oli koko prosessin ajan mutkatonta. Tunsimme toisemme entuudestaan ja olimme tehneet aiemmin töitä yhdessä, joten lähdin projektiin hyvin luottavaisin mielin. Toiminnan ja kirjoittamisprosessin aikana oli huomattavissa toistemme täydentämistä; siinä vaiheessa, kun minulta loppuivat sanat Jenna tuli hätiin ja päinvastoin. Ohjaustilanteessa emme suunnitelleet tarkkoja ohjausvuoroja, vaan ohjaus jakautui ikään kuin itsestään. Työskentely oli helppoa, koska meillä on hyvin yhteneviä ajatuksia asioista. Kävimmekin hyvin mielenkiintoisia ammatillisia keskusteluja työskentelyn lomassa, joiden uskon jatkuvan myös vastaisuudessa.

9 Eettisyys opinnäytetyössämme

Nyky-yhteiskunnassa on järkyttävää huomata, että usein jo pienet lapset sanovat olevansa isoja, eivätkä enää lapsia. Tytöt alkavat meikata yhä nuorempina ja jo pienten lasten vaate-
muoti on aikuisten vaatteiden kaltaista. Kiireisessä perheessä yhteinen aika korvataan helposti rahalla ja kotiin hankittu television animaatiokanava toimii lastenhoidon korvikkeena. Lap-

sen pitäisi saada olla rauhassa lapsi ja elää satujen ja mielikuvituksen lumoavassa maailmassa, leikkiä ja nauttia omasta lapsuudestaan.

Opinnäytetyömme toiminnassa halusimme antaa lapsen ilmaista itseään, lapselle ominaisella ja sopivalla tavalla, satujen, leikin ja kuvallisen ilmaisun kautta. Halusimme omalla toiminnallamme kunnioittaa lapsuutta ja antaa sille ansaitsemansa arvon, mikä on hyvin tärkeää myös eettisesti ajateltuna. Martti Lindqvistin näkemyksen mukaan lapsuudesta alkaa kaikki inhimillinen elämä. Lapsuuden viattomuus häviää nykyisin helposti, varsinkin länsimaissa yhä kasvavan viihdeteollisuuden, kaupallisuuden ja lapsuuden seksualisoinnin myötä. Leikkikin saatetaan nähdä helpommin opiskeluna tai bisneksenä, eikä leikkinä. Pohja mielikuvituksen kehittymiseltä saattaa heiketä liian varhaisen aikuistumisen myötä. Laskelmoiva tuloskeskeisyys ja arki ilman unelmia alkavat liian varhain. Aikuisen ja lapsen vapaa, luonteva kohtaaminen on yhteiskunnassamme olematonta. Ydinperheensä ohella jokaisella lapsella olisi hyvä olla luotettava ulkopuolinen aikuinen, johon tukeutua ja jonka kanssa heijastaa omia kasvukipujaan ja surujaan. Huomiseen maailmaan meillä aikuisilla ei ole suoraa pääsyä, mutta lapset ovat silta uusien sukupolvien hyväksi. (Lindqvist 2003, 117 - 119.)

Opinnäytetyömme alettua tärkeä eettinen seikka liittyi toimintamme kohderyhmän kokoamiseen. Alussa teimme Laivurit -ryhmän 4 - 5-vuotiaiden lasten vanhemmille lupa-anomuksen lasten osallistumisesta projektiimme. Pyysimme lupaa lasten tuotosten ja etunimen sekä iän julkaisemiseen lasten tuotoksista koostetussa kirjassa. Pyysimme lupaa myös lasten ja heidän tuotostensa valokuvaamiseen sekä lasten työskentelyn videointiin ja äänitykseen, mutta kahta viimeksi mainittua käytimme ainoastaan oman havainnointimme ja kirjaamisen tukena. Toiminnassa videoimme lasten leikkiä, maalaamista ja piirtämistä sekä lasten omista tuotoksistaan käymiä keskustelua. Vanhempien lisäksi myös lapsille oli tärkeää heti toiminnan aluksi kertoa projektista ymmärrettävästi ja siitä, että heidän toimintaansa aiotaan videoida. Lapsen luvan saaminen tuotosten käyttämiseen kuvakirjassa oli myös olennainen asia.

Eettisestä näkökulmasta toiminnan ja siihen osallistumisen vapaaehtoisuus oli tärkeä asia. Projektissamme meidän oli pohdittava, miten ja milloin ilmaisimme asiasta lapsille, sillä lapset voivat helposti myös kieltäytyä tekemästä mitään, jos he ymmärtävät toiminnan olevan vapaaehtoista. Vapaa leikkiminen on usein paljon houkuttelevampaa lapsen mielestä kuin järjestetty toiminta, joka saatetaan kokea pakolliseksi. Päätimme, että mainitsisimme toiminnan vapaaehtoisuudesta siinä tapauksessa, että joku lapsista itse ilmaisisi haluttomuutensa toimintaan osallistumisesta.

Kuvakirjaan laitettaviin tuotoksiin liittyen eettisesti merkittävä kysymys oli kirjaan tulevien tuotosten valikoiminen: mitkä tuotoksista laitetaan kuvakirjaan ja miten valinta suoritetaan? Meillä ohjaajina oli suuri valta sekä kuvakirjaan että toimintaan liittyvissä valinnoissa. Eetti-

senä ohjenuorana valinnoissamme oli lapsilähtöisyys, joka näkyi käytännössä siinä, että pyrimme tekemään kaikki valintamme antaen lapselle mahdollisimman paljon valtaa vaikuttaa toiminnan kulkuun ja kuvakirjassa esiintyvään materiaaliin. Tähän liittyvät myös käsitteet aikuisten ja lasten välisestä vastavuoroisesta dialogista ja aidosta kohtaamisesta. Omassa toiminnassamme olennaista oli myös asettua fyysisesti lapsen tasolle eli lasta puhuteltaessa mennä lattialle lapsen korkeudelle puhumaan. Tämä on tärkeää lasta kunnioittavan työtteen kannalta ja osoittaa lapselle, että hän on tilanteessa aikuisen kanssa tasaveroinen. Toiminnassamme pyrimme huomioimaan lapsen asiantuntijuuden omassa yhteisössään. Tällöin oli olennaista huomioida lasten ajatukset, kokemukset ja mielipiteet, jotka olivat ensisijaisen arvokasta tietoa. Niistä pystyimme itsekkin oppimaan uutta, joten saimme vahvistusta sille, että ne tulisi nostaa esille myös muiden tietoisuuteen.

Keskustelimme kuvakirjan kokoamisesta päiväkodissa opinnäytetyötämme ohjaajan lastentarhanopettajan kanssa. Tulimme siihen tulokseen, että lasten nimien mainitseminen kirjassa ei ole välttämätöntä. Pohdimme myös sitä, säilyttämekö kuvakirjaan tulevien leikin dokumentointiosuuksiin lasten sanomiset r- ja s-vikoineen, eli täysin sellaisena miten lapset ovat asian ilmaisseet, ja päädyimme siihen, että lapsen äänen selkeäksi näkyväksi tekemiseksi jätämme ne materiaaliin korjaamattomina. Lasten tekemissä saduissa emme säilyttäneet lasten sanomisia sellaisinaan. Luimme kuitenkin lapsille sadut ääneen useaan otteeseen niiden tekemisen aikana, jolloin lapset itse saivat korjata ja lopulta hyväksyä sadun lopullisen version. Tuotokseen liittyen oli tärkeää huomioida niiden mahdollinen henkilökohtaisuus. Näytimme vanhemmille kokoamamme kuvakirjan raakaversiosta. Tällöin vanhemmat saivat ilmaista, mikäli he halusivat jonkin tuotoksen poistettavan kuvakirjasta, jolloin se oli mahdollista rajata raakaversiosta pois.

10 Pohdinta ja johtopäätökset

Opinnäytetyön aiheemme syntyi päähänpistosta, kun mieleemme juolahti, että olisi mielenkiintoista tehdä kirja siitä, miten lapsi kokee päiväkodissa olon. Työskentelymme lähti hurjaan vauhtiin, kun innostuimme aiheesta mennä päiväkotiin selvittämään lasten ajatuksia ja kokemuksia päivähoidosta. Päiväkoti Meripirtissä innostuttiin heti aiheesta, kun soitimme sinne ja esittelimme ideamme. Jo ensimmäisen palaverin jälkeen meille tuli todella luottavainen ja iloinen olo siitä, että saimme innostuneen vastaanoton päiväkodin puolelta ja he olivat valmiita sitoutumaan projektiimme. Olimme toiminnan suunnitteluvaiheessa useaan otteeseen yhteydessä päiväkotiin ja toiminta muotoutui lopulta yhteistyössä heidän kanssaan. Tärkeää oli, että toimintamme tuki päiväkodin käyttämiä satujen ja tarinallisuuden teemoja. Ensimmäisen tuokion alkaessa opinnäytetyötämme ohjaava lastentarhanopettaja tuli mukaan

hetkeksi seuraamaan, jotta lapset saivat turvallisen aikuisen hyväksynnän toiminnalle. Päiväkodissa lapsia oli valmisteltu tulevaan toimintaamme, mikä helpotti projektin alkamista ja siihen lähtemistä. Koko projektimme ajan olemme tunteneet, että meillä on päiväkodin täysi tuki toimintaan. Projektissamme on neljä tärkeää tahoja lapset, päiväkodin työntekijät, lasten vanhemmat ja me ohjaajat. Sosiokulttuurisessa innostamisessa on yleensä useita tahoja, joiden rooli on huomioitava projektin jokaisessa vaiheessa suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin (Kurki 2000, 119).

Olemme kumpikin suuntautuneet opinnoissamme varhaiskasvatukseen ja olemme mitä luultavimmin aloittamassa sosionomin työraamme päivähoitossa. Projektimme antaa hyviä eväitä lastentarhanopettajana toimimiseen ja toisaalta avaa silmiä siihen, kuinka kokonaisvaltaisesti lapsen näkökulman huomioiminen päivähoitoon liittyvissä asioissa on mahdollista. Projektissamme korostuu myös näkökulma siitä, että asioita voi opettaa monella tavalla. Leikin, satujen ja kuvallisen ilmaisun merkitys lapselle päiväkodin arjessa korostui hyvin paljon toiminnassamme. Lasten ensimmäinen kysymys on usein: "Koska me saamme leikkiä?" Leikkiminen on lapselle tärkein ja luonnollisin tapa toimia, se on hyvin oleellista muistaa esimerkiksi päivähoiton toimintaa suunniteltaessa. Mitä kaikkea voikaan lapselle leikin tai satujen avulla opettaa? Ja kuinka paljon helpompaa lapsen on ymmärtää asioita, kun toiminta on järjestetty lapsen omien mielenkiinnonkohteiden ja kehitys- ja ikävaiheeseen sopivan toiminnan kautta? Mielekäs toiminta motivoi lasta ja edistää myös oppimista. Lapsen motivointia ja innostamista toimintaan auttaa, jos toiminnan vaatimukset vastaavat lapsen ikä- ja kehitystasoa ja lasta kannustetaan pienissäkin edistysaskelissa (Viljamaa 2008, 142 - 143).

Vaikka työmme painottuikin soveltavan sadutuksen käyttämiseen lasten kanssa, mielestämme lapsen tulisi päästä yhtä usein sadun kokijaksi kuin tekijäksi. Nyky-yhteiskunnassa median vaikutus kasvaa, televisio, tietokone ja erilaiset pelit vievät suuren osan useiden lasten vapaa-ajasta. Omalta osaltamme halusimme antaa lapsille mahdollisuuden rauhassa lumoutua ja katsella maailmaa satujen siivittämänä, ilman että heitä revitään aikuisten maailmaan liian aikaisin. Helsingin Sanomien Vieraskynä-palstalla luokanopettaja Timo Jantunen tuo esiin satujen maailman tärkeyden lapsen elämässä. Satujen maailma on kokonainen ja se tukee lapsen kokonaisvaltaista, sielutettua ja maagista ajattelua. Viisi - kuusivuotiaan lapsen maailma on hyvin kuvallista: lapsi luo kuulemastaan omaperäisiä mielikuvituskuvia, mitkä täydentävät hänen tietojaan ympäröivästä maailmasta. Lapsen olisi tärkeää nimenomaan saada oppia asioita omassa tahdissaan, oman ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Aikuisen ei pitäisi tulla liian aikaisin, vaan oppimisen tulisi tapahtua lapsen omista lähtökohdista ja tarpeista. (Jantunen 2008.)

Projektissamme saimme hyvin läheltä seurata neljä- ja viisivuotiaiden toimintaa ja havaitimme niissä eroavaisuuksia. Ikävaiheiden käsittely ei jäänyt pelkästään teorian tasolle, vaan

pystyimme toiminnassa huomaamaan, miten vuoden ikäero voi vaikuttaa hyvin paljon. Neljä- ja viisivuotiaiden sadut poikkesivat sisällöltään ja pituudeltaan toisistaan. Neljävuotiaiden sadut olivat paljon lyhyempiä, kuvasivat hahmoja tai yksittäistä toimintaa ja mielikuvitus tuli siinä vaiheessa satuihin, kun aiheesta loppuivat tiedot. Viisivuotiaiden sadut taas olivat pidempiä ja kuvailivat totuudenmukaisemmin päiväkotia, sen arkea ja yleisesti toimintaa päiväkodissa, tosin ei niistäkään mielikuvitusta puuttunut. Sekä neljä- että viisivuotiaille lasten piirtäessä ja muovaillessa huomasi selkeästi, että lapsen piirustuksen aihe ja muoto vaihtelivat monta kertaa ennen kuin lapsi sai työnsä valmiiksi. Lasten työskentelyssä puheella ja leikillä oli myös hyvin olennainen osa. Lapsi ajatteli ääneen piirtäessään ja muovaillessaan ja muovailuhahmot alkoivat myös "elää" ja "puhua" muovailun lomassa. Neljä- ja viisivuotiaille on tyypillistä, etteivät he välttämättä piirtäessään pysy alkuperäisessä aiheessaan, vaan se voi vaihdella useaan otteeseen työskentelyn aikana. Tämän ikäisten kuvalliselle ilmaisulle on myös olennaista elehdintä ja ääneen puhuminen. (Jarasto & Sinervo 2000, 57 - 58; Ovaska-Airasmaa 1992, 43.)

Projektissamme pääsimme käytännössä kokeilemaan sitä, millaista lapsilähtöinen toiminta voi olla. Lapsilähtöisyys on hieno sana, mutta todellisuus voi olla aivan muuta. Koko opinnäyte-työmme rakentumisprosessissa pyrimme toimimaan niin paljon lasten omien toiveiden ja ajatusten pohjalta kuin mahdollista. Projektimme päälähtökohta oli aidosti kuulla ja kohdata lapsia sekä antaa heille mahdollisuus vaikuttaa omassa päiväkotiyhteisössään tasavertaisesti aikuisten rinnalla. Mielestämme tällaisen projektin voisi hyvin toteuttaa päivähoidossa esimerkiksi alkukartoituksena varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen mielipiteiden, ajatusten ja kokemusten huomioiminen olisi siinä vaiheessa hyvin merkittävää, sillä päivähoiton tulisi vastata lapsen tarpeita. Lapsi pitäisi ottaa huomioon päivähoiton yhtenä asiantuntijana. Anu Pekin ja Tuula Tammisen "Lapsen ehdoilla" -raportissa päivähoiton työntekijät pitivät lasten yksilöllisyyden kannalta tärkeänä lapsen kokonaisvaltaisen elämän hahmottamista ja päivähoiton näkemistä osana lapsen elämää. Tilanteissa aikuiset pitivät olennaisena lapsen havainnoimista, tarkkaa paneutumista seuraten lapsen leikkiä, käyttäytymistä, tutkien lapsen piirustuksia, kuunnellen lapsen kertomuksia. Lapsen kertomat sadut ja tarinat koettiin lapsen tarpeiden ja kokemusten ymmärtämisen kannalta oleellisina. (Pekki & Tamminen 2002, 34 - 35.) Toimintamme itsessään oli pintaraapaisu aiheeseen ja siihen osallistuivat ainoastaan yhden päiväkodin neljä - viisivuotiaiden lasten ryhmä. Projektimme voisi kuitenkin toimia lähtölaukauksena valtakunnalliseen tutkimukseen, jossa tällaisten luovien projektien kautta voitaisiin selvittää lasten mielipiteitä ja ajatuksia päivähoidosta eri päiväkodeissa ja suuremmissa lapsiryhmissä.

Toiminnassamme lapsen aidolla kohtaamisella ja kuulemisella oli hyvin suuri sija. Pyrimme aitoon dialogiin lasten kanssa, mikä käytännössä tarkoitti sitä, että pyrimme tilanteessa olemaan läsnä lapsille ja kuuntelemaan, mitä he oikeasti sanovat. Lapsi saattoi puhua paljon,

eikä se aina edes liittynyt aiheeseen, mutta kuuntelimme kuitenkin, mitä lapsella oli sanottavaa. On tärkeää kuunnella lasta ja reagoida lapsen esittämiin kysymyksiin. Jos lapsen kysymykseen ei tiedä vastausta, sen voi myös ilmaista, mutta tärkeintä on, että lapselle annetaan mahdollisuus kysyä, ihmetellä kertoa ja oivaltaa. Aikuisen rohkaistessa lasta kysymään, kyseenalaistamaan ja pyytämään tarkempia perusteluita asioihin, lapsi oppii itsenäiseksi ajattelijaksi (Viljamaa 2008, 155). Monika Riihelän aikuisen ja lapsen välisen dialogin tutkimuksen mukaan lapsen esittämällä kysymyksillä on merkitystä hänelle itselleen, ne kuvastavat hänen henkilökohtaisia toiveitaan. Osoittaessaan kysymykset toiselle lapsi haluaa vaikuttaa toiseen henkilöön. Kysymysten esittäminen ja henkilökohtaisen tiedon käsitteleminen on lapsen luonnollinen tapa oppia. Tämä tulisi huomioida esimerkiksi päivähoitossa, jossa vuorovaikutuksen rakenteita tulisi muuttaa kohti arkikeskustelujen keskustelutapoja: lapsen ääni pääsisi kuuluviin ja lapsen yksilöllisyydelle annettaisiin tilaa. (Riihelä 1996, 185 - 186.)

Lapset ovat hyvin viisaita ja aikuiset usein aliarvioivat lasten kykyä ymmärtää erilaisia asioita. Useasti kuulee sanottavan: "Se on vielä niin pieni, ei se ymmärrä mitään". Lapset ovat useasti aikuista viisaampia ja lapset saattavat hyvin taitavasti ymmärtää asian, jonka käsittämiseen aikuisella voi mennä paljon aikaa. Sanonta: "Totuus tulee lapsen suusta" on hyvin osuva, sillä lapsi saattaa yhdellä lauseella paljastaa asian oikean laidan ja ilmaista sen hyvin vilpittömästi. Omassa toiminnassamme jätimme paljon tilaa lapsen vapaalle toiminnalle ja toisaalta yritimme tilanteessa olla herkkiä lapsen esittämille ideoille toiminnan kulusta. Välillä toimintamme muokkautui sen pohjalta, miten lapsi ehdotti, että tilanteessa voisi toimia. Ingrid Pramling (1994) korostaa aikuisen kiinnostuksen osoittamisen, kysymysten esittämisen ja innostuneisuuden tärkeyttä, mikä saa lapset keskustelemaan ja pohtimaan asioita. Aikuisen on myös tärkeää muistaa, että lapset ymmärtävät keskustelukumppaninsa pyrkimyksistä paljon laajemmin, kuin mitä ääneen on sanottu. (Riihelä 1996, 171.) Lapset tunnistavat hyvin aikuisten todellisia tunnelatauksia. Havainnoidessaan toisia ihmisiä lapsi käyttää kaikkia aistejaan. Hän ei välttämättä ymmärrä kaikkia sanoja, mutta kiinnittää huomiota aikuisen ilmeisiin, eleisiin ja äänen painoon sekä korkeuteen. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2002, 21.)

Toiminta, jossa lapsi saa äänensä kuuluviin ja tuntee, että hänen kertomaansa arvostetaan ja pidetään merkityksellisenä, voi olla lapselle hyvin voimaannuttava kokemus. Annoimme lapsille tilaisuuden päästä kertomaan itselleen ominaisten leikin, sadun ja kuvallisen ilmaisun kautta ajatuksiaan ja kokemuksiaan päivähoitosta. Toiminnassa oli tärkeää, että se oli lapsille mielekästä, koska se myös motivoi lapsia toimimaan. Toisaalta lapset saattoivat toiminnasta löytää myös omia voimavarojaan ja saada uskoa omaan itseensä ja osaamiseensa. Toiminnan kuluessa lapset useaan otteeseen sanoivat "minä osaan" ja "minulla tulee aika hieno" omista tuotoksista puhuessaan. Toiminnan jälkeen lapsista oli huomattavissa, että toiminta oli jollain tasolla ollut heille merkittävää, sillä he muistivat vielä hyvin tarkkaan, mitä olimme toiminnan aikana tehneet. Lapset olivat myös päiväkodissa puhuneet toiminnasta jälkikäteen, mikä

kertoo siitä, että lapset todella ovat saaneet toiminnasta jotakin irti. Voimaannuttavassa tavassa tehdä työtä ohjaaja pyrkii vahvistamaan ohjattavan omaa toimintakykyä. Työtävän perustana on oletamus jokaisen ihmisen mahdollisuuksista etsiä ratkaisu omiin ongelmiinsa. Haasteena ohjauksessa on saada ihmiset löytämään omat voimavaransa. Ihmisellä on oltava valtaa vaikuttaa omaan elämäänsä ja elämänolosuhteisiinsa. Onnismaan, Pasasen ja Spangarin (2000) mukaan ohjaaja tarjoaa ohjattavalle aikaa, huomiota ja kunnioitusta ja tavoitteena on, että ohjattava saa mahdollisuuden tutkia tilannettaan, tulla kuulluksi ja elää voimavaraisemmin sekä voida paremmin. Ohjauksessa ohjattavalla on aktiivinen rooli, ja hän osallistuu ongelmanmäärittelyyn ja -ratkaisumallien etsimiseen. Ohjaajan ja ohjattavan suhde on tasa-vertainen: ohjattava on oman elämänsä asiantuntija ja ohjaaja on ohjausprosessin asiantuntija. (Rahikka 2008, 62 - 63.)

Opinnäytetyömme osana on raakaversio lasten kuvakirjasta, jonka kokosimme toimintamme aikana syntyneistä lasten tuotoksista. Kuvakirja tuo esille lasten ajatuksia ja kokemuksia päivähoitosta. Koimme tärkeäksi antaa lapsille puheenvuoron päivähoitoon liittyen, sillä näemme lapsen päivähoiton ensisijaisena asiakkaana. Oivalsimme, että lapsi itse on paras asiantuntija lasten kuvakirjan tekemisessä, joten kuvakirjan kirjoittajina ja kuvittajina ovat toimineet yksinomaan lapset. Kuvakirjan tekeminen perustuu pitkälti lapsilähtöisyyteen, sillä lapset ovat tuottaneet siihen sisällön, jonka me aikuiset olemme koonneet kansien väliin. Pohdimme sitä, kuinka monella tavalla materiaalista voisi poimia olennaiset seikat ja että kuvakirjan lopputuloksessa tulee hyvinkin paljon näkymään lasten äänen lisäksi myös meidän, opinnäytetyön tekijöiden ääni. Meillä on vastuu materiaalin valinnoista.

Kuvakirjan tulevaisuudesta ei ole vielä tietoa, mutta haluaisimme sen toimivan informatiivisena välineenä päiväkotien lapsille ja työntekijöille. Toivomme kirjan herättävän lasten ja aikuisten välistä keskustelua päivähoitosta sekä mielenkiintoa järjestää muuallakin vastaavanlaisia luovia projekteja. Kirja on hyvää luettavaa myös muille lasten parissa työskenteleville, kodeissa lapsille ja heidän vanhemmilleen. Lasten kielellä kirjoitettu ja lasten itse kuvittama kuvakirja saattaa läheisemmin koskettaa lapsilukijoita ja -kuulijoita. Aikuisille kuvakirja voi antaa mahdollisuuden kurkistaa lapsen maailmaan uudella tavalla. Siinä lapset ovat läsnä aidosti omana itsenään, omalla äänellään.

Opinnäytetyömme prosessi kokonaisuudessaan vei viitisen kuukautta. Keksittyämme idean työllemme, sen eteneminen sujui mutkitta. Aiheen osasimme valita siten, että me molemmat koimme sen mielenkiintoiseksi. Yhteistyömme päiväkodin kanssa oli erinomaista ja koimme saavamme sieltä apua aina sitä tarvitessamme. "Dinosauruserhosen hullut päivät ja muita kertomuksia" tuo mielestämme hyvin esille monenlaisia lasten ajatuksia päivähoitoon, päiväkodin arkeen, toiveisiin ja toteamuksiin liittyen. Selkeitä vastauksia tai tulkintoja lapsen aja-

tuksista päivähoidosta emme kuitenkaan halua antaa. Kokonaisuus lasten taiteellisista töistä ja niiden kautta tuoduista ajatuksista puhutelkoon itsessään lukijaansa.

Lähteet

- Bellander, B. 1978. Lapsen kehitys 4 - 7 vuoden ikäisenä. Helsinki: Lasten keskus.
- Einon, D. 2003. Luova lapsi, kannusta lasta löytämään luontaisia lahjojaan ja löytämään luovuuden monet muodot. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Finlex 60/1991. Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta. Viitattu 13.2.2009. <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>
- Freire, P. 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hakkola, K. & Virsu, M. 2000. Entäs jos... Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Heikkinen, R. 1985. Nyt minä piirrän. Kokemuksia lasten kuvataideopetuksesta. Espoo: Amer-yhtymä Oy Weilin+Göös kirjapaino.
- Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Tampere: Tammerpaino-Paino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. 8. painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.
- Hujala, E. 2001. Yhteistyön haasteena lapsen esiopetuksen suunnittelu. Teoksessa Hujala, E. (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 130 - 135.
- Hytönen, J. 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Vajaakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 113, 117 - 118.
- Jantunen, T. 2008. Lapsuuden taikamaailmaa ei saa särkeä ennen aikojaan. Vieraskynä-artikkeli Helsingin Sanomissa 14.1.2008. Helsinki.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 2000. Elämää Varten. Alle kouluikäisen lapsen maailma. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kahri, M. 2003. Lapsen arki on leikkiä II. Kauhava: Kauhavan kirjapaino.
- Karlsson, L. 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydissä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karlsson, L. 2005. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. 2. korjattu ja täydennetty painos. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kempainen, P. 2003. Lasten tarinoiden maailmat. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.
- Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa Hujala, E. (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 30, 37 - 39.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Lapsiasiavaltuutettu. Tiedote 19/2008. Lasten toiveet vapaa-ajastaan: Monipuolisempia harrastuksia, mutta myös vähemmän suorituspainetta. Viitattu 13.2.2009. <http://www.lapsiasia.fi/Resource.phx/lapsiasia/ajankohtaista/tiedotteet/tied2008/tiedote201108.htm>

Laukka, M. 1996. Kuvakirja on kaveri, silta, matka tai sukellus tuntemattomaan. Teoksessa Jokipaltio, J. (toim.) Sadun voimat. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 69.

Laukka, M. 2001. Sotketut peikon kasvot. Kuvakirjat ja kirjojen kuvat. Teoksessa Korolainen, T. (toim.) Kirjaseikkailu. Lasten ja nuorten kirjallisuuden opas. Hämeenlinna: Karisto Kirjapaino Oy, 64, 67.

Lindqvist, G. 1996. Lekens möjligheter. Lund: Studentlitteratur.

Lindqvist, M. 2003. Ole hyvä. Helsinki: Otava.

Mielonen, R. 2000. Luovuus kasvaa nerouden puussa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Moilanen, T. & Roponen, S. 1994. Kvalitatiivisen aineiston analyysi Atlas/Ti -ohjelman avulla. Menetelmäraportteja ja Käsikirjoja 2. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Niiranen, P. 1989. Lasten kehitystarpeet ja päivähoito. Teoksessa Huttunen, E. & Niiranen, P. Onko lapsen hyvä olla päivähoidossa? Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 39.

Ovaska, M. 2004. Päivähoidon laatukriteerit lasten näkökulmasta sadutuksen keinoin. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Tampere: Tammer-Paino Oy, 166 - 167.

Ovaska-Airasmaa, M. 1992. Kuvallinen taidekasvatus päivähoitotoiminnassa. Teoriataustaa ja käytännön johtopäätöksiä lapsen kuvantekemisestä ja sen ohjaamisesta. Lisensiaatintyö. Taidekasvatuksen osaston julkaisuja/Tutkimus/No. 3. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Pekki, A. & Tamminen, T. 2002. Lapsen ehdoilla. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Rahikka, A. 2008. Verkko-ohjaus ja -neuvonta. Teoksessa Reijonen, M. & Strandén-Mahlamäki, T. (toim.) Oivaltava kohtaaminen. Menetelmiä ihmissuhdetyöhön. Juva: WS Bookwell Oy, 62 - 63, 71.

Riihelä, M. 1996. Mitä teemme lasten kysymyksille? Lasten ja ammattilaisten kohtaamisten merkitysluottuvuuksia lapsi-instituutioissa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rousseau, J. J. 1933. Émile eli kasvatuksesta. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Sinkkonen, J. 2001. Leikin maailmasta keskilapsuutta kohti - lapsen kehitys neljänneltä seitsemännelle ikävuodelle. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy, 30.

Stakes. 2008. Sosiaali- ja terveydenhuollon tilastollinen vuosikirja: Terveyskeskuslääkäri ja päivähoito käytetyimmät palvelut. Viitattu 13.2.2009. <http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2008/081209.htm>

Stenius, T., & Karlsson, L. (toim.) 2005. Yhdessä lasten kanssa - seikkailu osallisuuteen. Projektiraportti Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekeskustoiminnan hankkeesta. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 13.2.2009. http://www.edu.helsinki.fi/lapset/kertovat/Julkaisut/Stenius_Karlsson_Yhdessalastenkanssa.pdf

Uusikylä, K. 2001 Luovuus elää vapaudessa. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy, 14 - 15, 17 - 18.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Viljamaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kuvat

Kuva 1: Opinnäytetyöprosessi.....	11
Kuva 2: Hymiökuvat.....	<u>56</u>

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupa-anomus	71
Liite 2 Pilari-hankkeen kerhotoiminnan suunnittelulomake	77
Liite 3 Pilari-hankkeen kerhotoiminnan arviointilomake	79
Liite 4 Lupa-anomus vanhemmille lasten osallistumisesta projektiimme.....	81
Liite 5 Lupa-anomus lasten kuvakirjan raakaversiön hyväksymisestä	82

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

1. SOPIJAPUOLET JA YHTEYSTIEDOT

1.1 Opinnäytetyön toimeksiantaja (organisaatio) ja yhteystiedot

Laurea - ammattikorkeakoulu, Tikkurilan yksikkö
Ratatie 22
01300 Vantaa
Puh. (09) 8868 7300
f. (09) 8868 7301
vantaa.info@laurea.fi

1.2 Työelämän ohjaaja ja yhteystiedot

Lastentarhanopettaja Riitta Vähä-Savo
Päiväkoti Meripirtti
Merimiehenkatu 43
Puh. (09) 310 44711

1.3 Opinnäytetyön tekijät ja yhteystiedot

Jenna Helminen
Puh. +358 44 330 5034
jenna.helminen@laurea.fi

Minna Tommiska
Puh. + 358 50 309 6063
minna.tommiska@laurea.fi

2. OPINNÄYTETYÖ

2.1 Opinnäytetyön nimi

Päivähoito lapsen näkökulmasta (TYÖNIMI)

2.2 Kuvaus opinnäytetyöstä (tavoite, toteutustapa jne.)

Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme teoreettisena perustana on sosiokulttuurinen innostaminen, jonka kautta päiväkodin yhteisöllisyyttä lisäämällä myös lapsi saa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omalla panoksellaan. Tästä teoriasta kumpuaa myös toimintaamme ohjaava lapsilähtöinen ajattelu. Näiden raamien pohjalta olemme muokanneet toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteiksi seuraavat:

- 3) Lasten mielipiteiden ja ajatusten esille tuominen ja huomioiminen lasten osallisuutta tukevan toiminnan avulla
 - lapset saavat mahdollisuuden vaikuttaa
 - lasten osallistaminen
 - lasten ääni kuuluviin

Ensimmäisenä tavoitteena meillä on lasten ajatusten esille tuominen ja huomioiminen. Opinnäytetyössämme näemme lapsen päiväkotiryhmänsä jäsenenä ja annamme hänelle mahdollisuuden vaikuttaa yhteisön toimintaan. Innostamisen ytimessä on ihmisen oma osallistuvuus. Aktiivinen osallistuminen lisää lapsen mielenkiintoa toimintaa kohtaan, mikä tekee toiminnasta mielekästä ja lapselle merkityksellistä. Käytämme työmenetelminä sadutusta, kuvallista ilmaisua ja leikkiä, jotka ovat lapselle ominaisia tapoja ilmaista itseään. Lapsi tuntee, että häntä kuunnellaan ja hänen ajatuksiaan arvostetaan, ennen kaikkea lapsi saa mahdollisuuden vaikuttaa hänen oman ikä- ja kehitystasoaan vastaavan toiminnan kautta.

Opinnäytetyön toinen tavoitteemme liittyy toimintamme tuotoksista koottavaan julkaisuun. Julkaistavan kirjan avulla lasten omat ajatukset, kokemukset, mielipiteet ja tunteet tulevat päiväkotien työntekijöiden sekä lasten vanhempien tietoisuuteen.

- 4) Lasten maailman näkyväksi tuominen tuotoksista muodostuvan julkaisun kautta
 - päivähoiton henkilökunnalle, alan opiskelijoille, vanhemmille ja muille lasten parissa työskenteleville
 - päivähoitotoiminnan kehittäminen

Lapsen äänen kautta kuvastuu lapsen maailma, jonka näkyväksi tuominen lasten tuotoksista muodostuvan julkaisun kautta on opinnäyteyömme toinen tavoite. Lapsen maailman tutuksi tuleminen voi auttaa päivähoidon henkilökuntaa, alan opiskelijoita, vanhempia ja muita lasten parissa työskenteleviä näkemään lapsissa uusia voimavaroja. Tällä on myös päivähoiton toiminnan kehittämisen kannalta merkitystä, sillä lasten ajatuksista voi saada vihjeitä lapsilähtöisemmän päivähoitotoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Lasten maailmaan tutustumisen kautta lasten ja aikuisten välinen aito kohtaaminen vahvistuu.

Omat oppimistavoitteet:

Opiskelemme luovien toimintojen suuntautumisvaihtoehdossa, jossa olemme oppineet hyödyntämään musiikin, liikunnan ja tanssin, draaman sekä kuvallisen ilmaisun menetelmiä sosiaalialan työhön. Ensimmäinen oppimistavoitteemme liittyy *itsellemme vieraampiin luoviin toimintoihin, sadutukseen, leikkiin ja kuvalliseen ilmaisuun, tutustumiseen, käyttämiseen ja osaamisemme syventämiseen.*

Olemme kumpikin suuntautuneet opinnoissamme vahvasti varhaiskasvatukseen ja tuleva työpaikkammekin tuntuu liittyvän varhaiskasvatukseen. Toisena oppimistavoitteena meillä on *syventää tietämystämme varhaiskasvatuksesta ja päivähoitotyöstä* sekä teorian että käytännön osalta.

2.3 Aikataulu

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen 8.10.2008. Teemme arkisin opinnäytetyötämme klo 8.30 - 15.30. Opinnäytetyösuunnitelmamme on määrä valmistua torstaihin 13.11.2008 mennessä. Arvioitu valmistumisaikamme on maaliskuun lopussa, mikä tarkoittaa sitä, että arvioiva seminaari on kuusi viikkoa ennen valmistumista, jolloin myös lopullisen työn pitäisi olla valmiina helmikuun puoleenväliin mennessä.

Opinnäytetyömme toiminta ajoittuu viikoille 47 - 49. Tarkoituksenamme on pitää yhteensä kahdeksan toimintakertaa, joiden pituus on tunnista puoleentoista tuntiin päiväkodin aikataulujen mukaan pääsääntöisesti klo 10 - 11 tai vaihtoehtoisesti klo 11.30 asti. Toimintapäivät, joiden aikana keräämme opinnäytetyömme materiaalin, ovat maanantai 17.11.08, keskiviikko 19.11.08, torstai 20.11.08, perjantai 21.11.08, maanantai 24.11.08, keskiviikko 26.11.08, perjantai 28.11.08 ja maanantai 1.12.08.

2.4 Miten tuloksia tullaan hyödyntämään

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme haluamme kirjoittamatonta faktatietoa ja tietoa tutkittavien uskomuksista, ihanteista, toiveista, käsityksistä ja ideoista. Haluamme ymmärtää, mitkä tekijät vaikuttavat lasten toiminnan taustalla. (Vilka & Airaksinen 2003: 63.) Tarkoituksenamme on sadutuksen, kuvallisen ilmaisun ja leikin kautta tuoda lapsen "ääni" esille. Suunnitelmanamme on tehdä lasten kanssa toteutettujen toimintakertojen tuotoksista virallinen julkaisu, kirja, josta näkyy lasten ajatusmaailmaa. Kirjan tarkoituksena olisi herättää keskustelua lapsilähtöisyydestä eri päiväkodeissa ja saada aikuinen huomaamaan, että lapsilla on myös mielipiteitä ja ideoita, mikä tulisi ottaa huomioon sekä päivähoidossa että kotona. Innostamisen kautta yhteisöllisyyttä lisäämällä myös lapsi saa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omalla panoksellaan.

Alustava opinnäytetyösuunnitelma liitteenä 1.

3.VASTIKE

- Opiskelija tekee opinnäytetyön virkatyönä tai osana työtehtäviään
- Toimeksiantaja maksaa opiskelijalle
- Toimeksiantaja osallistuu postitus-, monistus- ym. kuluihin. Miten?
Saamme käyttää päiväkodin materiaaleja ja välineitä toiminnassamme.

4. TYÖELÄMÄN OHJAAJAN VASTUUT

- 4.1 Toimeksiantaja (esim. tausta-aineistojen, tilojen ja materiaalien käyttö, avustaminen haastateltavien hankinnassa jne.)

Toiminnan toteuttaminen tapahtuu päiväkotiki Meripirtin tiloissa. Käytössämme on kaksi eri työskentelytilaa. Saamme päiväkodista suurimman osan työskentelyssä käytettävistä materiaaleista. Työskentelymme kohderyhmä on päiväkotiki Meripirtin Laivurit -ryhmän 4 - 5 - vuotiaat lapset, joiden vanhemmilta toiminnastamme vastuussa oleva lastentarhanopettaja on kerännyt luvat lasten toimintaan osallistumisesta.

- 4.2 Miten työelämän ohjaaja osallistuu opinnäytetyön ohjaamiseen, missä vaiheessa, miten (suullisesti, kirjallisesti)

Ryhmän lastentarhanopettaja on mukana ensimmäisen toimintakertomme alussa, kun hän esittelee meidät lapsille. Olemme sopineet, että lastentarhanopettaja tulee viidentenä toimintapäivänä havainnoimaan toimintaamme, jotta hän voi antaa meille

palautetta työskentelystä suullisesti. Julkaisun koontivaiheessa lastentarhanopettaja sekä mahdollisesti muut Laivurit -ryhmän työntekijät ovat mukana julkaisuun tulevien materiaalien valitsemisprosessissa.

4.3 Miten työelämän ohjaaja arvioi opinnäytetyön hyödyllisyyttä

Miten opinnäytetyötä voisi käyttää toiminnan suunnittelussa apuna, opinnäytetyö voi antaa ideoita arkityöhön.

5. OPISKELIJAN VASTUUT

5.1 Opiskelija sitoutuu toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti.

5.2 Opiskelija sitoutuu pitämään luottamuksellisina sellaiset saamansa tiedot, asiakirjat ja

aineistot, jotka on määritelty salassapidettäviksi tai jotka pitää niiden luonteen ja niihin

liittyvän ilmeisen salassapitointressin vuoksi ymmärtää luottamuksellisiksi.

5.3 Opiskelijan muut vastuut: Opiskelija vastaa lapsen osallisuudesta ja turvallisuudesta olemisesta toiminnan aikana.

6. OIKEUDET TULOS- JA TAUSTA-AINEISTOON

6.1 Kenellä on omistusoikeus syntyvään tulosaineistoon(raportit, materiaalit)

Opinnäytetyön tekijöillä on omistusoikeus syntyvään tulosaineistoon ja opinnäytetyö julkaistaan Laurea -ammattikorkeakoulun nettisivuilla. Opinnäytetyön tekijöillä on tekijänoikeus syntyvään aineistoon. Päiväkoti Meripirtillä on oikeus lukea ja kommentoida opinnäytetyötä ennen sen valmistumista.

7. SOPIMUKSEN VOIMASSAOLO

Tämä sopimus on voimassa määräaikaisena ja päättyy ilman erillistä irtisanomista, kun toimeksianto on sovitusti tehty.

Tätä sopimusta on tehty kaksi samanlaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Paikka ja päiväys

Jenna Helminen

Minna Tommiska

Riitta Vähä-Savo, työelämän ohjaaja

KERHOTOIMINNAN SUUNNITTELU *Pilaris-* *sa Iv. 2007-2008*

<p>pvm:</p> <p>Konkreetit, mitattavat tavoitteet (yksittäiselle kerhokerralle)</p> <p>Mitkä ovat tämän kerhokerran tavoitteet suhteessa päätavoitteen?</p>	<p>ohjaaja:</p>
<p>Toiminnan sisältö /pedagoginen toteutus:</p> <p>Mitä tehdään? Miksi näin tehdään? (suunnitelma suhteessa kattoteemaan = tarinallisuus)</p>	

Muuta huomioitavaa (esim. tarvittavat tilat, materiaalit ym.)	
Opiskelijaryhmän toimintaan liittyvät (ta-voiteltavat) asiat	
Omaan oppimiseen ja ammattitaidon kehittymiseen liittyvät tavoitteet	

KERHOTOIMINNAN ARVIOINTI PILARI-HANKKEESSA

Arvioitsijat: _____
Pvm: _____

Arvioinnin kohde	Kirjoita <i>sanallinen ja numeerinen</i> pienryhmän antama arviointi alla oleviin kohtiin (5=erittäin tyytyväinen 4=tyytyväinen 3=melko tyytyväinen 2=tyytymätön 1=fiasko)
Tavoitteiden toteutuminen Toteutuivatko asetetut tavoitteet?	
Sisältö ja toteutus Olivatko sisältö ja toteutus keskenään sopivia? Lasten ja nuorten osallistuminen? Pienryhmän toiminta?	

<p>Pienryhmässä tapahtuva oppiminen ja ammattitaidon kehittyminen</p> <p>Mitä opitte?</p>	
<p>Ryhmän toimivuus</p> <p>Miten ryhmä toimi?</p> <p>Miten ryhmä kehittyi?</p>	
<p>Kertokaa, mitkä asiat olisivat aikaansaaneet vielä paremman lopputuloksen / mihin asioihin pitää kiinnittää huomiota seuraavilla kerroilla?</p>	

Heippa vanhemmat!

Olemme Tikkurilan Laurean neljännen vuoden sosionomiopiskelijoita. Opiskelemme luovien toimintojen suuntautumisvaihtoehdossa, jossa olemme oppineet hyödyntämään musiikin, liikunnan ja tanssin, draaman sekä kuvallisen ilmaisun menetelmiä sosiaalialan työhön.

Olemme tekemässä opinnäytetyötä Laivurien -ryhmän 4-5-vuotiaille. Projektimme aiheena on lapsilähtöisesti toteutettu luova projekti, jonka teemana on "Päivähoito lapsen näkökulmasta". Toteutamme opinnäytetyön toiminnan ma 17.11.- ma 1.12.2008 (viikoilla 47 - 49) välisenä aikana.

Tarkoituksenamme on sadutuksen, kuvallisen ilmaisun ja leikin kautta tuoda lapsen "ääni" esille. Suunnitelmanamme on tehdä lasten kanssa toteutettujen toimintakertojen tuotoksista virallinen julkaisu, kirja, josta näkyy lasten ajatusmaailmaa. Kirjan tarkoituksena olisi herättää keskustelua lapsilähtöisyydestä eri päiväkodeissa ja saada aikuinen huomaamaan, että lapsilla on myös mahtavia mielipiteitä ja ideoita, mikä tulisi ottaa huomioon sekä päivähoitossa että kotona. Innostamisen kautta yhteisöllisyyttä lisäämällä myös lapsi saa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omalla panoksellaan.

Koottuamme lasten tuokset samojen kansien väliin, saatte vielä mahdollisuuden tarkastella painoa vailla olevan julkaisun päiväkodilla läpi, jotta kirja ei varmasti sisällä materiaalia, jota ette halua julkaistavan.

Nyt pyytäisimme teitä ja lastanne miettimään oletteko valmiita sitoutumaan projektiimme liittyviin lupa-asioihin. Alla on lueteltu julkaisun kannalta olennaisia toimintaamme liittyviä asioita, joihin pyydämme teidän lupaa. Laittakaa rastit alla oleviin kohtiin, missä määrin lapsenne saa osallistua projektiimme. Palautattehan lapun perjantaina 14.11.2008 mennessä!

Projektia innolla odottaen,

Jenna Helminen ja Minna Tommiska

Lapseni _____ saa osallistua projektiin __ (kyllä) __ (ei)

Lapseni satuja, tarinoita ja kuvallisia töitä saa käyttää julkaistavassa materiaalissa __ (kyllä) __ (ei)

Lapseni etunimen ja samassa yhteydessä jän saa mainita julkaisussa __ (kyllä) __ (ei)

Lastani saa valokuvata toiminnan aikana ja valokuvia saa käyttää julkaisussa __ (kyllä) __ (ei)

Suostun, että toimintaa voidaan videoida tai äänittää välineenä lasten satujen tarkan kirjaamisen avuksi, mutta tallennettua materiaalia ei tulla julkaisemaan (ainoastaan opinnäytetyön tekijöiden käyttöön) __ (kyllä) __ (ei)

Aika ja paikka

Vanhemman allekirjoitus

Hei Laivurien 4-5-vuotiaiden vanhemmat!

Kiitos, kun annoitte lapsenne osallistua opinnäytetyömme toimintaosuuteen!

Lasten tuotoksista on syntynyt alustava versio lasten kuvakirjasta: "Dinosauruserhosen hullut päivät ja muita kertomuksia". Kirjan kokonaisuuden, kuvien ja tekstien sommittelu vaatii vielä hiontaa, mutta pääpiirteissään kirja koostuisi alustavassa versiossa näkyvistä kuvista ja teksteistä. Meillä on tiedossa muutama kiinnostunut kustantaja, joille lähetämme näitä näytteitä, mikäli ensin saamme suostumuksenne niiden käyttöön.

Päätimme, että lasten nimiä ei kirjassa tai opinnäytetyössämme ole tarpeellista mainita. Sen sijaan haluaisimme mainita päiväkodin ja päiväkotiryhmän nimen ja maininnan osallistuneiden lasten iästä.

Päiväkodilla on alustava versio kuvakirjasta selailuanne varten. Versio on valitettavasti mustavalkoinen, mutta lopullinen versio tulee olemaan värillinen. Toivomme että käytte sen yhdessä lapsenne kanssa läpi ja keskustellette sen julkaisemisesta.

Lisäksi haluaisimme teiltä luvan lapsenne tuotosten ja valokuvien käyttämiseen opinnäytetyömme kirjallisessa raportissa.

Palautattehan lupalapun viimeistään perjantaina 20.2.2009!

Ystävällisin terveisin,

Jenna Helminen jenna.helminen@laurea.fi ja

Minna Tommiska minna.tommiska@laurea.fi

Olkaa hyvät ja rastittakaa vastauksenne:

Lapseni saa esiintyä kirjan valokuvissa. KYLLÄ__ EI__

Lapseni itse tekemät kuvat saavat näkyä kirjan kuvissa nimettöminä. KYLLÄ__ EI__

Lapseni itse tekemät sadut ja leikin dokumentoinnista syntyneet tarinat saa julkaista kirjassa nimettöminä. KYLLÄ__ EI__

Jos kirja julkaistaan, suostun siihen, että näkemässäni kuvakirjan alustavassa versiossa oleva sisältö tulee kustantajalle lähetettävään versioon ja myös mahdolliseen julkaistavaan teokseen. KYLLÄ__ EI__

Olen katsellut alustavan version lasten kuvakirjasta: sekä keskustellut siitä lapseni kanssa. Lapseni _____ suostuu, että kuvakirjan alustavassa versiossa oleva sisältö tulee kustantajalle lähetettävään versioon ja myös mahdolliseen julkaistavaan teokseen. KYLLÄ__ EI__

Minä ja lapseni annamme luvan valokuvien sekä toiminnan aikana syntyneen materiaalin käyttämiseen opinnäytetyön kirjallisessa raportissa. KYLLÄ__ EI__

Muuta (esim. toiveita lasten kuvakirjal-
le): _____

Lapsen palaute kuvakirjan alustavasta versios-
ta: _____

Vanhemman palaute kuvakirjan alustavasta versios-
ta: _____

Aika ja paikka

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Dinosauruserhosen hullut päivät

ja muita kertomuksia päiväkodista

Sisällys

Esipuhe.....	3
Dinosauruserhosen hullut päivät.....	4
Kato Päiväkoti.....	5
Dinosauruserhonen.....	10
Tää tuli tänne päiväkotiin, tää haistoi tätä päiväkotia.....	11
Dinosauruserhonen.....	15
Ne leikkivät, laulavat...Päiväkodissa maalataan.....	16
Dinosauruserhonen.....	19
Joo, joo me ollaan aikuisia me hoidetaan nää lapset täältä.....	20
Dinosauruserhonen.....	26
Jooko, et näil oli aina vapaapäivä.....	27
Dinosauruserhonen.....	31
Hei leikitään!.....	32
Dinosauruserhonen.....	34
Nyt on lepoaika, nyt on lepoaika.....	35
Dinosauruserhonen.....	39
Päiväkoti on tuletta!.....	40
Dinosauruserhonen.....	43
Tellatia muttia öllejä.....	44
Dinosauruserhonen.....	46
Hei syömään!.....	47
Dinosauruserhonen.....	52
Lempipaikkani päiväkodissa.....	53

Esipuhe

Tänä vuonna vietetään lapsen oikeuksien 20-vuotisjuhlavuotta, jonka teemana on lapsen oikeus osallistua vaikuttaa ja tulla kuulluksi (Lapsiasiavaltuutettu 2008). Suomessa tällä hetkellä noin puolet alle kouluikäisistä lapsista on kunnallisessa päivähoitossa (Stakes 2008). Näemme, että päivähoiton ensisijaiselle asiakkaalle, lapselle, on tärkeää antaa mahdollisuus omaan puheenvuoroon. Kirjan tarkoituksena on tuoda lasten ääni esille juuri sellaisena kuin lapset asiat ilmaisevat. Uskomme, että tällaiselle kirjalle on kysyntää, sillä vastaavanlaisia teoksia ei ole liiemmin tehty. Tässä kirjassa lapset toimivat itse kirjailijoina sekä kuvittajina. Oivalsimme, että lasten kuvakirjan paras asiantuntija on lapsi itse, varsinkin kun aihepiiri käsittelee päivähoitoa. Lasten kielellä kirjoitettu ja visualisoitu kirja voi koskettaa lapsilukijoita/-kuulijoita uudella tavalla, mutta antaa myös aikuiselle mahdollisuuden kurkistaa lapsen maailmaan.

Tämä lasten kuvakirja on kooste Päiväkoti Meripirtin Laivurit -ryhmän neljä - viisivuotiaiden lasten ajatuksista päiväkodin arjesta. Olemme siis koonneet kirjan lasten tuotoksista, jotka syntyivät järjestämillämme toimintakerroilla. Niissä lapset pääsivät keksimään omia satuja, piirtämään, maalaamaan, muovailemaan ja leikkimään päiväkotiaiheiden pohjalta. Kirjan valokuvat ovat otoksia aidoista tilanteista toiminnan aikana. Osa kirjan kertomuksista on lasten omia satuja ja osa koottuja otteita dokumentoidusta leikistä.

Kirjan pääkertomus, lasten tekemä yhteissatu, "Dinosauruserhosen hullut päivät" kulkee pieninä pätkinä muiden kertomusten lomassa kannesta kanteen. Voit havaita kertomuksissa erilaisia päivähoiton arkeen liittyviä aihepiirejä. Tämä kirja on suunnattu etenkin päiväkotikäisille lapsille, mutta kirjan sisältö on myös aikuiselle erittäin hyödyllistä luettavaa. Dinosauruserhosen hullut päivät alkakoon!

Kirjan kokoajat

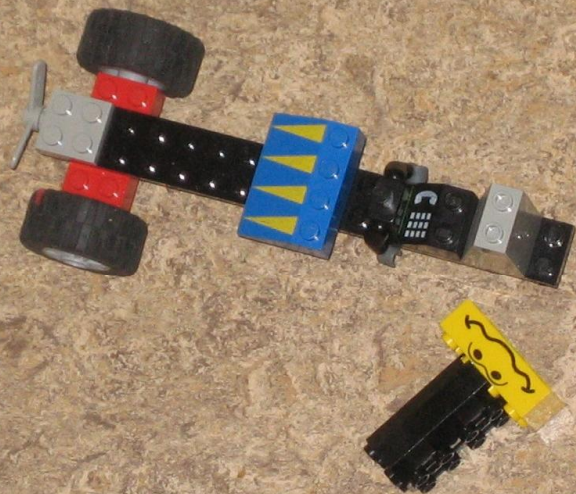
Sillä on paha päivä. Se käveli päiväkotiin.

Kato päiväkoti!

Aurinko paistaa ja kuu ei paista.
Tiiätkö mitä kellaritta on? Kummituktia.

Kukaan rosvo ei saa tulla sisälle.
Joo ja titte te päiväkoti aina
huolletaan tällä nottulilla.
Ja tol, tol toitel autolla.

Missä on veski? Ai niin, pitää ottaa vessapapelia. Tuoltahan sitä löytyy. Tuolla on meidän vessanpönttö. Tässä on nukkumahuone ja tässä on piano ja tässä on pöytä ja täällä on keskusteluhuone ja täällä on leikkihuone ja tässä on luokapöytä.

Täällä on kaappeja, jossa on ruokaa, ruokakärryt. Siellä on myös hyppyaukko, josta tullaan sisään ja siellä on myös vessan vessakomero ja roskis, pääroskis, mis on pää ja vielä siellä on aukko, jos tällanen salareitti, niinku tällasia salareittejä. Joo, meidän päiväkodit on yhdistetty ja tästä aina surffataan päiväkoteihin. Ei vaan skeitataan.

Sitten täällä on sellanen salareitti jota hypitään näin ja tääl on ja kun tääl on se kellari, nii sitten, ku tänne ku aina astuu, ni sitte hyppää kokonaan tonne avaruuteen ostoskärryihin. Siel on myös sellanen toi...näyte...kun ottaa kaukosäätimen mukaa, ni tekee näin, voidaan vaihtaa...shiii!

Dinosaurisperhosella on hyvä päivä.

Tää tuli tänne päiväkodiin, tää haistoi tätä päiväkotia.

Tää Mato haistoi sun autoa.

Tää miet kiipeit tähän nottuliin?

Tää on työmietkoila.

-Topiiko että te Etana oit tän Piikkipallon yttävä?

-Joo.

Koiratyömies! Kattokaa koiratyömies!
-Hauhau! Nää on koiria ...täntäntän...
Jooko, et nää meni tänne?
Ei nyt saa mennä päiväkotiin.

Topiiko, että tää huoltaa tätä taloa, topiiko että tää huoltaa
tätä päiväkotia joka päivä tää nottuli?
-Hau,hau,hau,hau...
Jooko et tää koila olit niitten koila?

Kuka haluaisit olla päiväkodissa?

- Mä haluaisin olla lumiukko.
- Mä olen lapsi.
- Mä haluan olla ihan minä.
- Mä haluaisin olla sen päiväkodin kokki.
- Mä haluan olla toinen kokki.
- Me ollaan kokkeja.
- Ei voi olla neljää kokkia, mä, sä, sä ja sä.
- Tarjoilija.
- Mä haluan olla 7-vuotias lapsi...Tiiäksä mitä? 7-vuotias lapsi on vielä eskarissa vähän aikaa.
- Kokki.
- Viis kokkia.
- Joo, minä haluan olla seittemän vuotias lumiukko.

Dinosauruserhonen osaa laskee, pelata jääkiekko ja fudista ja hiihtoa ja osaa pelata, osaa laskea pulkalla, se on vika.

Ne leikkivät, laulavat... Päiväkodissa maalataan.

Täältä tulee tämmönen auto tinne. Topiiko, että tinne tulee joku lapti autolla?

- Hei otatko jo ketärenkaat päälle?
- Talvilenkaat.

Mitä hahmot ovat tehneet päiväkodissa?

- Leikkiny.
- Ja munki on leikkiny.
- Mutta mun hahmo ei oo tehny mitään, te vaan koljailee taloa.
- Eikä munkaa. Seki on vaa koljaillu taloa.
- Joo ja ne on toittanu ehkä pianoa!
- Ei oo toittanu.

Eräänä päivänä päiväkodissa...

Eräänä päivänä hän meni päiväkotiin hyvällä mielellä. Laittoi vaatteet päälle, meni luistelemaan tarhakavereiden kanssa. Sitten he laskivat pulkalla ja hänelle hankittiin kukkaruukkujalat ja meni niillä pulkkaan. Menivät sisälle ja loppu.

Oli yksi tyttö, jonka nimi oli Wilhelmiina (nimi muutettu) ja sillä oli paljon ystäviä ja hänellä oli taikavoimia ja hän ei tahtonut näyttää niitä kenellekään. Sitten eräänä päivänä hän istui tuolilla juomassa kaakaota ja katsoi kelloa. Hänellä oli kiire päiväkotiin. Sitten hän meni sanomaan äidille, että mennään jo päiväkotiin. Sitten äiti sano: "Selvä." Loppu.

Vihainen tyttö käytti vahingossa voimiaan ja iski vihreän sängyn keltaiseksi. Sitten tuli ruoka-aika ja tuli, sitten hän muutti oman ruuansa lempiruuuksi. Sitten tuhmat tytöt ja tuhmat pojat kiusasi sitä ja sano sille että: " Ei saa muuttaa ruokaa lempiruuuksi." Loppu.

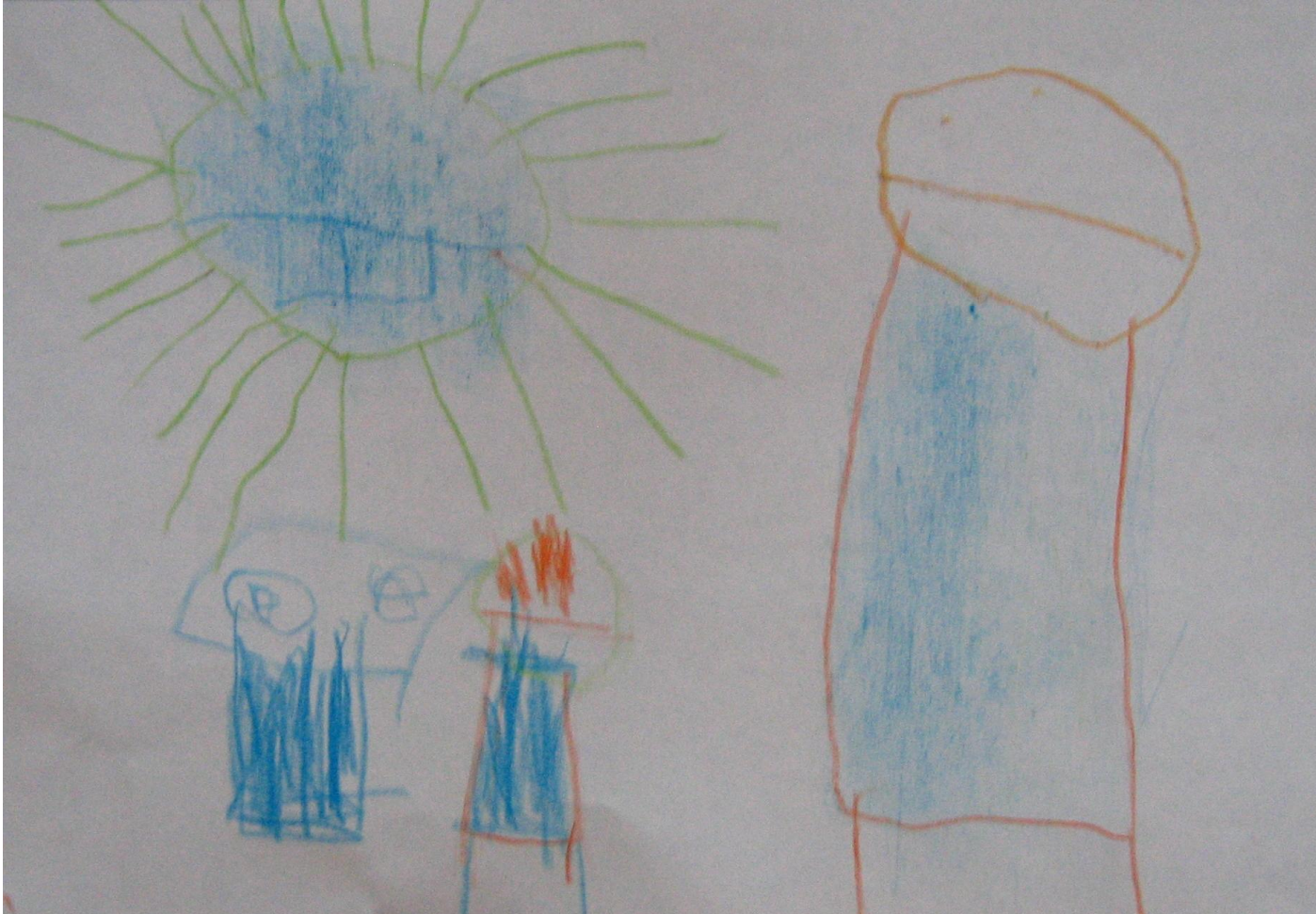
Emmätiedä. Jättikorpioni, ei muuta.

Tämä on piikkipallo ja sitten tämä on ilkeä. Sitten tämä haluaa syödä jotain. Emmä kerro sitten enempää.

Kilpi on etanalla, pää ja häntä ja vartalo. Mä en enää halua sanoa. Sit ei enempää.

Tääl on tän silmät täällä. Tääl on tän suu täällä. Ja tääl on sen häntä.

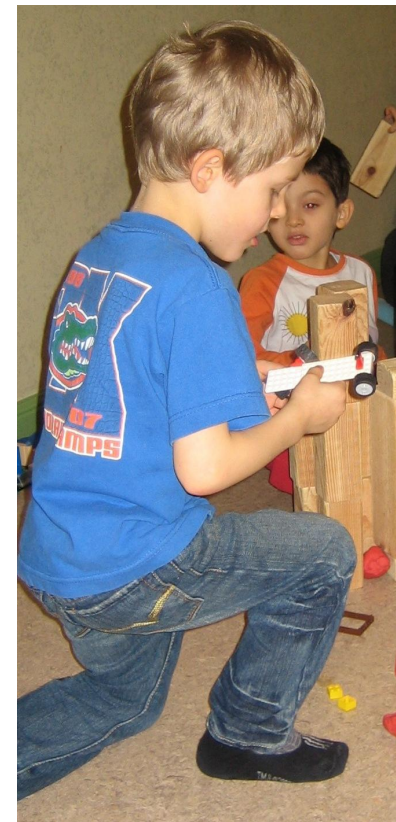

Dinosauruserhonen ei osannut yhtään uida eikä taistella karatea.

Joo, joo me ollaan aikuisia, me hoidetaan nää
lapset täältä.

Hei, jooko se nosturi, ei vaan tää haluu kattoo, onks jotain paha tapahtunu.
Joo, Topiiko, että nämä, nämä, nämä autot huolehtii joka päivä tätä päiväkotia?
Ja sit sinne nähtii, onks jotain kamalaa sattunu, jooko?

Joo. Hei pian..tuoli o, tuoli on, topiiko että joku oli kääntäny tän tuolin väälinpäin joku loitto?
Jooko, et tuoli meni väärinpäi, jooko et tuoli meni nytte väärinpäin...hei kuka laitto tuolin väärinpäin?

- AAA! Se ajo tota päiväkotii päin.
 - Olen mennyt tätä päiväkotia päin. Minä haluan olla päiväkodin... Olen huoltoauto.
 - Sä et voi rikkoa päiväkotia.
 - Minä olen huoltoauto...minä..
- Topiiko että nää menee koljaamaan päiväkotia?

Topiiko että, et... ja avati oven tää nottuli avati niille ihmitille oven?
Kato joku avaa tän oven, joku avaa oven, ni kato mitä tapahtuu? Hihihhi sen päähän lentää pommeja.
Ai pommeja?

- Päivää, hei moi lapset mä laitan musiikkia.
- Teijän pitää vahtia meitä!
- Nii-i
- Laitetaan meille päiväkotisurffit.
- Ei! hei teijän aikuisten pitää vahtia meitä.
- Ei saa!!
- Ei nii!
- Hei, mee istuu nyt.

- Eksä edes tottele kotona oikeesti isiä ja äitiäkään?
- Tottelen.
- No miks sä et sitte tottele päiväkodissa aikuisia?
- Mä en enään kestä tätä!
- Mä tottelen sua koko ajan.

Dinosaurusperhonen kävi isän kanssa kauppaan ja sitten se osasi piirtää isän ja äidin ja sen sisikon ja Dinosaurusperhosen. Remremmor.

Jooko et näillä oli aina vapaapäivä.

Hei topiiko että tää voi olla niitten itä ja tillä...

No onko toi isä? Onko tää isä?

Tää on isä. Jookos et tää Etana on isä?

Tää on isä.

Ei ku tää on itä tielä.

Ei tää on isä!

Tää voi olla ukki, tämä.

- Joo, eiku mä voin olla ukki.

Ei ku mun on ukki. Ja tun voi olla äiti.

Sun voi olla vaari, jooko? Sun voi olla vaari.

Ei ku tää on ukki ja tää voi olla äiti.

Ei pojat voi olla äitejä! Ei voi olla. Tää on poika.

Tää tyttö voi olla..
Ei. Tää, tää on aikuinen.
Tää on lapsi joka onki sillä.
Tääl voi olla kakt latta.
Tää voi olla, mikäs tää voi olla? Voi olla toinen ukki.
Sekin ois poika.
Joo, nää molemmat voi olla poikia.

- Mennäänkö päiväkotiin?

- Joo

Jooko nyt..Jooko et nää ei tietäis et tänää oli viikonloppu?

Joo, mut näil ei ollu vapaapäivää.

Jooko et näillä oli aina vapaapäivä?

Joo mennään sisälle vain, tule...sisään.

Dinosauruserhonen myös osasi lukea ja kirjoittaa ja rakentaa oman majan.

Hei leikitään!

- Mä oon lapsi ja meen tänne leikkimään, kivaal!
- Leluja, missä ne lelut on?
- Me ollaan laivan ohjaajia...Uusi-Seelanti, mekin mennään Uusi- Seelantiin.

Nyt saadaan leikkiä.

-Leikitään.

-Ja nyt leikkimään!

-Hii, minä menen alukseen.

-Leikitään Mariota!

-Leikitään sekaleikkiä!

-Kaikki siivoo omat leikit. Siivotkaa omat leikit...teijän pitää siivota omat leikit.

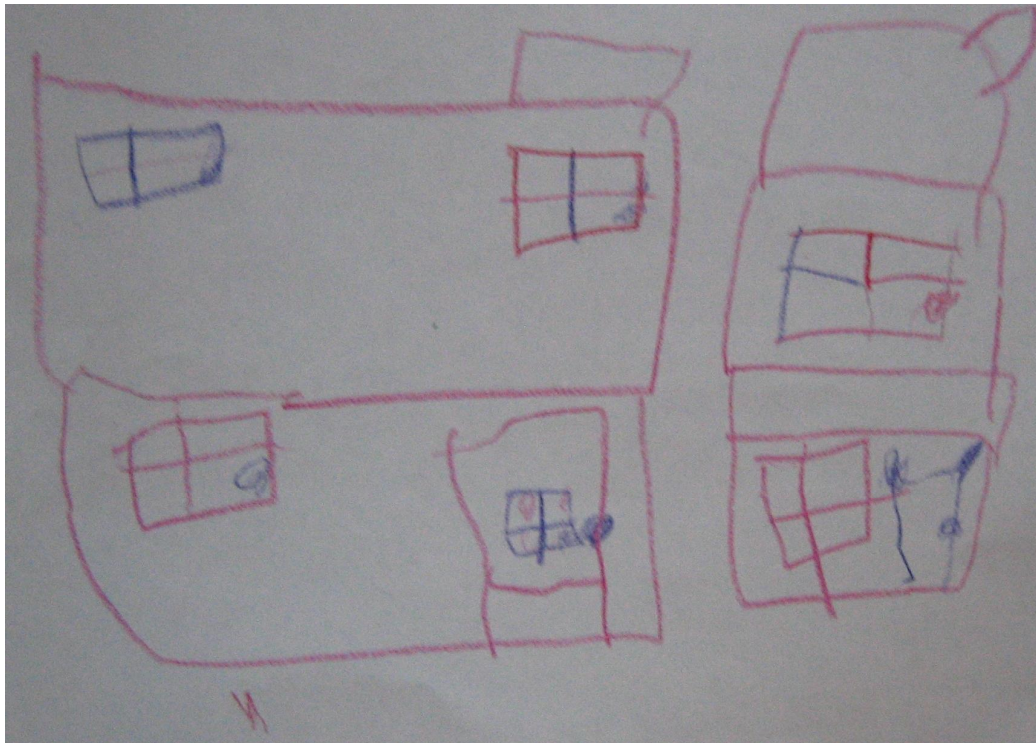
Ja se ei osannut kiivetä yläsänkyyn ja sitten se halusi pelata jalkapalloa.

Nyt on lepoaika, nyt on lepoaika.

- Nyt mennään nukkumaan!
- Nukkumaan! kaikki nukkumaan! Pojat!
- Ihan oikeesti, teijän pitää totella meitä!!!

- Noi ei oikeesti kuuntele meitä yhtään, vaikka me ollaan opeja!
- Ei mutta ku nyt pitää mennä nukkumaan.
- Mä olen nukkumassa.
- Mä olen sängyssä.

- Se ei ole sänky nää on sänkyjä.
- Mä tuun tähän...Hyvää yötä.
- Hyvää yötä Ykkös-Mario!
- Ei patjojen päällä nukuta.
- Oikeesti menkää nukkumaan! ota automatto.
- Oikeesti jos te haluutte patjat, ni me laitetaan ne teille.
- Nii, jos te haluutte nukkua niillä patjoilla, ni me laitetaan ne kunnolla ja sitte kyllä tottelette! Täs on sänky siinä.
- Mut älä mene toisten sänkyjen päälle, miks sä oot toisten sänkyjen päällä?
- Täs on kaks sänkyä.
- EI!
- Hiljaa!
- Ei tarviikaan olla nukkumaan, mutta pitää vaan maata tällee siin.

Unelmien päiväkot

En muistanut mitään siitä. Minä haluan, että siinä on apina. Lamppu, joka kävelee. Silmä, joka hyppää jokeen. Lintu lentää puuhun. Mä haluan olla gorilla. Oli kivaa. Ei muuta. Oli tyhmää. Ei muuta. Ty-tyyt! Siel kivaa päiväkodissa. Haluan, että siellä on tikku ja hunajaa. Mä haluan, että siellä on hunaja, joka kävelee suuhun. Löllöllöö. Korva kulkee. Lällällää.

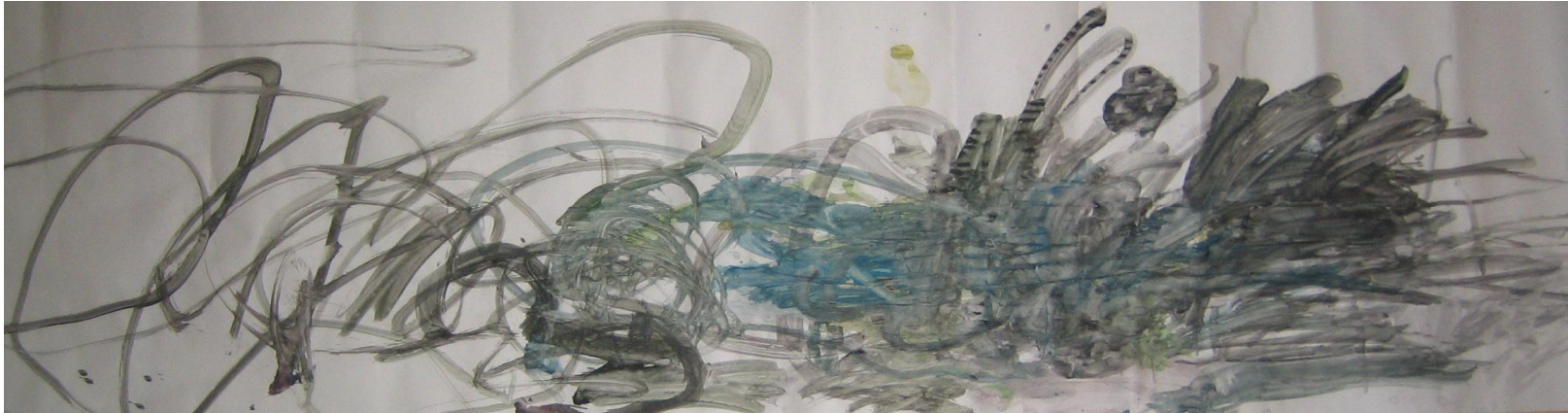
No se piha on tosi iso ja se nurmikko siinä pihalla on tosi paksua ja siinä on kukkia. Päiväkot on iso ja siel on leluja ja siel on verhoja ja ruokakärry, ruokapöytä ja siinä syödään. Ei mitään muuta. Ja ruokapöytä on ruokakärryn päällä ei mitään muuta. Patjoja on puiston pihalla ja siellä on kaikki päiväkodin kalusteet. No sitte sen ruokapöydän päällä on ruokakärryn päällä on toinen ruokapöytä. Ulkona on sänkyjä. Ne sängyt oli kaikki kasviksia joissa nukuttiin. Jättikasviksia joissa nukuttiin. Ei mitään muuta. Ja sitten kaikki lapset meni majaleikkiin ja ne vaan temppuili siellä eikä tehnyt majaa. Ja sitten ne varasti salaa ruokakärrystä perunamuussia ja lihapullia ja söi ne kaikki. Puhelin. Sitte ku kaikki aikuiset meni syömään sitte ne huomas ettei siellä ruokakärryssä ollut mitään! Ja ei mitään muuta. Kaikki menivät alusleikkiin ja sitte opet ja ne huomasivat että lapset olivat syöneet heidän

puhelimensa. Ja sitten he söivät kaikki ruuat, joivat limun ja söivät keiton. Ja sitten he laittoivat opeille puhelimet ruokakärryyn ja opet joutuivat syömään ne ja saivat sähköiskun! Sitten kun opet maistoivat puhelimia, niin niiden silmämunat irtosivat.

On kiva kiivetä puuhun sen Dinosauruserhosen.
Dinosauruserhonen voi kiivetä katolle.

Päiväkoti on tuletta!

- Oo minä panen keltaista päiväkotiin...Tulkaa, päiväkotia on tulossa!
- Hihhi!
- Päiväkoti on tuletta...Päiväkoti on...Päiväkoti on tuletta. Titten päiväkotia on tuletta, hihhi!
- Sinun käsi palaa...katsopas palaa, päiväkotia palaa, päiväkotia palaa!
- Joo, ja sit täällä ajaa autot kauhistuneina. Täällä päiväkodissa rakennetaan
- Ja tätä päiväkotia vielä rakennetaan, vaikkei se ole tuletta. Joo ja tii täällä menee autoja jotka on hämmättyneitä ja niillä on tilmät auki niillä autoilla.

Ja täs on hyppyri, tässä skeittiautoille ja tässä työmiehet rakentaa päiväkotia.

Siel on salama, viuh!

Joo ja täällä lakentaa monta työmiettä ulakalla ja tiiltää tota taloa.

Ja tääl kaikki lelut on mennu rikki.

Joo ja täällä päiväkoditta on kant kaikki lelut mennu likki, myöt legot. Kun tiel lakennetaan ja työnnetään näitä taloja toittenta vieleen... Tiket ne lelut on mennu likki niitä.

- Mä meen pihalle.

- Me mennään pihalle, oikeesti!

Nyt tulipalo menee pois.
Nii ja titte mejän tulipalo myöt tammutetaan, eikt niin?
Hei tulipalo sammutetaan!!!
Tulee vettä tsiiiiitsiiiiii!
Painepesuriiii!

Dinosauruserhonen voi ainakin mennä ainakin tossun sisälle.

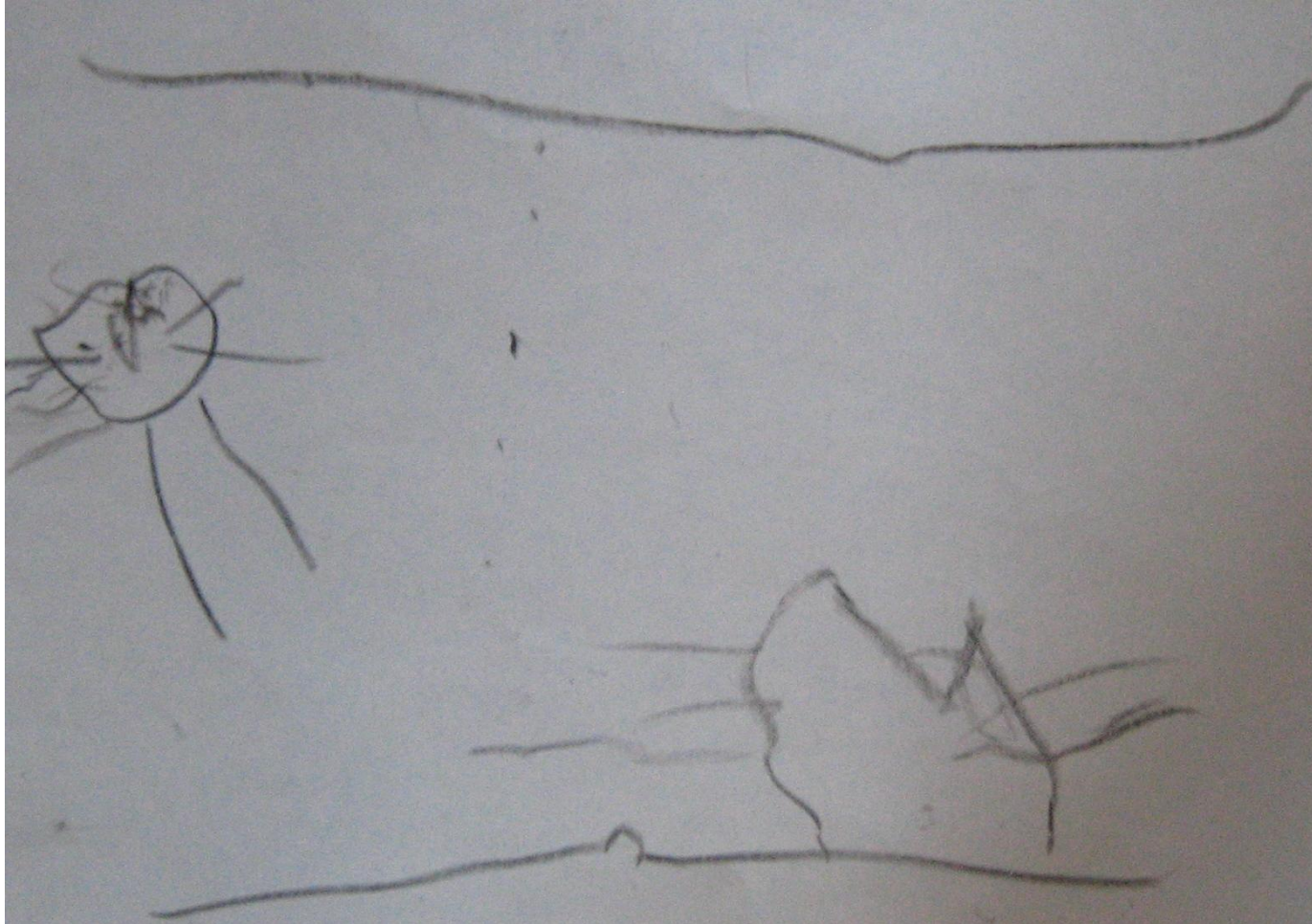
Tellatia muttia öllejä.

Voik tää Piikkipallo tulla tinne?
Ei, muuten se pis..muuten se pistää niitä.
Täl on vaan kädet piikkejä.
Mut silti, se vahingossa voi pistää niitä.
Mut tälle pannaan se muuttuva piikki käteen.
Silti se voi vahingossa piikittää niitä.
Mut tää lupaa ettei tää pittä niitä.
Mut silti... Sitte sen Piikkipallon koti on täällä, jooko?
Missä mun Etanan koti?
No siellä samassa voi olla vaikka.
Joo, topiiko että nää olit kaveleita. Tää Etana ja Piikkipallo?
Mut jooko se ei piikannu ku toi oli mukana?
Joo.

Tääl on tavupiippu, likkinäitiä tavupiippuja. Tiin on myöt ainakin tellatia papanoita, tellatia muttia öllejä, jotka vain hyppivät ja hyppivät, eikä niitä näe, että ne ovat täällä ja ne kävelevät ja kutittavat ihmitten päätä, ne menevät hiukkiin...Niillä on mutajalat.
- Ne on semmosii pienii murkkuja.
Nii ja niillä on laivaki.

Dinosauruserhonen voi mennä maan alle kuumaa laavaa tapaamaan.

Hei syömään!!!

Näiden pitää ensin nopeasti syödä aamupala. Namnamnam...

Namnamnamnamnamnam...

- Syötävää.
- Joo.
- Aina puuroa.
- Pullia syödään siellä.

- Keittiöön!
- Hei ruoka palaa!
- Tarjoilija vietkö tämän pöydälle?
- Ruoka-aika, ruoka-aika!
- Tät on tulle kokkilaukku.
- Työmään, työmään, työmään, työmään, työmään!

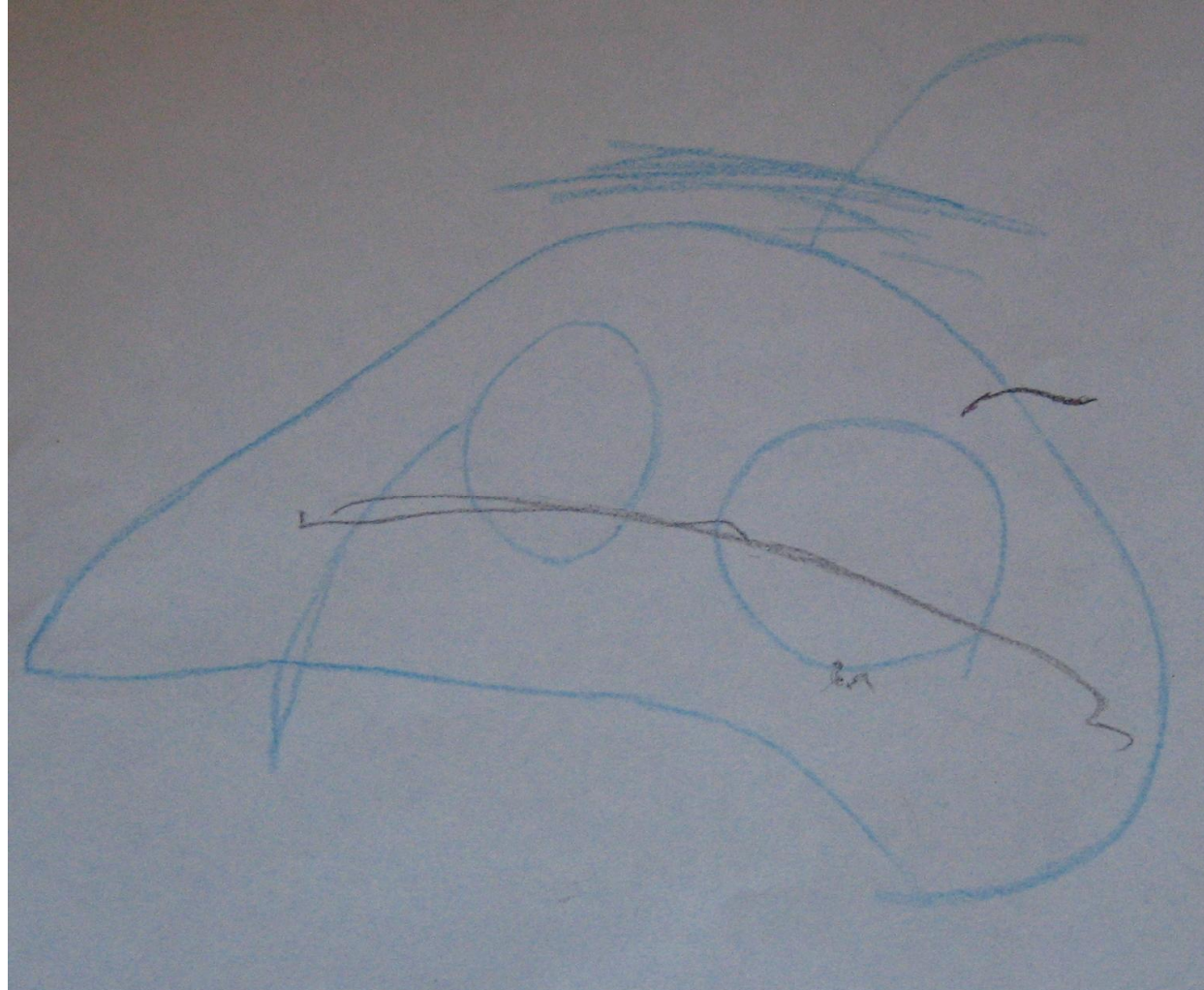
- Mä otan luokaa.
- Voiko tarjoilija taljota luokaa?
- Ei kukaan ei oo vielä syöny.
- Kaikki lapset syömään!
- Aivan sama jos kukaan ei syö...ruoka-aika meni jo kun kukaan ei tullut syömään!
- Me ei tarttettu ruokaa, HAAHAA!
- Syömään..Heeee-i! Nyt kyllä tarjoilija vie sen pöytään!
- Lapset kaikki syömään, kaikki syömään!!!
- Nyt ei riehuta, mennää istumaan.

- Kohta on ruoka valmista.
- Kolme kerrallaan menee syömään.
- Minä en ole kolmas.
- Sinä menet syömään!!!
- Tule syömään, kyllä tule syömään!
- Kuinka paljon sä otat ruokaa?
- Vähän, kiitos.
- Okei, mutta tänään on ruokana kasvissosekeittoa.
- Onpa hyvää.
- Mites sä syöt noin vähän vaikka olet noin iso poika?
- Minä olen aikuinen.
- Eiiii sinä et ole, sinä istut siinä.
- Saako aloittaa?
- Maitoa vai vettä?
- Maitoa.
- Minä teen lettuja.

- Nyt on välipala.
- Ensin leikitään vähän aikaa.
- Jeejee, ei vaan mä tuun välipalalle suoraan.
- Leikitään ensin.
- Eii-i, välipala etkö muista?
- Aini.
- Hei, syödään keksipakettia.

Se lähti pois tarhasta.

Lempipaikkani päiväkodissa

Dinosaurus

Dinoleikit. Että dinosaurus on syönyt ihmisiin. Ei muuta.

Toi verhon takana. Se on silleen kiva, et se on semmonen rauhaisa ja hämärä, ja sitte voi ottaa kirjan ja lukea sitä siellä. Ja sit se on tosi rauhallinen paikka.

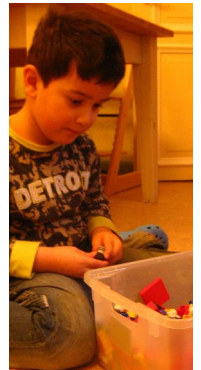
Nukkumahuone

Olipa kerran pieni tyttö, joka oli majaleikissä päiväkodissa. Se loppu siihen. Puhelin. Loppu.

Kaikki ku lapset leikki ja kokit vaan teki siellä ruokaa. Ku ruoka oli valmis, kokki sano, että tänään on ruokana pinaattikeittoa. Mut se pötkylä ei sulannukaan, mut piti vaan odottaa vähän aikaa.

Olipa kerran minilegot, joilla Kaarlo (nimi muutettu) leikki ja myös Pelle (nimi muutettu), ja sitten heidän piti mennä syömään ja laittoivat minilegot patterin päälle vahingossa ja loppu.

Olla puistossa, koska siellä voi keinua ja laskea liukumäessä, ei muuta.

Aina, ku mä teen jotain aluksia, ni mulle tulee semmonen mieleen, että siin ois semmonen maapora ja aina, ku sormella koskee, ni voi pyörittää sormella sitä.

Alusleikki

Oli kivaa ja leikittiin mä olin kokki.

Mun lempileikki on kotileikki. Mun lempikaveri on Sanneli (nimi muutettu). Mä tykkään jakaa taikatipat. Ei muuta.

Minä tykkään, kun on
lelupäivä maanantaina.
Maanantaina on lelupäivä.

Pelata lintupeliä.
Se on salaisuus.
Se on kotona. Ei tuu mieleen.

